

NUTA

BULLETIN

OFFICIAL JOURNAL OF NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION

Regd. No. MAHBIL/2001/4448 : Licensed to post without prepayment No. NR/ATI/78/2001

YEAR : 26 2001)

15th November 2002

(No : 16

‘नुटा बुलेटीन’
रौप्य महोत्सवी विशेषांक मालिका

*

विशेषांक सातवा

*

रजा प्रवास सवलत
विशेषांक

*

*

‘नुटा बुलेटीन’ रौप्य महोत्सवी विशेषांक मालिकेतील आजचा हा सातवा विशेषांक. या अंकामध्ये रजा प्रवास सवलत या विषयाशी संबंधित शासन निर्णय, परिपत्रके, “रजा प्रवास सवलतीचा” प्रवास हा लेख तसेच विधानपरिषदेतील चर्चेची अधिकृत प्रतिवेदने इत्यादी महत्त्वपूर्ण दस्तऐवज प्रसृत करण्यात आले आहेत.

प्रा. अनिल सोमवंशी, मुख्य संपादक

प्रा. सुभाष गवई, संपादक :

: प्रा.सुशील काळमेघ, प्रकाशक

‘नुटा बुलेटीन’

रौप्य महोत्सवी विशेषांक मालिका

विशेषांक सातवा : रजा प्रवास सवलत विशेषांक

- (अ) रजा प्रवास सवलत या विषयाशी संबंधित शासन निर्णय, परिपत्रके
(ब) “रजा प्रवास सवलतीचा” प्रवास
(क) विधानपरिषदेतील चर्चेची अधिकृत प्रतिवेदने

अनुक्रमणिका

1) Travel concession to Government servants during regular leave., Government of Maharashtra, Finance Department, Resolution No. Tra-1163/2726-V, Sachivalaya, Mumbai-32, 23rd October, 1963 438

2) Travel Concession to Government servants during leave. Government of Maharashtra, Finance Department, Sachivalaya, Mumbai-32, 9th December, 1965, Corrigendum No. TRA-1164/(65) XVIII, 442

3) Leave Travel Concessions and facilities of encashment of Earned Leave to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and affiliated Colleges in the State. Government Resolution, Education, Employment and Youth Services Department, No. NGC 1279/163392 (107)/XXXII (CELL), Mantralaya Annexe, Bombay-400 032, dated the 15th December, 1979. 442

4) Leave Travel Concession and facilities of Encashment of each leave to the non-teaching personnel of the six non-agricultural Universities and affiliated colleges in the States. Government of Maharashtra. Education, Employment and Youth Services Department. Addendum No. NGC 1279/163392(107)/XXXII(CELL). Mantralaya Annexe, Bombay-400 032, Dated 21st March 1980. 445

5) Travel Concession to Govt. Employee for visiting their Home Towns, Government of Maharashtra, Finance Department, Resolution NO. TRA-1180/Cr-318/SER-5, Mantralaya, Bombay 400 032 Dated 9th September, 1980..... 447

6) Leave Travel Concessions to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and affiliated Colleges in the State for visiting their Home

Towns, Government of Maharashtra, Education and Employment Department, Resolution NO. NGC 1280/174604/(398)/UNI-4, Mantralaya Annexe, Bombay-400 032, Dated 20th January 1981 448

७) शासकीय कर्मचाऱ्यांना स्वग्रामी जाण्यासाठी प्रवास सवलत, आसन/शयनयान आरक्षण प्रतिपूर्ती, महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक टीआरए-११८१/सीआर-५७७/८१/एसईआर, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १६ एप्रिल १९८१. ४४८

8) Leave Travel Concession to the teaching staff in Six statutory Non-Agricultural Universities and Non Government affiliated Colleges of Arts, Science, Commerce & Education in the state. Government of Maharashtra, Education and Employment Department, Education and Employment Department, Resolution No. USG/1182/(720)/UNI-4, Mantralaya Annexe, Bombay-32, Dated the 30th November, 1982 448

9) L.T.Cs to the non-teaching personnel of the non-agricultural Universities in Maharashtra for visiting their Home Towns, Making the provisions applicable to the non-teaching personnel of Amravati University, Government of Maharashtra, Education & Employment Department, Resolution NO. NGC 1286/(1125) UNI-4, Mantralaya Annexe, Bombay-400 032, Dated 13 June 1986. 452

१०) चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत, महाराष्ट्र शासन : वित्त विभाग : शासन निर्णय क्र. रप्रस ११९४/१८४/सेवा-५ मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक : २८ मार्च १९९५. ४५२

११) रजा प्रवास सवलत, खाजगी वाहनांचा वापर. महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक प्रवास १०८५/प्र.क्र. ९२५/सेवा-५ मंत्रालय, मुंबई-४०००३२ दि. १ ऑगस्ट १९९६. ४५२

१२) विद्यापीठ व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य,

शिक्षणशास्त्र, इत्यादी महाविद्यालये व प्रशासन संस्था, अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्रनिकेतन/तंत्र पदविका संस्था यातील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबत. महाराष्ट्र शासन: उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक - एनजीसी १२९५/५७८१७/प्रकरण क्र. ३१०९/विशि-४ मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक - २८ नोव्हेंबर, १९९६. ४५३

१३) विद्यापीठ व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षणशास्त्र, इत्यादी महाविद्यालये व प्रशासन संस्था, अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्रनिकेतन/तंत्र पदविका संस्था यातील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबत. महाराष्ट्र शासन, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग, शासन परिपत्रक - एनजीसी १२९५/५७८१७/प्रकरण क्र. ३१०९/विशि-४, मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक : २७ जानेवारी, १९९७. ४५३

१४) राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत. महाराष्ट्र शासन: शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक- एसएसएन २६९५/(४५१)/मशि-२, : मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२. दिनांक २५ एप्रिल, १९९७. ४५३

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी विहित करण्यात आलेल्या अटी व शर्ती. शालेय शिक्षण विभाग शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्र. एसएसएन-२६९५/(४५१)/मशि- २, दिनांक २५ एप्रिल १९९७ चे सहपत्र ४५४

१५) एका ब्लॉकमध्ये रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेता न आल्यास, पुढील ब्लॉकच्या पहिल्या वर्षात ती सवलत घेता येईल, याबाबत शिक्षण संचालकांचा खुलासा. शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे, दि. १६-६-९७ ४५५

१६) राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत., महाराष्ट्र शासन, शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्र. संकीर्ण १०९७/(१८/९७)शिकाना-२/९८/माशि-२, मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२, दिनांक १ जानेवारी १९९८. ४५५

१७) राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत., महाराष्ट्र शासन, शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : एसएसएन २६९५/(१०९/९८) माशि-२, मुंबई दि. ८.७.९८ ४५५

१८) परिपत्रक, स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलत, दोनपेक्षा जास्त अपत्ये (जिवंत) असतील त्या कर्मचाऱ्यास वा त्यांच्या कुटुंबातील कोणत्याही सदस्यांना ही सवलत अनुज्ञेय राहणार नाही. वित्त विभाग, शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-१०००/प्र.क्र. ७०/सेवे-५, दि. ११ ऑगस्ट २०००. ४५६

१९) स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलतीच्या अनुज्ञेयतेसाठी लागू असणारी कुटुंबाची व्याख्या सुधारण्याबाबत, महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक : संकीर्ण-१०००/प्र.क्र. ७०/सेवा-५, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२ दिनांक १० फेब्रुवारी २००१ ४५६

“रजा प्रवास सवलतीचा” प्रवास

: लेखन :

- प्रा.बी.टी.देशमुख, विधानपरिषद सदस्य.

१. रजा प्रवास सवलतीचे स्वरूप ४५७
२. ‘रजा प्रवास सवलत’ व ‘स्वग्राम रजा प्रवास सवलत’ ४५७
३. रजा प्रवास सवलत ही विचाराधीन मागणी ४५७
४. प्रत्यक्ष वाटाघाटीत काय ठरले? ४५७
५. मंत्रिमंडळाने ६.४.१९९५ रोजीच निर्णय घेतला होता ४५७
६. आंदोलनात भाग घेतल्याबद्दल सुडबुद्धीची कारवाई करणार नाही ४५७

४५७

७. मागणी मंजूर केली होती, मग विचाराधीन कशी? ४५७
८. मागणी मान्य, अमान्यचा वाद ४५७
९. फसवणूक झाल्याची भावना ४५७
१०. ही खरोखर फसवणूकच होती ४५८
११. शासनाने निर्णय घेतला आहे- शिक्षणमंत्री ४५८
१२. अधिक तपासणी करण्यात येत आहे - शिक्षणमंत्री ४५८
१३. नुटाच्या आमसभेचा ठराव ४५८
१४. उच्च शिक्षणमंत्री व सचिवांशी चर्चा ४५८
१५. अद्यापही शासनाच्या विचाराधीन - उच्च शिक्षणमंत्री ४५८
१६. उच्च शिक्षण खात्याचा शासननिर्णय निर्गमित झाला ४५८
१७. ह्यांचा शासननिर्णय निघाला त्यांचा निघाला नाही ४५८
१८. सर्व सहकारी बाहेर, एकट्यावर ‘९३’ ची जबाबदारी ४५८
१९. नियम ९३ ची सूचना दाखल केली ४५९
२०. ९.४.१९९७ : दुसऱ्याच क्रमांकावर रजा प्रवास सवलतीचा प्रश्न ४५९
२१. प्रश्न लागलेला आहे पण संबंधित कागदपत्रे सोबत नाहीत ४५९
२२. फाईलरूपी धनुष्य व रेफरन्सरूपी बाण ४५९
२३. धनुष्य व बाणांचा शोध ४५९
२४. सर्व संदर्भानी युक्त ‘नुटा बुलेटीन’चा अंक सापडला ४५९
२५. धनुष्य व बाणांसह सभागृहात दाखल ४६०
२६. तपासणी करण्यात येत आहे - शिक्षणमंत्री ४६०
२७. “शासनाने निर्णय घेतला” असे उत्तर एकदा दिल्यावर आता मागे जाता येणार नाही ४६०
२८. ‘शासनाने निर्णय घेतला’ म्हटल्यावर वित्तविभागाचे कौतुक कशासाठी? ४६०
२९. मा.मुख्यमंत्र्यांचा प्रभावी हस्तक्षेप ४६०
३०. मा. मुख्यमंत्र्यांचे ठाम आश्वासन मिळालेल्या चर्चेचे अधिकृत प्रतिवेदन ४६०
३१. नियम ९३ ची सूचना ४६१
३२. ९३ च्या सूचनेवर ‘शासनाने निवेदन करावे’ असा मा. सभापतींचा आदेश ४६१
३३. सभागृहातील घटनांमुळे धरणे मंडपात आनंद ४६१
३४. महामंडळाचे अभिनंदन ४६१
३५. ९३ च्या सूचनेवर शासनाचे निवेदन ४६१
३६. ६ एप्रिल ९५ लाच मंत्रिमंडळाने निर्णय घेतला होता हे २१ एप्रिल ९७ रोजी कळले ४६१
३७. आदेश निर्गमित करण्याचे ठाम आश्वासन ४६१
३८. शिक्षणमंत्र्यांच्या ठाम आश्वासनाची बैठक ४६२
३९. २५ एप्रिल १९९७ चे आदेश त्याच तारखेला सभागृहाला सादर ४६२
४०. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या सुविधेचा शासननिर्णय ४६२
४१. विधानमंडळ सदस्याचे प्रमुख कार्य ४६२
४२. शब्दांच्या या चढाईला संसदिय लढाई का म्हणतात? ४६२
४३. २५ एप्रिल १९९७ चा शासननिर्णय..... ४६२
४४. चार वर्षांचे गट ४६२

४५. एका वर्षाची मुदत वाढ ४६२
४६. शिक्षणाधिकार्यांच्या गलथानपणामुळे वाढीव वर्षही हातून गेले ४६३
४७. सभागृहात लक्षवेधी सूचना ४६३
४८. गलथानपणामुळे कर्मचारी वंचित राहिल्याची बाब शासनाने मान्य केली ४६३
४९. मुदतवाढ देण्याबाबत मोघम उत्तर ४६३
५०. मुदतवाढीबाबतचे ठाम आश्वासन मिळाले ४६३
५१. अधिवेशन संपण्यापूर्वी घोषणा व्हावी अशी 'चेअर'मधून सूचना ४६३
५२. 'चेअर'च्या सूचनेला मोघम उत्तर ४६४
५३. अधिवेशन संपेपर्यंत मुदतवाढी बाबतच्या निर्णयाची घोषणा होईल असे ठाम आश्वासन ४६४
५४. सभागृहात मुदतवाढीचे निवेदन झाले ४६४
५५. शाळेच्या ऑडीटशी सवलतीचा मामला अकारण जोडला ४६४
५६. समविचारी लोकांच्या कामामध्ये सभागृहात समन्वय ४६५
५७. सवलतीचा लाभ न मिळणे या विषयावर लक्षवेधी सूचना ४६५
५८. मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांचे निवेदन ४६५
५९. शिक्षकाला थेट रक्कम देण्याच्या मागणीला नकारार्थी उत्तर ४६५
६०. संस्थेमार्फतच रक्कम द्यावी हा त्यांचा आग्रह कायम ४६५
६१. ऑडीटच्या बाहेर ही सवलत कशी काढता येईल यासाठी प्रयत्न करू - शिक्षणमंत्री ४६५
६२. ही योजना पूर्णपणे निर्दोष आहे असे माझे म्हणणे नाही - शिक्षणमंत्री ४६६
६३. योग्य असेल तर नविन पद्धती तातडीने अमलात आणली जाईल - मंत्री ४६६
६४. विचार करावा लागेल, तपासून पहातो, नंतर निर्णय घेतो - शिक्षणमंत्री ४६६
६५. सर्व संबंधितांची बैठक बोलविण्याचे मा. उपसभापतींचे निदेश ४६६
६६. सर्व संबंधितांची बैठक झाली ४६७
६७. बरोबर तीन महिन्यांच्या आत सुधारणेचा शासननिर्णय निर्गमित झाला ४६७
६८. वेतनेतर नव्हे वेतन अनुदानाचा भाग ४६७
६९. ८ जुलै १९९८ च्या शासननिर्णयातील कार्यपद्धतीची वैशिष्ट्ये ४६७
७०. संसदिय कारकिर्दीतील महत्वपूर्ण घटना ४६७

विधानपरिषदेतील चर्चेची अधिकृत प्रतिवेदन

(१) नियम ४६ अन्वये निवेदन व लक्षवेधी सूचना : माध्यमिक शिक्षकांनी परीक्षांवर घातलेला बहिष्कार या संबंधी माननीय मुख्यमंत्र्यांचे नियम ४६ अन्वये निवेदन, पहिले अधिवेशन १९९५ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही शुक्रवार, दिनांक ७ एप्रिल १९९५ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०४, क्रमांक १२, पृष्ठ ९५ ते ९९, लक्षवेधी सूचना सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, पी.जी.दस्तुरकर, सुरेश पाटील, जयवंत ठाकरे, रामदास तडस, वसंतराव मालधुरे, वसंत बापट, श्रीमती संजीवनी रायकर ४६८

(२) तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ : राजा प्रवास सवलत लागू करतांना

सर्व स्तरावरील शिक्षकांना त्यापासून वंचित ठेवण्याबाबत, दुसरे अधिवेशन १९९५ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०५, क्रमांक २५, पृष्ठ ५४, सर्वश्री.पी.जी.दस्तुरकर, बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील ४७०

(३) तारांकित प्रश्न क्रमांक ४५२८ : सर्व स्तरावरील शिक्षकांना राजा प्रवास सवलत लागू करतांना भेदभावपूर्ण दिलेली वागणूक, तिसरे अधिवेशन १९९५ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक १३ डिसेंबर १९९५ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०६, क्रमांक ७, पृष्ठ २४, सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील ४७१

(४) अतारांकित प्रश्न क्रमांक ७६३३ : महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना राजा प्रवास सवलत लागू करणे, दुसरे अधिवेशन १९९६ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही मंगळवार, दिनांक ६ ऑगस्ट १९९६ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०८, क्रमांक १८, पृष्ठ २३०, सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील ४७१

(५) तारांकित प्रश्न क्रमांक ११९१३ : महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना राजा प्रवास सवलत लागू करणे, तिसरे अधिवेशन १९९६ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक ११ डिसेंबर १९९६ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०९, क्रमांक ३, पृष्ठ ३६, सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील ४७१

(६) तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ : राजा प्रवास सवलत लागू करतांना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना मिळत असलेली भेदभावपूर्ण वागणूक, पहिले अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १४, पृष्ठ ६ ते ८, सर्वश्री पी. जी. दस्तुरकर, बी. टी. देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्ही. यु. डायगव्हाणे..... ४७१

(७) नियम ९३ ची सूचना : पहिले अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १४, पृष्ठ २४, श्री.बी.टी.देशमुख ४७२

(८) नियम ९३ ची सूचना : माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांच्या संदर्भात नियम ९३ अन्वये सूचना. पहिले अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही सोमवार, दिनांक २१ एप्रिल १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १८, पृष्ठ ६१ ते ६५, श्री.बी.टी.देशमुख ४७२

(९) नियम ४६ अन्वये निवेदन : माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षकांना राजा प्रवास सवलत लागू करणे याबाबत मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे नियम ४६ अन्वये निवेदन पहिले अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही शुक्रवार, दिनांक २५ एप्रिल १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक २२, पृष्ठ ९८ व ९९ ४७४

(१०) लक्षवेधी सूचना : खाजगी माध्यमिक शाळेतील शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटातील राजा प्रवास सवलत मिळणेबाबत, तिसरे अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही सोमवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११३, क्रमांक ६, पृष्ठ ४६ ते ५०, सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्यंकाम्पा पतकी, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री वसंत बापट, धरमचंद चोरडिया ४७४

(११) नियम ४६ अन्वये निवेदन : शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना राजा प्रवास सवलतीस मुदतवाढ देणे या संबंधी माननीय शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे निवेदन. तिसरे अधिवेशन १९९७ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक २४ डिसेंबर १९९७ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११३, क्रमांक ८, पृष्ठ १३५, श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) ४७६

(१२) लक्षवेधी सूचना : विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना राजा प्रवास सवलतीचा लाभ न मिळणे, पहिले अधिवेशन १९९८ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही गुरुवार, दिनांक २ एप्रिल १९९८ अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११४, क्रमांक १४, पृष्ठ ३८ ते ४४, सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री. वसंत बापट, व्यंकाम्पा पतकी ४७६

(9)

Travel concession to Government servants during regular leave.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Finance Department,
Resolution No. Tra-1163/2726-V,
Sachivalaya, Mumbai-32, 23rd October, 1963.
RESOLUTION OF GOVERNMENT

The question of granting some travelling concession to Government servants, serving at place distant from their home for journeys to their homes during regular leave, has been under the consideration of Government for some time. Government is now pleased to direct that the concessions detailed in the accompanying Schedule should be granted to all Government servants under the administrative control of the Government of Maharashtra.

2. These orders will come into force with effect from the 1st October, 1963 and will cover journeys commenced on or after that date.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

Sd/-

K. Ramkrishana Ayyar,
 Financial Adviser to Government.

SCHEDULE

Travel Concessions to Government servants during regular leave.

1. The concessions detailed below will be admissible to Government Servants of all grades under the administrative control of the Government of Maharashtra, whose home towns are beyond a **distance of 250 kilometers** from their headquarters, once in a period of two calendar years for visiting their homes.

They will apply in respect of journeys performed by the Government servants travelling to their home town on leave and back from their home towns to their headquarters, and by the members of their families travelling between the same stations.

2. (i) The Government servants whose "homes" are beyond 250 kilometers from the headquarters but within the State, shall themselves meet the entire cost of fares for the initial 250 kilometers, on each of the outward and return journeys. For the remaining distance (over the initial 250 kilometers) Government will meet 75 percent of the actual fares, the balance of 20 percent being borne by the Government servant.

(ii) The Government servants whose "homes" are beyond the boundaries of the State, shall themselves meet the entire cost of fares for the initial 250 kilometers of each of the outward and return journeys. For the remaining distance (over the initial 250 kilometers) and upto 400 kilometers beyond the boundaries of the State Government will bear 75% of the cost of the actual fares, the balance of 25% being borne by the Government servants.

In every case, the journey should be to the 'home' and back, but it need not necessarily commence from or and at the head quarters of the Government servant, either in his own case or in the case of his family. However, the assistance admissible will be the amount admissible for the actual distance travelled, limited to the amount that would have been admissible had the journey been performed between the headquarters and the home of the Government servant.

The fare for the initial 250 kilometers of the journey which is the liability of the Government servant, will be the fare as shown in the railway fare tables, and not calculated as a proportion of the fare for the total distance travelled.

3. The concession will be admissible to each Government servant and member of his family once in a period of two calendar years. The term 'once in a period of two calendar years' should be taken to mean once in each block of two calendar years. The first block of two years will be counted from the year 1963.

(a) In the event of the return journey falling in the succeeding calendar year, the concession should be counted against the year in which the outward journey commenced.

(b) The families need not necessarily travel with the Government servant. They may either travel together or separately in different groups as may be convenient to them. When they travel in different groups at different times, reimbursement of expenditure may be allowed in respect of each such group if the outward journey of the last such group commences before the expiry of six months from the date of commencement of the out-ward journey of the first group, and the return journey of each group is completed within six months from the date of commencement of the outward journey of that group.

NOTE : For the purpose of these rules :

(i) The term "Family" will have the same meaning as is assigned to it for the purpose of Transfer Travelling Allowance in the Bombay Civil Services Rules.

(ii) "Leave" means regular leave for a period of not less than 15 days, and includes leave on average pay, earned leave, commuted leave, maternity leave, leave on half average pay, half pay leave and extraordinary leave.

In the case of a Government servant serving in a Vacation Department, Vacation will be treated as regular leave for this connection.

The minimum limit of 15 days leave for admissibility of the concession may be relaxed by the Administrative Departments or Heads of Departments at their discretion in cases where they consider and certify in writing that it is necessary in the public interest to curtail the leave of the officer to a period less than 15 days.

4. Leave travel concession will be admissible to the members of a Government servant's family with reference to the facts existing at the time of forward and return journeys independently. The following types of cases are given by way of illustration.

I. Entitled to reimbursement in respect of the outward journey only.

(i) A dependent son/daughter getting employment or getting married respectively after going to home-town or remaining there for prosecution of studies.

(ii) The family having performed the journey to home-town have no intention of completing the return journey from home-town, provided the Government servant foregoes in writing the concession in respect of the return journey if performed by the family members at a subsequent date.

II. Entitled to reimbursement in respect of return journey only.

(i) A newly married wife coming from home town to headquarters station or a wife who has been living long at home town and did not avail herself of the leave travel concession in respect of the outward journey.

(ii) A dependent son/daughter returning with parents or coming alone from home town where he/she has been prosecuting studies or living with grand-parents etc.

(iii) A child who was previously below three/twelve years of age but has completed three/twelve years of age only at the time of the return journey.

(iv) A child legally adopted by a Government servant while staying in the home town.

5. For the purpose of these rules, the term "home" means the permanent home-town or village of the Government servant as entered in the service book or other appropriate official record of the Government servant concerned or such other place as has been declared by him, duly supported by reasons such as ownership of immovable property, permanent residence of near relatives, like parents, brothers etc. as the place where he would normally reside but for his absence from such station for service in Government. For this purpose, each Government servant should make to the authority who has been declared to be the controlling Officer in respect of Government servant for purposes of Travelling Allowance claims, a declaration as to his 'hometown' within a period of six months from the date these rules come into force, or on a date prior to the availing of the concession under these rules, whichever is earlier. In the case of a Government servant on foreign service, the period of six months should be reckoned

from the date of his reversion to Government service, unless the concession is extended to him during, his foreign service, in which case a declaration should be made within six months of the date on which it is decided to extend the concession to him.

Persons who enter Government Service in future should make such a declaration before the expiry of six months from the date of entry into service.

The declarations will be subject in each case to the acceptance of the Controlling Officer who shall satisfy himself about the correctness thereof after calling for such evidence as he may consider necessary. The correct test to determine whether a place declared by a Government servant may be accepted as his home town or not is to check whether it is the place where the Government servant would normally reside but for his absence from such a station for service under Government. The criteria mentioned below may be applied for acceptance of such a declaration.

(i) Whether the place declared by the Government servant is the one which requires his physical presence at intervals for discharging various domestic and social obligations, and if so whether after his entry into service, the Government servant had been visiting that place frequently.

(ii) Whether the Government servant owns residential property in that place or whether he is a member of a joint family having such property there.

(iii) Whether his near relations are residing in that place.

(iv) Whether prior to his entry into Government service the Government servant had been living there for some years.

Note 1 : The criteria, one after the other need be applied only in cases where the immediately proceeding criterion is not satisfied.

Note 2 : Where a Government servant or the family of which he is a member owns residential or landed property in more than one place, it is left to the Government servant to make a choice giving reasons for the same, provided the decision of the Controlling Officer whether or not to accept such a place as the promotion of the Government servant shall be final.

Note 3 : Where the presence of near relations at a particular place is to be the determining criterion for the acceptance of declaration of home town, the presence of near relations should be of a more or less permanent nature.

An Officer who is his own Controlling Officer for purposes Travelling Allowance should make to his next superior administrative authority the initial or any subsequent declarations of his home-town.

Heads of Departments and all Departments of the Secretariat are requested, for the purpose of administrative convenience, to forward to the respective Accounts Officers a list of all concerned gazetted officers who are eligible for the concession with their approved home town lists.

In the case of non-gazetted staff, the declaration will be kept on the Service book or other appropriate service record of the Government servant. In the case of a Gazetted Officer the Controlling Officer shall forward the declaration after due verification to the Accounts Officer concerned who shall keep them with the officer's History of Service.

An declaration of "Home" once made will ordinarily be treated as final, but in exceptional circumstances, the Head of the Department, the administrative Department may authorise a change in such declaration provided that such a change shall not be made more than once during the entire service of the Government servant.

6. The Government servant and members of his family may travel either independently or together as may be convenient to them. The claim for reimbursement in respect of the journey of the one need not depend on the journey performed by the other; the members of his family will, therefore, be entitled to the concession irrespective of the fact that the Government servant may or may not proceed on regular leave or that his leave has or has not been officially refused, but the return journey must be completed within six months from the date of commencement of the outward journey and the concession commenced. The limit of six months may be relaxed in special cases by Government at its discretion. The claim in each case however, shall be for both outward and inward journeys.

7. **Contract Officers and re-employed Officers :** Officers appointed on contract basis will be eligible for the concession on completion of one year's continuous service if the period of contract is more than one year. Where the initial contract is for one year but is later extended, the total duration of the contract will be taken into account for this purpose. The grant of the concession to contract officers will be subject to the conditions laid down in para 2 above.

Re-employed Government servants will be eligible for the concession on completion of one year's continuous service. But in the case of re-employment immediately after retirement, the period of re-employed service may be treated as continuous with the previous service for the purpose of leave travel concession and the concession allowed for the re-employed period (Provided the travel concession would have been admissible to the re-employed Government servant, had he not retired but had continued as a serving Government servant.)

8. The concession will also be admissible to a Government servant and his family in respect of only the outward journey from headquarters to home-town during "Refused Leave" and preparatory to retirement, provided the concession had not been availed of earlier during that particular block of two calendar years. In date of leave preparatory to retirement, refused leave, the journey by both the Government servant and his family should however, commence within the period of leave. The concession will not, however, be admissible to a Government servant who proceeds on regular leave and then resigns his post without returning to duty.

9. Government servants on foreign service with commercial or industrial under-takings, statutory bodies or any other foreign agency will also be eligible for the leave travel concessions which should and normally be incorporated in the orders placing them on foreign service. In respect of the Government servants who are already on foreign service, the terms of their deputations may be suitably modified so as to make the concessions admissible to them.

The cost of the concession in all such cases should be met by the foreign employer.

10. The assistance will also be admissible as in case of a journey or leave travel concession combined with one on transfer or tour. The following types of cases are likely to arise.

i) Leave Travel Concession in Combination with Transfer Journey.

A Government servant going to home-town on regular leave proceeds there from on transfer to the new headquarters;

ii) Leave Travel Concession in combination with tour journey

(A) A Government servant proceeds with proper prior permission to home-town on regular leave from tour station and returns to head quarters direct from home-town, and

(B) A Government servant proceeds to tour station from home-town with proper prior permission and returns to headquarters therefrom.

The combined claims in such cases should be regulated as indicated below :-

A) In the case of the Category (i) above :-

The Government servant may be allowed as his minimum entitlement transfer travelling allowance under the Bombay Civil Services Rules. He may be allowed, in addition, leave Travel concession under the Bombay Civil Services Rules. He may be allowed, in addition, leave Travel concession under these rules to the extent the distance from old headquarters to home-town and from home-town to the new head quarters exceeds the distance for which transfer travelling allowance is admissible plus 500 kms.

In cases where the distance for which leave travel concession would be admissible as above, is negligible, it will, however, be open to the Government servant not to avail of the leave travel concession at all, he being permitted to avail of it on some other occasion within the block period, subject to other conditions being fulfilled.

The option has to be exercised in respect of self and the members of the family at the time of preferring the claim for transfer travelling allowance.

When leave travel concession is not availed of, the leave

travel concession advance, if any, taken by the Government servant should be adjusted against his travelling allowance entitlement.

B) In the case of the category (ii) (a) above.

travelling allowance as on tour may be allowed for the journeys from the head quarters to the tour station from which the Government servant proceeds to home town and leave travel concession for the journey from tour station to home-town and back to head quarters deeming the tour station as the starting point for the onward journey

The limitation contained in para 2 will be applicable in computing the amount of leave travel concession admissible.

C) In the case of the category (ii) (b) above.

Leave travel concession as admissible under the rules may be allowed from head quarters to home-town and travelling allowance as on tour for the journey from home-town to tour station and back to head-quarters.

11. A Government servant who has a family, as defined for the purpose of the "leave travel concession" living away from his place of work, may, instead of having the concession for his family as well as for himself once in a block of two years, avail of the concession for himself alone once every year for visiting his home-town.

12. The Government servants and their families who are unable to avail themselves of the concession in a block of two years, may be permitted to count the next block period from the end of the first year. Thus, in a case where the officer and his family can not avail themselves of the concession in the 1963-64 block, they should be eligible to count the next block with effect from the 1st January, 1964. The concession due for the 1963-64 block must, however, be availed of by them before 31st December, 1965. In case they fail to avail themselves of the concession before that date, their title to concession for that block should be treated as having lapsed.

13. Where the wife of a Government servant is also a Government servant, the concession will be admissible to the family on the scale admissible to the husband or the wife, and not both.

14. Where the wife/husband of a Government servant is eligible for grant of leave travel assistance under any other rules, the Government servant should furnish a certificate, along with the bill for assistance under these rules to the effect that such other assistance was not availed of for the journey for which assistance is being claimed.

15. The concession is ordinarily admissible for journey by rail within India.

The concession will also be admissible for journeys between stations which are not connected by rail such journeys should, however, be performed by the shortest road route steamer services. The extent of assistance from Government in such cases will be indicated below :-

i) For the journey which is covered by a recognised public transport system the Government assistance should be on the basis of 75% of the fares actually charged by such a system for the appropriate class of accommodation in respect of the admissible distance (vide para 2).

ii) For the portion of the journey which is not covered by a recognised public transport system, Government assistance should be on the basis of 75% of the amount admissible as Travelling Allowance in terms of Rule 414 of Bombay Civil Services Rules, or the actual expenses incurred, whichever is less pertaining to admissible distance (vide para 2 above). In either case, the amount of Government assistance should be calculated on the basis of actual fares or mileage allowance as above, as the case may be, at single rates for Government servant himself and each entitled member of his family for whom full fares are payable and at half the rates for children between the ages of 3 and 12 years or whom half fares are payable.

16. A Government servant who declares, subject to the satisfaction of the controlling officer, that his home-town is outside India, will also be entitled to the leave travel concession for visiting his home-town. Government's assistance in such a case will be limited to the share of the fares for journeys (i) upto and from the railway station (by the shortest route) nearest from the home-town or (ii) the railway station for the nearest part of embarkation/

disembarkation, in India subject, to the provision of para 2(ii) above. The term "nearest port" for this purpose means the port in India nearest to the home-town of a Government servant.

17. The class of railway accommodation to which a Government servant and his family will be entitled will be the class to which he is entitled under the normal rules at the time the journeys are undertaken. It will be permissible for the Government servant and/or his family to travel in a class higher or lower than that to which he is entitled; in the former case, Government's liability for the distance in excess of 250 kms. will be restricted to 75 percent of the fare for the excess distance by the class to which he is entitled and in the later case 75 percent of the fare for the excess distance by the class in which he or his family actually travelled. If on such journeys or parts of such journeys the Government servant or a member of his family travelled by air or by road or by steamer, the extent of **Government assistance will be limited to what would have been admissible had he travelled by rail in the authorised class or the actual expenses, whichever is less.**

There is no objection to Government servants, normally entitled to travel by the I or II Class, travelling also by III class in the deluxe air conditioned trains while availing themselves of the leave travel concession. The cost on account of the surcharge over the third class fare which is levied in such a case will be apportioned between Government and the Officer in the same manner as the cost of the basic III Class fare.

A Government servant may travel in any class for the first 250 kms. of each journey which is his own liability. Beyond 250 kms. also there would be no objection to an Officer travelling in a lower or a higher class, but Government's assistance would be limited to 75% of the fares of the accommodation of the entitled class and/or lower class, to the extent actually used.

There is also no objection to Government servants (or their families) availing themselves of any concessional return journey tickets announced by the Railway authorities (e.g. seasonal concession, student's concession, etc.) in conjunction with the leave travel concession. In such a case, the fares for the first 250 kms. at either end should be calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged by the Railway and this amount then deducted from the total fare actually paid. The amount reimbursable to the Government servant will then be 3/4th of the balance, subject to provision in para 2 above.

Where the Officer and/or his family travel by road, between two points connected by rail, by private car, the cost of propulsion being borne by the Government servant himself, the extent of Government assistance admissible will be equivalent to what would have been admissible had the journey been performed by rail by the entitled class. In such cases, no scrutiny of actual expenses incurred for the journeys by car will be made. In the case of Government servants who are their own controlling officers, a certificate by them to the effect that they and/or the members of their family travelled by private car may be accepted as adequate. In other cases reimbursement will be allowed provided the controlling officer is satisfied that the journey were actually performed by private car.

There is no objection to Government servants (or their families) travelling also by III class and availing of the "Sleeper" accommodation. In such cases 75% of the extra cost incurred for sleeper accommodation will be borne by Government.

There is no objection to a Government servant or his family availing themselves of concessional Circular Trip ticket offered by the Railway authorities in conjunction with the leave travel concession.

It will also be permissible while utilising such concessional ticket, to travel in any class, higher or lower than the entitled one.

In such cases, double the fares for 250 kms. should be calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged by the railway for the entitled or the lower class actually used and this amount deducted from the fare for the shortest route between headquarters and the hometown, calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged. The amount reimbursable to the officer will then be 3/4th of balance.

18. Government's liability for the cost of railway fare between the Government servant's headquarters and his home shall be limited to the share of the fare by the shortest route.

A Government servant or his family members may travel by any route or half anywhere on the way to or from the home-town, but Government's assistance shall be limited to its share of the fare by the shortest route calculated on a 'through' ticket basis

The reimbursement admissible in respect of persons whose home-towns are beyond the boundaries of the State will be calculated on the same lines subject to the admissibility of the assistance upto the distance of 400 kms. beyond the boundaries of the State.

When a Government servant or any member of his family performs the journey by a longer route (which is not the cheapest) in two different classes of railway accommodation beyond the first 250 Kms. for example, partly by II class to which he is entitled and partly by III class, the entitled class rate will be admissible for the corresponding proportion if the shortest or the cheapest route and the lower class rate or the remaining mileage by such route.

Example : If the total distance by the longer route is 600 Kms. and that the shortest route is 500 kms. and if the Government servant concerned has travelled the initial 400 kms. by III class and the remaining 200 Kms. by II class, Government share of reimbursement of the expenditure incurred in this case should be as follows :-

For persons whose homes are within the State

i) Mileage for which III class fare will be admissible.

Distance actually travelled by III Class x Total Distance by the shortest route :- Total distance by the longer route = $400 \times 500 \div 600 = 334$ Kms (Approximately)

ii) Mileage for which II class fare will be admissible.

Distance actually travelled by II Class x Total Distance by the shortest route :- Total distance by the longer route = $200 \times 500 \div 600 = 167$ Kms (Approximately)

Total distance by the longer route : by the shortest route.

Since the entire cost of fares for the initial 250 Kms. is to be met by the officer, the Government's share for reimbursement will be 3/4th of III class fare for 334 Kms. minus 250 i.e. 084 kilometers plus 3/4 th of II class fare for 167 kilometers.

The reimbursement admissible in respect of persons whose 'home-towns' are beyond the boundaries of the State will be calculated on the same lines subject to the admissibility of the concession for the distance upto 400 Kms. beyond the boundaries of the state.

19. The assistance may be claimed by presenting claims in T.A. Bill forms of the usual certificates that the journeys were actually performed by the class of accommodation not lower than that for which reimbursement of fare is claimed.

20. The Government servants should inform their controlling officers before journeys for which assistance under these rules will be claimed are undertaken. The controlling officers, should in each case satisfy themselves about the genuineness of the claim and bonafides of the journeys performed by Government servants, before a countersigning the bills for Leave Travel Concession.

21. Advances may be granted to Government servants to enable them to avail of the concession. The amount of such advance in each case will be limited to 4/5th of the estimated amount of assistance admissible under these rules.

Where the Government servant and members of his family avail themselves of leave travel concession separately i.e. at different times, there would be no objection to the advance being drawn separately to the extent admissible.

The advance may be drawn for both the forward and return journeys of the Government servant and/or the members of his Family at the time of the commencement of the forward journey, provided the period of leave taken by the Government servant or period of anticipated absence of the members of the family does not exceed three months or 90 days.

Where the period of leave or the period of anticipated

absence exceeds three months or 90 days, the advance can be drawn for the forward journey only.

Where an advance has been drawn for both the forward and the return journeys and later it becomes clear that the period of absence either of the Government servant or of the Government servant's family from the headquarters is likely to exceed three months or ninety days, one half of the advances should be refunded to Government forthwith.

Government servants who are their own controlling officers for travelling allowance purposes may sanction the advance to themselves. In the case of others, the sanction of the controlling officer concerned would be required.

The advance in respect of temporary Government Servants and their families will be sanctioned subject to the production by them of surety of a permanent Government servant.

The account of an advance drawn for leave travel journeys will be rendered after completion of the journeys in the same way as for an advance of Travelling Allowance on Tour.

The advance will have to be refunded forthwith if the outward journey is not commenced within 15 days of the grant of advance.

The travelling allowance claim in adjustment of the advance drawn should be preferred within one month of the completion of the return journey.

22. The concession is not admissible to a Government servant who has not completed one year of continuous service on the date of the journey performed by him or his family as the case may be.

23. A record of all assistance granted under these rules shall be suitably maintained. In the case of gazetted officers, the record shall be maintained by the Accounts Officer concerned. In the case of non-gazetted staff, the record should be in the form of entries in the service Book or other appropriate service records and should indicate the date or dates on which the journey or journeys to 'home' commenced. The authority responsible for the maintenance of service record shall ensure that on every occasion a Government servant proceeds on leave which is entered in his service records, the fact to whether or not availed of the travel assistance under these orders is entered on that record.

24. The following two certificates one from the Controlling Officer and the other from the Government servant concerned should be submitted to the Audit authorities alongwith the bills for leave travel concession.

CERTIFICATE TO BE GIVEN BY THE CONTROLLING OFFICER

CERTIFIED : (i) That Shri/Shrimati/Kumari (name of the Government Servant) _____ has rendered continuous service for the year or more than on the date of commencing the outward journey.

*(ii) That necessary entries as required under para 23 of the Government Resolution, Finance Department No. TRA-1163/2726/V, dated the 23rd October 1963 have been made in the service book of Shri/Shrimati/Kumari _____

(Signature and designation of the Controlling Officer)

* (For non-gazetted Officers only).

CERTIFICATE TO BE GIVEN BY A GOVERNMENT SERVANT

(i) I have not submitted any other claim so far leave travel concession in respect of myself or my family in respect of the block of two year _____ 19

& _____ 19

(ii) I have already drawn Travelling Allowance for the Leave Travel Concession in respect of a journey performed by me/my wife/myself with _____ children. This claim is in respect of the journey performed by my wife/myself with children, none of who travelled, with the party on the earlier occasion.

(iii) The journey has been performed by me/my wife with children to the declared 'Home-town' viz _____

(३)

Leave Travel Concessions and facilities of encashment of Earned Leave to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and affiliated Colleges in the State.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Education, Employment & Youth Services Department,
Resolution No. NGC 1279/163392(107)-XXXII(CELL),
Mantralaya Annexe, Bombay - 400 032.
Dated the 15th December, 1979.

@(iv) That my husband/wife is not employed in Government Service

That my husband/wife is employed in Government service.

and the concession has not been availed of by him/her separately for himself/herself or for any of the family members for concerned block of two years.

Signature of the
Government Servant.

@ (Delete which is not applicable).

25. The expenditure on account of 'Travel Concession' should be debited to newly opened detailed head 'Travel concessions under the sub-head 'Allowance, Honoraria etc.' subordinate to the appropriate major and Minor head of accounts.

26. These orders will not apply to persons who are _____

- (i) not in the whole time employment of Government.
- (ii) paid from contingencies.
- (iii) eligible for any other form of leave travel concession.
- (iv) All-India service Officers serving in this State who are entitled to such concession or officers on deputation to this State from the Government of India.
- (v) Staff borne on work-charged establishment.

(२)

Travel concession to Government servants during regular leave.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Finance Department,
Sachivalaya, Mumbai-32, 9th December, 1965
Corrigendum No. TRA-1164/(65) XVIII,

Corrigendum : Appended to Government Resolution, Government Travel Concession to Government Servants. Finance Department No. 1163/2726/V,

Dated the 23rd October, 1963,

the following shall be substituted for para 12.

"12. The Government Servants and their families who are unable to avail themselves of the concession in a block of two years may be permitted to avail of the concession before the end of the first year of the next succeeding block. Thus in a case where the officer and his family members could not avail themselves of the concession in the 1963-64 block, they could avail of it in the year 1965. The concession due for the year 1963-64 block, should, however, be availed of by them before the 31st December, 1965. In case they fail themselves of the concession before that date, their title to the concession for that block should be treated as having lapsed. The usual prescribed blocks of two years i.e. 1963-64, 1965-66, 1967-68 etc. remain unchanged.

Note :- The concession in such case can be availed of twice in the year 1965 for 1963-64 block and the other in respect of 1965-66 block.

By order and in the name of the Government of Maharashtra.

Sd/-
Under secretary
to Government of Maharashtra.

READ : Government Resolution, Education, Employment & Youth Service Department No. NGC 1279/164770/XXXII (CELL), dated the 1st August, 1979.

RESOLUTION : Under the caption "other conditions of service" appearing in Section III(a) of Appendix to the Government Resolution, Education, Employment & Youth Service Department No. NGC 1279/164770/XXXII (CELL), dated the 1st August 1979, it is stated, inter alia, that the Leave Travel Concessions and facilities of encashment of Earned Leave which are admissible to the Government employees should be extended to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and Colleges of Arts, Science, Commerce and Education, Engineering & Pharmacy affiliated to them and that the detailed terms and conditions about these concessions will be circulated to the Universities/Colleges separately. In pursuance of the latter assurance, Government is now pleased to circulate, for information and guidance of all concerned, the regulatory instructions about the facilities of encashment of Earned Leave and Leave Travel Concessions as detailed in Annexure "A" and "B" to this Resolution.

2. These orders will come into force with effect from the 1st July, 1979. The orders of leave travel concessions will cover the journeys commenced on or after that date. Persons who are on earned leave on the date of these orders will be entitled to apply for surrender of Earned Leave provided they avail themselves or have availed themselves of a minimum of 30 days Earned Leave.

3. This Government Resolution issues with the concurrence of the Finance Department; vide its official reference No. 2697/79/EXP-5, dated the 21st November, 1979.

4. By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

S.V. Tembe
Deputy Secretary to Government.

ANNEXURE "A"

Facilities of encashment of earned leave to the non-teaching personnel in the non-Agricultural Universities and non-Government Colleges affiliated to them.

Government has decided that with effect from the 1st July, 1979, the non-teaching personnel in the six non-Agricultural Universities and the affiliated non-Government Colleges should be allowed to encash a portion of their earned leave subject to the following conditions :-

2. (i) An employee of the University or the non-Government College, who takes earned leave for a period of not less than thirty days, should be allowed to surrender the balance of the earned leave (or any portion thereof) to his credit on the date of commencement of leave, at his option, subject to a maximum of 30 days and he should be granted leave salary, non-practising allowance, Project allowance, Dearness Allowance and Compensatory Local Allowance for the period of the leave surrendered.

(ii) The authorities who are empowered to sanction earned leave will be competent to accept surrender of earned leave. Application for surrender of earned leave should be made alongwith the application for grant of leave.

(iii) The number of days of earned leave surrendered under these orders should be reckoned as surrendered on the date of commencement of actual leave taken and deducted from the leave account of the concerned employee on that

date.

(iv) The concession of encashment of earned leave shall not be allowed more than once in any financial year. The maximum earned leave that could be surrendered should be limited to 30 days on actual avilment of earned leave for a period of not less than 30 days, on return from leave the concerned employee should serve the management for a period of not less than the period of earned leave surrendered.

(v) The total of the earned leave actually availed of and the earned leave surrendered should not exceed the maximum leave admissible to the employee (i.e. 120 days) at any one time.

(vi) In the case of the employees who are on the verge of retirement, the period of leave surrendered should not exceed the period of duty between the date of expiry of earned leave actually availed of and the date of compulsory retirement.

(vii) The leave salary and allowances admissible for the leave surrendered should be at the rate of leave salary and allowances admissible at the encashment of earned leave. For this purpose, a month should be reckoned as 30 days, irrespective of the month in which the leave is availed of.

(viii) The amount of leave salary and allowances for the surrendered leave may be paid in advance but not earlier than six days before the commencement of leave. The leave sanctioning authority should insert a clause in the sanctioning order itself to the effect that in case the leave had to be cancelled by the competent authority before the date from which the employee was to proceed on leave, the amount of leave salary and allowances for the surrendered leave will have to be refunded forthwith to the Management by the employee in one instalment or adjusted in full in the first monthly pay/leave salary bill of the concerned employee. The leave salary for the period of surrendered leave is not liable to deductions on account of Provident Fund subscription, House Rent Allowance, and payment of any advances, etc. due to the Management and repayment of any dues to co-operative societies, etc.

(ix) The concession should be admissible to the employees who are on foreign service/deputation to the other educational Institutions/Universities in the State or Government, as the case may be.

(x) The benefit of surrender of earned leave should not be allowed in cases of leave preparatory to retirement or "refused leave" granted under the relevant rules.

Note : Relevant Rules mean Revised Leave Rules 1935 applicable to State Government Servants as amended from time to time.

(xi) An employee who is permitted to surrender his leave should not ordinarily be permitted to re-join duties before the expiry of the 30 days leave sanctioned to him.

(xii) In case of compulsory recall to duties, the employee should be allowed to enjoy the balance of his earned leave before expiry of the period of six months from the date on which he proceeded on earned leave or before he again proceeds on earned leave with the benefit of surrender of earned leave, whichever is earlier. It is obligatory for the leave sanctioning authority to grant leave to such an employee during the prescribed period if he applies for it. If, however, the employee concerned himself does not ask for being allowed to enjoy the balance of the earned leave the same would lapse and the said period would be debited in his leave account as if he had enjoyed it.

(xiii) In order to guard against omission to post a debit in the leave account in respect of the leave surrendered, details of the surrendered leave should be noted in the service books/personal record files and leave accounts of the concerned employees, when the leave salary is drawn. A certificate to the effect that the necessary entries have been made in the service book/personal record file and the leave account should be furnished by the disbursing officer in the Bill in which the leave salary for the surrendered leave is drawn.

3. The authorities sanctioning the leave should draw up as regular leave forecast each year and the grant of leave should be regulated throughout the year in such a way that the employees are able to avail of the benefit of the surrender of earned leave without detriment to the efficiency of the concerned college/University.

ANNEXURE "B"

Leave travel concessions to the non-teaching personnel of the six non-agricultural Universities and affiliated non-Government Colleges.

The concessions detailed below will be admissible to the non-teaching personnel of all grades of the six non-agricultural universities and affiliated colleges in the State of Maharashtra once in a period of two calendar years for visiting their homes. Except Class IV servants, these concessions will be admissible to the employees whose home towns are beyond a distance of 250 kms. from their headquarters. In the case of class IV servants, the initial distance of 250 kms. will, however, be reduced to 160 kms.

These concessions will apply in respect of journeys performed by the employees travelling to their home towns on leave, and back from their home towns to their headquarters and by the members of their families travelling between the same stations.

2. (i) The employees whose "homes" are beyond 250/160 kms. from the headquarters but within the State, shall themselves meet the entire cost of fares for the initial 250/160 kms. as the case may be, on each of the outward and returned journeys. For the remaining distance (over the initial 250/160 kms.), the managements will meet 75% of the actual fares, the balance of 25% being borne by the employee concerned.

(ii) The employee whose "homes" are beyond the boundaries of the State shall themselves meet the entire cost of fares for the initial 250/160 kms. of each of the outward and return journey. For the remaining distance (over the initial 250/160 kms.) and upto 400 kms. beyond the boundaries of the State, the management will bear 75% of the cost of the actual fares, the balance of 25% being borne by the employees concerned.

In every case, the journey should be to the "home" and back, but it need not necessarily commence from or and at the headquarters of the employee, either in his own case or in the case of his family. However, assistance admissible will be the amount admissible for the actual distance travelled, limited to the amount that would have been admissible had the journey being performed between the headquarters and the home of the employee.

The fare in the initial 250 kms. of the journey which is the liability of the employee, will be the fare as shown in the railway fare tables, and not calculated as a proportion of the fare for the total distance travelled.

3. The concessions will be admissible to each employee and members of his family once in a period of two calendar years. The term "once in a period of two calendar years" should be taken to mean once in each of block of 2 calendar years. The first block of 2 years will be counted from 1.7.79 to 31.12.1980. But those who are not able to take the benefit during the period from 1.7.79 to 31.12.80 may be allowed to avail themselves of the benefit during the year 1981 i.e. upto 31.12.81.

(a) In the event of the return journey falling in the succeeding calendar year, the concession should be counted against year in which the outward journey commenced.

(b) The families need not necessarily travel with the employee. They may either travel together or separately in different groups as may be convenient to them. When they travel in different groups at different times, reimbursement of expenditure may be allowed in respect of each such group if the outward journey of the last such group commences before the expiry of six months from the date of commencement of the outward journey of the first group, and the return journey of each group is completed within six months from the date of commencement of the outward journey of that group.

NOTE : For the purposes of these rules :

(i) The terms "Family" will mean the family including parents, brothers and sisters residing with and wholly dependent on the concerned employee, in addition to his wife residing with him and legitimate children and step children including an adopted son residing with and wholly dependent on him.

(ii) "Leave" means regular leave for a period of not less than 15 days and includes leave on average pay, earned

leave, sick leave, maternity leave, leave on half average pay and extra-ordinary leave.

In the case of an employee in a vacation Department, Vacation will be treated as regular leave for this concession.

The minimum limit of 15 days leave for admissibility of the concession may be relaxed by the Administrative Department or Heads of Department at their discretion in cases where they consider and certify in writing that it is necessary, in the interest of the administration, to curtail the leave of the Officer to a period less than 15 days.

4. Leave travel concession will be admissible to the members of an employee's family with reference to the facts existing at the time of forward and return journeys independently. The following types of cases are given by way of illustration :-

I. Entitlement to reimbursement in respect of the outward journey only :-

(i) A dependent son/daughter getting employment or getting married respectively after going to home town or remaining there for prosecution of studies;

(ii) The family having performed the journey to home-town has no intention of completing the return journey from home town, provided the employee foregoes in writing the concession in respect of the return journey if performed by the family members at the subsequent date.

II. Entitlement to reimbursement in respect of return journey only :-

(i) A newly married who is coming from home town to headquarters station or a wife who has been living long at home town and did not avail herself of the leave travel concession in respect of the outward journey;

(ii) A dependent son/daughter returning with parents or coming alone from home town where he/she has been prosecuting study or living with grand-parents, etc.;

(iii) A child who was previously below five/twelve years of age but has completed five/twelve years of age only at the time of return journey;

(iv) A child legally adopted by an employee while staying in the home-town.

5. For the purposes of these rules, the term "home" means the permanent home town or village of the employee of the University/College entered in his service record or other appropriate official record or such other place as has been declared by him, duly supported by reasons (such as ownership of immovable property, permanent residence of near relatives like parents, brothers, etc .) as the place where he would normally reside but for his absence from such station for service in the University/College as the case may be. For this purpose, each employee should make to the authority, who has been declared to be the Controlling Officer for purposes of travelling allowance claim, a declaration as to his "home town" within a period of four months from the date of these rules come into force, or on a date prior to the availing of the concession under the rules, whichever is earlier.

Persons who enter into the service of the University/College in future, should make such a declaration before the expiry of 4 months from the date of his entry into service.

The declaration will be subject, in each case, to the acceptance of the "Controlling Officer" who shall satisfy himself about the correctness thereof after calling for such evidence as he may consider necessary. The correct test to determine the place declared by the employee may be accepted as his home town or not is to check whether it is the place where the concerned employee would normally reside but for his absence from such a station for service under the University/College. The criteria mentioned below may be applied for acceptance of such a declaration :-

(i) Whether the place declared by the employee is the one which requires his physical presence at intervals for discharging various domestic and social obligations, and if so, whether after his entry into service, he had been visiting that place frequently;

(ii) Whether the employee owns residential property in that place or whether he is a member of a joint family having such property there;

iii) Whether his near relations like parents, brothers, etc.

are residing in that place;

iv) Whether prior to his entry into the University, College the concerned employee had been living there for some years.

NOTE :- 1) The criteria, one after the other need be applied only in cases where the immediately preceding criteria is not satisfied.

NOTE :- 2) Where an employee or the family of which he is a member owns residential or landed property in more than one place, it is left to the employee to make a choice giving reasons for the same, provided that decision of the controlling Officer whether or not to accept such a place as the home-town of the employee shall be final.

NOTE :- 3) Where the presence of near relations at a particular place is to be the determining criteria for the acceptance of the declaration of the home town, the presence of near relations should be of a more or less permanent nature.

Officer who is own controlling Officer for purposes of travelling allowance should make to his next superior administrative authority, the initial or any subsequent declarations of his home town. The declaration should be kept on the service book or other appropriate service record of the officer.

A declaration of "home" once made will ordinarily be treated as final but in exceptional circumstances, the Head of the Department may authorise a change in such declaration provided that such a change shall not be made more than once during the entire service of the employee.

6. The employee and members of his family may travel either independently or together as may be convenient to them. The claim for reimbursement in respect of the journey of the one need not depend on the Journey performed by the other. The members of his family will, therefore, be entitled to the concession irrespective of the fact that the employee may or may not proceed on regular leave or that his leave has or has not been officially refused, but the return journey must be completed within six months from the date of commencement of the outward journey and the concession will be counted against the block in which the outward journey commenced. The limit of six months may be relaxed in special cases by the management at its discretion. The claim in each case, however, shall be for both outward and inward Journeys.

7. The concession will also be admissible to an employee and his family in respect of only the outward journey from headquarter to home town during "Refused leave" and leave preparatory to retirement provided the concession had not been availed of earlier during that particular block of two calendar years. In case of leave preparatory to retirement, refused leave, the journey by both the employee and his family should, however, be admissible to an employee who proceeds on regular leave and then resigns his post without returning to duty.

8. Employees on foreign service will also be eligible for the leave travel concessions and a stipulation to that effect should normally be incorporated in the orders placing them on foreign service. In respect of the employees who are already on foreign service, the terms of their deputations may be suitably modified so as to make the concessions admissible to them.

The cost of the concession in all such cases should be met by the foreign employer.

9. The assistance will also be admissible as in case of a journey on leave travel concession combined with one on transfer or tour. The follows types of cases are likely to arise :-

(i) LEAVE TRAVEL CONCESSION IN COMBINATION WITH TRANSFER JOURNEY.

The employee going to home town on regular leave proceeds there from on transfer to the new headquarter;

(II) LEAVE TRAVEL CONCESSION IN COMBINATION WITH TOUR JOURNEY.

(a) An employee proceeds with proper prior permission to home town on regular leave from tour station and returns to headquarter direct from home town; and

(b) An employee proceeds to tour station from home town

with proper prior permission and returns to headquarters therefrom.

The combined claims in such cases should be regulated as indicated below :-

(a) In the case of the category (i) above :-

The employee may be allowed as his minimum entitlement of transfer travelling allowance under the relevant rules. He may be allowed, in addition, leave travel concession under these rules to the extent the distance from old headquarters to home town and from home town to the new headquarters exceeds the distance for which transfer travelling allowance is admissible plus 500 Kms.

Note :- The Relevant Rules mean the Travelling Allowance Rules applicable to State Government Servants as amended from time to time.

In cases where the distance for which leave travel concession would be admissible as above is negligible, it will, however, be open to the employee not to avail of the leave travel concession at all, he being permitted to avail of it on some other occasion within the block period, subject to other condition being fulfilled.

The option has to be exercised in respect of self and the members of the family at the time of preferring the claim for transfer travelling allowance.

When leave travel concession is not availed of, the leave travel concession advance, if any, taken by the employee should be adjusted against his travelling allowance entitlement.

(b) In the case of category (ii) (a) above :-

Travelling Allowance as on tour may be allowed for the journeys from the headquarters to the tour station from which the employee proceeds to home towns and leave travel concession for the journey from tour station to home town and back to headquarters deeming the tour station as the starting point for the onward journey.

The limitation contained in para 2 will be applicable in computing the amount of leave travel concession admissible.

(c) In the case of the category (ii) (b) above :-

Leave Travel Concession as admissible under the rules may be allowed from headquarters to home town and travelling allowance as on tour for the journey from hometown to tour station and back to headquarters.

10. An employee who has a family, as defined for the purpose of the "Leave Travel Concession", leaving away from his place of work, may, instead of having the concession for his family as well as for himself once in a block of two years avail of the concession for himself alone once every year for visiting his hometown.

11. Where the wife/husband of an employee is also an employee of the University or non-Government College, or Government the concession will be admissible to the family on the scale admissible to the husband or the wife, and not both.

12. Where the wife/husband of an employee is eligible for grant of leave travel assistance under any other rules, the concerned employee should furnish a certificate, along with the bill for assistance under these rules to the effect that such other assistance was not availed of for the journey for which assistance is being claimed.

13. The concession is ordinarily admissible for journey by rail within India.

The concession will also be admissible for journeys between stations which are not connected by rail. Such journeys should, however, be performed by the shortest road route, steamer services. The extent of assistance from the management in such cases will be indicated below :-

(i) For the journey which is covered by recognised public transport system, the management's assistance should be on the basis of 75% of the fares actually charged by such a system for the appropriate class of accommodation in respect of the admissible distance (vide para 2).

(ii) For the portion of the journey which is not covered by a recognised public transport system, the management's assistance should be on the basis of 75% of the amount admissible as Travelling Allowance under the prevailing rules

on the actual expenses incurred, whichever is less pertaining to admissible distance (vide para 2 above). In either case, the amount of management's assistance should be calculated on the basis of actual fares or mileage allowance as above, as the case may be, at single rates for the employee himself and each entitled member of his family for whom full fares are payable and at half the rates for children between the ages of 5 and 12 years or whom half fares are payable.

Note :- Term prevailing rules mean Travelling Allowance Rules applicable to State Government Servants as amended from time to time.

14. An employee who declares, subject to satisfaction of the controlling officer, that his home town is outside India, will also be entitled to the Leave Travel Concession for visiting his home town. Management's assistance in such a case will be limited to the share of the fares for journeys (i) upto and from the railway station (by the shortest route) nearest from the hometown or (ii) the railway station for the nearest port of embarkation/ disembarkation, in India subject to the provision of para 2 (ii) above. The term "nearest port" for this purpose means the port in India nearest to the home town of the employee.

15. The class of railway accommodation to which an employee and his family will be entitled will be the class to which he is entitled under the normal rules at the time the journeys are undertaken. It will be permissible for the employee and/or his family to travel in a class higher or lower than that to which he/she is entitled; in the former case, management's liability for the distance in excess of 250/160 Kms. will be restricted to 85% of the fare for the excess distance by the class to which he is entitled and in the later case 75% of the fare for the excess distance by the class in which he or his family actually travelled. If on such journeys or parts of such journeys, the employee or a member of his family travelled by air or by road or by steamer, the extent of Government assistance will be limited to what would have been admissible had he travelled by rail in the authorised class or the actual expenses whichever is less.

Note :- The term "normal rules" means the Travelling Allowance Rules applicable to State Government Servants as amended from time to time.

Employees of I and II grades i.e. within the pay ranges of Rs. 1000/- and above and Rs. 425 to 999 respectively, are held eligible for travel by Delux Trains and Employees of first grade drawing pay of Rs. 1800/- and more per month are held eligible for travel by Air conditioned I class.

An employee may travel in any class for the first 250 Kms. on each journey which is his own liability. Beyond 250 Kms. also there would be no objection to an employee travelling in a lower or a higher class, but management's assistance would be limited to 75% of the fares of the accommodation of the entitled class and/or the lower class, to the extent actually used.

There is also no objection to the employees (or their families) availing themselves of any concessional return journey tickets announced by the railway authorities (e.g. seasonal concession, students concession etc.) in conjunction, with the leave travel concession. In such a case, the fare for the first 250 Kms. at either end should be calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged by the railway and this amount when deducted from the total fare actually paid. The amount reimbursable to the employee will then be 3/4th of the balance, subject to provision in para 2 above.

Where the Employee and/or his family travel by road, between two points connected by rail by private car, the cost of conveyance being born by the employee himself, the extent of the management's assistance admissible will be equivalent to what would have been admissible had the journey being performed by rail by the entitled class. In such cases, no scrutiny of actual expenses incurred for the journeys by car will be made. In the case of the employees who are their own controlling officers, a certificate by them to the effect that they and/or the members of their family travelled by private car may be accepted as adequate. In other cases, reimbursement will be allowed provided the Controlling Officer is satisfied that the journeys were actually performed by private car.

There is no objection to the employees (or their families) travelling also by II class and availing of the "sleeper" accommodation. In such cases 75% of the extra cost incurred

for sleeper accommodation will be borne by management.

There is no objection to an employee or his family availing themselves of concessional Circular Trip ticket offered by the Railway authorities in conjunction with the leave travel concession.

It will also be permissible while utilising such a concessional ticket, to travel in any class higher or lower than the entitled one. In such cases, double the fares for 250 Kms. should be calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged by the railways for the entitled or the lower class actually used and this amount deducted from the fare for the shortest route between headquarters and the hometown, calculated proportionately on the basis of the concessional fare charged. The amount reimbursable to the employee will then be 3/4th of the balance.

16. Management's liability for the cost of railway fare between the employee's headquarters and his home shall be limited to the share of the fare by the shortest route.

An employee or his family members may travel by any route or halt anywhere on the way to or from the hometown, but management's assistance shall be limited to its share of the fare by the shortest route calculated on a "through" ticket basis.

The reimbursement admissible in respect of persons whose hometowns are beyond the boundries of the State will be calculated on the same lines subject to the admissibility of the assistance upto the distance of 400 Kms. beyond the boundries of the State.

When an employee or any member of his family performs the journey by a longer route (which is not the cheapest) in two different classes of railway accommodation beyond the first 250 kms. e.g., partly by I class to which he is entitled and partly by II class, the entitled class rate will be admissible for the corresponding proportion of the shortest or the cheapest route and the lower class rate for the remaining milage by such route.

Example :- If the total distance by the longer route is 600 kms. and that by the shortest route is 500 kms. and if the employee concerned has travelled the initial 400 kms. by II class and the remaining 200 kms. by I class, management's share of reimbursement of the expenditure incurred in this case should be as follows :-

For persons whose home are within the State

(i) milage for which II class fare will be admissible -

Distance actually travelled by II Class = 400 X Distance by the shortest route = 500 :- Total distance by the longer route = 600 = 334 kms (approximately)

(ii) Mileage for which I class fare will be admissible.

Distance actually travelled by I class = 200 X Distance by the shortest route = 500 :- Total distance by the longer route = 600 = 167 kms. (approximately)

Since the entire cost of fares for the initial 250 kms. is to be met by the Officer, the management's share for reimbursement will be 3/4th of II class fare for 334 kms. minus 250 kms. i.e. 084 kms. plus 3/4th of I class fare for 167 kms.

The reimbursement admissible in respect of persons whose "hometowns" are beyond the boundries of the State will be calculated on the distance upto 400 kms. beyond the boundries of the State.

17. The assistance may be claimed by presenting claims in T.A. bill forms on the usual certificate that the journeys were actually performed by the class of accommodation not lower than that for which reimbursement of fare is claimed.

18. That employees should inform their Controlling Officers before journeys for which assistance under these rules will be claimed, are undertaken. The Controlling Officer should, in each case satisfy himself about the genuineness of the claim and bonafides of the journeys performed by the employees, before countersigning the bills for Leave Travel Concession.

19. Advances may be granted to the employees to enable them to avail of the concessions. The amount of such advance in each case will be limited to 4/5th of the estimated amount of assistance admissible under these rules.

Where the employee and members of his family avail themselves of Leave Concession separately i.e. at different times,

there would be no objection to the advance being drawn separately to the extent admissible. The advance may be drawn for both the forward and return journeys of the employees and/or the members of their families at the time of the commencement of the forward journey, provided the period of leave taken by them or period of anticipated absence of the members of the families does not exceed three months or 90 days.

Where an advance has been drawn for both the forward and the return journeys and later it becomes clear that the period of absence either of the employee or his family from the headquarters is likely to exceed three months or 90 days, one half of the advance will be refunded to the management forthwith.

Employees who are their own Controlling Officers for travelling allowance purposes, may sanction the advance to themselves. In the case of others, the sanction of the Controlling Officer would be required.

The advance in respect of temporary employees and their families will be sanctioned subject to the production by them of surety of a permanent employee.

The account of an advance drawn for leave travel journey will be rendered after completion of the journey in the same way as for an advance of Travelling Allowance to a Government Servant on Tour.

The advance will have to be refunded forthwith if the outward journey is not commenced within 15 days of the grant of advance.

The Travelling Allowance claim in adjustment of the advance drawn should be preferred within one month of the completion of the return journey.

20. The concession is not admissible to an employee who has not completed one year of his continuous service on the date of the journey performed by him or his family, as the case may be.

21. Record of all assistance granted under these rules shall be suitably maintained. In the case of Controlling Officer the record shall be maintained by the Principal of the College or the Registrar of the University as the case may be. In the case of other employees, the record should be in the form of entries in the Service Book or other appropriate service record and should indicate the date or dates on which the journey or journeys to "home" commenced. The authority responsible for the maintenance of service record shall ensure that on every occasion an employee proceeds on leave which is entered in his service record, the fact as to whether or not he/she availed of the travel assistance and these orders are entered on that record.

22. The following two certificates one from the Controlling Officer and the other from the employee concerned, should be attached with the bills for leave travel concession.

(I) CERTIFICATE TO BE GIVEN BY THE CONTROLLING OFFICER

(i) Certified that Shri/Smt./Kum.(name of the Employee) _____ has rendered continuous service for one year or more than one year on the date of commencing the outward journey.

(ii) Certified that the necessary entries as required under para 21 of the rules governing travel concessions to the employees of the non-agricultural universities and colleges affiliated to them have been made in the service book of Shri/Smt./Ku. _____.

Signature and Designation
of the Controlling Officer.

(II) CERTIFICATE TO BE GIVEN BY AN EMPLOYEE.

(i) I have not submitted any other claim so far, for leave travel concession in respect of myself or my family for the block of two years, and

(ii) I have already drawn Travelling Allowance for the Leave Travel Concession in respect of journey performed by me my wife/ my husband/ with _____ children. This claim is in respect of the journey performed by my wife/ myself/ husband with _____ children, none of whom travelled, with the party on the earlier occasion.

(iii) The journey has been performed by me/ my wife/ my husband/ with _____ children to the declared "home town" viz. _____.

(iv) That my husband/wife is not employed in any of the six non-agricultural universities/ Government or non-Government colleges/ that my husband/ wife is employed in _____ University/ College, and the concession has not been availed of by him/her separately for himself/herself or for any of the family members for the concerned block of the year.

Signature of the Employee.

23. These orders will not apply to persons who are -

(i) not in the whole time employment of the University/ College

(ii) Paid from contingencies.

(iii) Eligible for any other form of leave travel concession.

(iv) Staff borne on work charged establishment.

(8)

Leave Travel Concessions and facilities of Encashment of earned leave to the non-teaching personnel of the six non-agricultural Universities and affiliated colleges in the States.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Education, Employment and Youth
Services Department.

Addendum No. NGC 1279/163392(107)/
XXXII(CELL).

Mantralaya Annexe, Bombay-400 032,
Dated 21st March 1980.

Read :- i) Government Resolution, Education, Employment and Youth Services Department, No. NGC 1279/164770/XXXII(CELL), dated the 1st August 1979.

ii) Government Resolution, Education, Employment and Youth Services Department, No. NGC 1279/163392(107)/XXXII(CELL), dated the 15th December 1979.

ADDENDUM :- Under Government Resolution, dated the 15th December 1979 referred to at (ii) in the Preamble, orders sanctioning Leave Travel Concessions and facilities of Encashment of Earned leave to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and the affiliated Colleges in the State have been issued. In para 2 of the said Government Resolution read with the para 3 of the Annexure "B" accompanying the Government Resolution, it has, inter-alia, been directed that these orders would come into force with effect from 1st July, 1979 and that the first block of the admissibility of the concessions to each employee and his family members would be counted from 1st July, 1979 to 31st December, 1980. On reconsideration, Government is pleased to direct that the aforesaid concessions should come into force from 1st January, 1979. Para 2 of the Government Resolution in question stands modified accordingly.

2. Consequently, the para 3 appearing in the Annexure "B" accompanying the Government Resolution, dated the 15th December 1979 should be replaced by the following para :

"Para 3: The concession will be admissible to each employee and Members of his family once in a period of two calendar years. The term "once in a period of two calendar years" should be taken to mean once in each block of 2 calendar years. The first block of 2 years will be counted from 1st January, 1979 to 31st December, 1980. But those who are not able to take the benefit during the period from 1st January, 1979 to 31st December, 1980 may be allowed to avail themselves of the benefit during the year 1981 i.e. upto 31st December, 1981".

3. This Addendum issues with the concurrence of the Finance Department, vide its un-official reference No. 836/80/EXP-5, dated the 31st March 1980.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

S.V. TEMBE,
Deputy Secretary to Government

(9)

Travel Concession to Govt. Employees for visiting their Home Towns.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Finance Department,
Resolution NO. TRA-1180/Cr/318/SER-5,
Mantralaya, Bombay 400 032
Dated 9th September, 1980.

Read : 1) Government Resolution, Finance Department, No. TRA- 1163/2726/V, dated 23rd October 1963.

(2) Government Resolution, Finance Department No. TRA-1165/XVIII, dated 6th May 1968.

(3) Government Resolution, Finance Department No. TRA-1175/C-222 SER-10, dated 22nd December 1976.

(4) Government Resolution, Finance Department No. TRA-1176/C-867 SER-5, dated 8th December 1976.

RESOLUTION :- The travel concession to Government employees serving at places distant from their homes for journeys to their homes during regular leave has been initially introduced under government Resolution, Finance Department, No. TRA-1163/2726-V, dated the 23rd October, 1963. Under the Leave Travel Concession Scheme, the Government employees whose "Home Towns" are beyond 250/160 kms. from the headquarters but within the State are required to bear themselves the entire cost of fares for the initial 250/160 kms. on each of the outward and return journeys. For the remaining distance (over the initial 250/160 kms.), one is again required to bear 25 percent of the cost and the balance of 75 percent of the actual fares is borne by Government. Further, the concession can be availed of during regular leave for a period of not less than 15 days. Because of these restrictions, a majority of the employees could not fully enjoy the benefit of the concession. The Government of India liberalised its Leave Travel Concession Scheme to enable its employees to visit any place in India once in 4 years. In view of all these reasons, the question of liberalising Leave Travel Concession Scheme for the State Government employees was under the consideration of Government.

2. After careful consideration, Government has decided that -

(i) The existing restrictions of an employee bearing the entire cost of fares for the initial 250/160 kms. and 25 percent of the expenses for the remaining distance shall be removed and the employees shall be held eligible for hundred per cent financial assistance to the extent of full fares for the journeys to their "Home Towns" if within the State and upto a distance of 400 kms. from the State boundary in the case of those having their "Home Towns" outside the State.

(ii) The condition of taking minimum 15 days leave for availing of the concession shall be withdrawn and the employees can visit their "Home Towns" during short leave or even during Public Holidays for claiming the travel concession.

The existing provision to intimate to the Controlling Officer the intention of availing of the Leave Travel Concession before undertaking such journeys, however, shall continue.

(iii) "Family" for purposes of this scheme shall include only husband/wife and dependent children. Parents, brothers, sisters even though dependent, shall not be entitled to the concession.

3. Government employees whose "Home Towns" are within the distance of 260/160 kms. from the headquarters shall be permitted to declare their "Home Towns" upto 31st December 1980 and such a declaration shall be treated as first declaration. The declaration made after 31st December 1980 shall be regulated in accordance with the provisions contained in Government Resolution, Finance Department, dated 22nd December 1975.

4. Travel concession shall continue to be admissible once in a block of two calendar years and the existing block years viz. 1979-80, 1981-82 and so on, shall remain unchanged. Other conditions regarding an employee having to bear the travel expenses for the journeys beyond 400 kms. from the State boundary, facility of advance, facility to the family

from claiming the concession independently, delegation of powers to the Controlling Officers, criterion for accepting the "Home Towns" declaration etc. remain unchanged.

5. The orders contained in Government Resolution, Finance Department, dated 8th December 1976 shall stand modified to the extent indicated in these orders.

6. These orders shall take effect from the date of issue. Claims of the Government Servants, which have been settled earlier, should not be reopened. Pending claims may however, be settled in accordance with these orders.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

Smt. S.V. Pandit,
Deputy Secretary to Government.

(६)

Leave Travel Concessions to the non-teaching personnel of the six non-Agricultural Universities and affiliated Colleges in the State for visiting their Home Towns.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Education and Employment Department.
Resolution NO. NGC 1280/174604/(398)/UNI-4.
Mantralaya Annexe, Bombay-400 032,
Dated 20th January 1981.

Read :- (i) Government Resolution, Education, Employment and Youth Services Department, No. NGC 1279/163392 (107)/XXXII (CELL), dated the 15th December, 1979.

(ii) Government Resooution, Education, Employment and Youth Services Department, No. NGC 1279/163392 (107)/XXXII (CELL), dated the 21st March 1980.

(iii) Government Resooution, Finance Department, No. TRA 1180/CR-318/SER-5, Dated the 9th September 1980.

RESOLUTION :- The Leave Travel Concession admissible to Government employees for visiting their home town situated at different places from their Headquarters during their regular leave have been extended to the non-teaching employees of the six non-agricultural Universities and the Colleges affiliated to them vide Government Resolution, dated the 15th December 1979 and 21st March, 1980 referred to at (i) and (ii) in the preamble. Under its Resolution dated the 9th September 1980 referred to at (iii) in the preamble Government in Finance Department has further liberalised the leave travel concession admissible to its employees. Government is now pleased to direct that the orders contained in Government Resolution, dated the 9th September 1980 should be extended, mutatis mutandis, to the non-teaching employees of the six non-agricultural Universities and the non-Government College affiliated to them.

2. These orders issue in consultation with the Finance Department, vide its un-official reference No. 2822/80/EXP-5, dated the 4th December 1980.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

S.V. TEMBE,
Deputy Secretary to Government.

(७)

शासकीय कर्मचाऱ्यांना स्वग्रामी जाण्यासाठी प्रवास सवलत....

आसन/शयनयान आरक्षण प्रतिपूर्ती.

महाराष्ट्र शासन : वित्त विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक टीआरए-११८१/सीआर-५७७/८१/एसईआर

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १६ एप्रिल १९८१.

परिपत्रक

शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक टीआरए-११८०/सीआर-३१८/एसईआर-१, दिनांक ९ सप्टेंबर १९८० याचवे शासनाने स्वग्रामी जाण्यासाठी प्रवास सवलत योजनेत सुधारणा केल्या आहेत. सदर निर्णयाद्वारे शासकीय कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबीय यांना स्वग्रामी जाण्यासाठी शासकीय आर्थिक सहाय्याची मर्यादा

राज्यांतर्गत संपूर्ण १०० टक्के व राज्य सीमेपलिकडे फक्त ४०० किलोमीटर अंतरापर्यंतच्या प्रवासासाठी संपूर्ण प्रवास भाड्याइतके उपलब्ध आहे. तथापि स्वग्रामी जाण्यासाठी प्रवास सवलतीच्या या योजनेंतर्गत प्रवासासाठी केलेल्या आसन आरक्षणाच्या रकमेची शासनाने प्रतिपूर्ती करावी का असा अनेकदा प्रश्न उपस्थित केला जातो.

सुसह्य प्रवासाच्या दृष्टीने प्रवासपूर्व आसन आरक्षण ही आजची अत्यावश्यक बाब ठरली आहे. रेल्वेच्या प्रथम वर्गाचा प्रवास आसन आरक्षणाशिवाय करता येत नाही व दूरवरच्या दुसऱ्या वर्गाच्या प्रवासासाठी उपलब्ध असलेली शयनयानाची सुविधा आरक्षणाशिवाय उपभोगता येत नाही. आरक्षणाची ही आत्यंतिक गरज लक्षात घेऊन शासनाने शासकीय कर्मचाऱ्यांनी दोऱ्यांचे समयी प्रवास केला असतांना तसेच त्यांच्या स्थानांतरण प्रसंगीच्या प्रवासासाठीही आसन आरक्षणाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविली आहे. ह्याच धर्तीवर शासन असे स्पष्ट करित आहे की, स्वग्रामी जाण्यासाठीच्या व तेथून परतण्यासाठीच्या प्रवासासाठी केलेल्या आरक्षणाच्या खर्चाची संपूर्ण प्रतिपूर्ती, प्रवास सवलतीसमवेत अनुज्ञेय व्हावी.

या आदेशानुसार प्रलंबित प्रकरणांची व अदा न झालेली देयके नियमित करण्यात यावी. मात्र अदा झालेल्या देयकांचा पुनिर्विचार होऊ नये.

या परिपत्रकाची इंग्रजी प्रत सोबत जोडली आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

मो.म.पै.
शासनाचे उपसचिव.

(८)

Leave Travel Concession to the teaching staff in six statutory Non-Agricultural Universities and Non-Government affiliated Colleges of Arts, Science, Commerce and Education in the State.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Education and Employment Department,
Resolution No. USG/1182/(720)/UNI-4
Mantralaya Annexe, Bombay-32
Dated the 30th November, 1982

Read : D.O. Letter No. NGC 1081/33057-V-A, dated 28.7.82 from Director of Education (Higher Education), Maharashtra State, Pune.

Resolution : The question of extending the leave travel concessions admissible to Government employees to the teaching staff in the six Statutory non-Agricultural Universities and non-Government Colleges of Arts, Science, Commerce & Education affiliated thereto in the State was under active consideration of the Government, for sometime past. After careful consideration, Government has now decided that the facility of leave travel concession should be extended to the aforesaid teaching staff and is accordingly pleased to circulate for information and guidance of all concerned the regulatory instructions about the facilities of Leave Travel Concession as detailed in Annexure "A" to this resolution.

2. These Orders should be effective from 1st October, 1982 Orders of Leave Travel Concession will cover the journey commenced on or after that date.

3. The Director of Education (Higher Education) shall administer the scheme and issue clarifications, if any, sought by the Universities or Colleges. He may obtain orders of Government in the matter, whenever necessary.

4. The Universities should be requested to initiate action to frame suitable statutes under the relevant provision of the respective Universities' Acts of 1974 with a view to implementing the scheme of leave travel concession as mentioned above for ensuring early implementation of the scheme. The Vice-Chancellors of the Universities may consider regulating the matter by issuing directions pending making statutes by their universities, under clause (b) of Section 11(6) of the respective Universities Acts, 1974.

5. The expenditure involved in the proposal should be debited to the following budget heads and met from the provisions made thereunder during the current financial year:

"277-Education" B-Section Education - (n) teachers training (iv) - Assistance to non-Government Colleges of Education (a) Ordinary Maintenance Grants - Demand No. 68"

"277-Education" E-University and other Higher Education (ab) Assistance to Universities for non-technical education -(i) Grants to Universities for General Education De-

mand No. 68"

"277-Education" (ad)- Assistance to non-Government Colleges- (i) Grants to non-Government Arts, Science, Commerce Colleges Demand No. 68"

6. This Resolution issues with the concurrence of the Finance Department vide its un-official reference No. 2418/EXP-5/82, dated 2nd November, 1982.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

Sd/-

(B.K. Garge)

Deputy Secretary to Government.

ANNEXURE "A"

Leave travel concessions to the teaching personnel of the six non-agricultural Universities and affiliated non-Govt. Colleges.

The concessions detailed below will be admissible to the teaching personnel of all grades of the six non-agricultural Universities and affiliated non-Govt. colleges of Arts, Science, and Commerce, & Education, in the State of Maharashtra once in a period of two calendar years for visiting their homes.

These concessions will apply in respect of journeys performed by the employees travelling to their home towns and back from their home towns to their headquarters and by the members of their families travelling between the same stations.

2. In every case, the journey should be to the "home" and back, but it need not necessarily commence from or end at the headquarters of the employee, either in his own case or in the case of his family. However, assistance admissible will be the amount admissible for the actual distance travelled, limited to the amount that would have been admissible had the journey being performed between the headquarters and the home of the employee.

3. The concession will be admissible to each employee and members of his family once in a period of two calendar years. The term "once in a period of two calendar years" should be taken to mean once in each of block of 2 calendar years. The first block of 2 years will be counted from 1.10.82 to 31.12.83. But those who are not able to take the benefit during the period from 1.10.82 to 31.12.83 may be allowed to avail themselves of the benefit during the year 1984 i.e. upto 31.12.84.

(a) In the event of the return journey falling in the succeeding calendar year, the concession should be counted against year in which the outward journey commenced.

(b) The families need not necessarily travel with the employee. They may either travel together or separately in different groups as may be convenient to them. When they travel in different groups at different times, reimbursement of expenditure may be allowed in respect of each such group if the outward journey of the last such group commences before the expiry of six months from the date of commencement of the outward journey of the first group, and the return journey of each group is completed within six months from the date of commencement of the outward journey of that group.

NOTE :- For the purpose of these rules :-

(i) The terms "Family" will mean wife of the employee residing with him and legitimate children and step children including an adopted son residing with and wholly dependent on him.

(ii) "Leave" means any leave for short period of even less than 15 days and includes Leave on average pay, earned leave, casual leave, sick leave, maternity leave, leave on half average pay and extra-ordinary leave or even during public holidays falling consecutively.

In the case of an employee in a vacation Department, Vacation will be treated as regular leave for this concession.

4. Leave travel concession will be admissible to the members of an employees family with reference to the facts existing at the time of forward and return journeys independently. The following types of cases are given by way of illustration :-

1. Entitlement to reimbursement in respect of the out-

wards journey only :-

(i) A dependent son/daughter getting employment or getting married respectively after going to home town or remaining there for prosecution of studies :

(ii) The family having performed the journey to home town have no intention of completing the return journey from home town, provided the employee forgoes in writing the concession in respect of the return journey if performed by the family members at the subsequent date.

ii. Entitlement to reimbursement in respect of return journey only :-

(i) A newly married who is coming from home town to headquarter's station or a wife who has been living long at home town and did not avail herself of the leave travel concession in respect of the outward journey;

(ii) A dependent son/daughter returning with parents or coming along from home town where he/she has been prosecuting study or living with grant-parents, etc;

(iii) A child who was previously below three/twelve years of age but has completed three/twelve years of age only at the time of return journey;

(iv) A child legally adopted by an employee while staying in the home-town.

5. For the purpose of these rules, the term "home" means the permanent home town or village of the employee of the University/ College entered in his service record or other appropriate official record or such other place as has been declared by him, duly supported by reasons (such as ownership of immovable property, permanent residence of near relatives like parents, brothers, etc.) as the place where he would normally reside but for his absence from such station for service in the University/college as the case may be. For this purpose, each employee should make to the authority, who has been declared to be the Controlling Officer for purpose of travelling allowance claim, a declaration as to his "home town" within a period of four months from the date of these rules come into force, or on a date prior to the availing of the concession under the rules, whichever is earlier.

Persons who enter into the service of the University/College in future, should make such a declaration before the expiry of 4 months from the date of his entry into service.

The declaration will be subject, in each case, to the acceptance of the "Controlling Officer" who shall satisfy himself about the correctness thereof after calling for such evidence as he may consider necessary. The correct test to determine the place declared by the employee may be accepted as his home town or not is to check whether it is the place where the concerned employee would normally reside but for his absence from such a station for service under the University/College. The criteria mentioned below may be applied for acceptance of such a declaration :-

(i) Whether the place declared by the employee is the one which requires his physical presence at intervals for discharging various domestic and social obligations, and if so, whether after his entry into service, he had been visiting that place frequently;

(ii) Whether the employee owns residential property in that place or whether he is a member of a joint family having such property there.

(iii) Whether his near relations like parents, brothers, etc. are residing in that place.

(iv) Whether prior to his entry into the University, college, the concerned employee had been living there for some years.

NOTE :- 1) The Criteria, one after the other need be applied only in cases where the immediately preceding criteria is not satisfied.

NOTE :- 2) Where an employee or the family of which he is a member owns residential or landed property in more than one place, it is left to the employee to make a choice giving reasons for the same, provided that decision of the Controlling Officer whether or not to accept such a place as the home town of the employee shall be final.

NOTE :- 3) Where the presence of near relations at a particular place is to be the determining criteria for the acceptance of the declaration of the home town, the presence

of near relations should be of a more or less permanent nature.

Officer who is own controlling officer for purposes of travelling allowance should make to his next superior administrative authority, the initial or any subsequent declarations of his home town. The declaration should be kept on the service book or other appropriate service record of the officer.

A declaration of "Home" once made will ordinarily be treated as final but in exceptional circumstances, the Head of the Department may authorise a change in such declaration provided that such a change shall not be made more than once during the entire service of the employee.

NOTE :- The declarations made by employee after the prescribed time limit should be treated on same line as request for a change of the "Home Town" and should accordingly, be decided by concerned authority after applying the criteria laid down for acceptance of the declaration.

6. The employee and members of his family may travel either independently or together as may be convenient to them. The claim for reimbursement in respect of the journey of the one need not depend on the Journey performed by the other. The members of his family will, therefore, be entitled to the concession, but the return journey must be completed within six months from the date of commencement of the outward journey and the concession will be counted against the block in which the outward journey commence. The limit of six months may be relaxed in special cases by the management at its discretion. The claim in each case, however, shall be for both outward and inward journeys.

7. The concession will also be admissible to an employee and his family in respect of only the outward journey from head quarter to home town provided the concession had not been availed of earlier during that particular block of two calendar years.

8. Employees on foreign service will also be eligible for the leave travel concession and a stipulation to that effect should normally be incorporated in the orders placing them on foreign service. In respect of the employees who are already on foreign service, the terms of their deputations may be suitably modified so as to make the concessions admissible to them.

The cost of the concession in all such cases should be met by the foreign employer.

9. The assistance will also be admissible as in case of the journey on leave travel concession combined with one on transfer or tour. The following types of cases are likely to arise :-

(i) Leave Travel concession in combination with transfer journey.

The employee going to home town on regular leave proceeds there from on transfer to the headquarter;

(ii) Leave Travel concession in combination with tour journey.

(a) An employee proceeds with proper prior permission to home town on regular leave from tour station and returns to headquarter direct from home town; and

(b) An employee proceeds to tour station from home town with proper prior permission and returns to headquarters therefrom.

The combined claims in such cases should be regulated as indicated below :-

(a) In the case of the category(i) above

The employee may be allowed his minimum entitlement of transfer travelling allowances under the relevant rules. He may be allowed, in addition, leave travel concession under these rules to the extent the distance from old headquarters in home town and from home town to the new headquarters exceeds the distance for which transfer travelling allowance is admissible plus 500 kms.

Note :- The Relevant Rules mean the Travelling Allowances Rules applicable to State Government Servants as amended from time to time.

In cases where the distance for which leave travel concession would be admissible as above is negligible, it will however, be open to the employee not to avail of the leave

travel concession at all, he being permitted to avail of it on some other occasion within the block period, subject to other condition being fulfilled.

The option has to be exercised in respect of self and the members of the family at the time of preferring the claim for transfer travelling allowances.

When leave travel concession is not availed of, the leave travel concession advance, if any, taken by the employee should be adjusted against his travelling allowance entitlement.

(b) In the case of category (ii) (a) above :-

Travelling allowance as on tour may be allowed for the journeys from the headquarters to the tour station from which the employee proceeds to home towns and leave travel concession for the journey from tour station to home town and back to headquarters deeming the tour station as the starting point for the onward journey.

The limitation contained in para 2 will be applicable in computing the amount of leave travel concession admissible.

(c) In the case of the category (ii) (b) above :-

Leave Travel Concession as admissible under the rules may be allowed from headquarters to home town and travelling allowance as on tour for the journey from home town to tour station and back to headquarters.

10. An employee who has a family as defined for the purpose of the "Leave Travel Concession" leaving away from his place of work, may instead of having the concession for his family as well as for himself once in a block of two years avail of the concession for himself alone once every year for visiting his hometown.

11. Where the wife/husband of an employee is also an employee of the University or non Government College, or Government, the concession will be admissible to the family on the scale admissible to the husband or the wife, and not both.

12. Where the wife/husband of an employee is eligible for grant of leave travel assistance under any other rules, the concerned employee should furnish a certificate, along with the bill for assistance under these rules to the effect that such other assistance was not availed of for the journey for which assistance is being claimed.

13. The concession is ordinarily admissible for journey by rail within India.

The concession will also be admissible for journeys between stations which are not connected by rail. Such journeys should, however, be performed by the shortest road route, steamer services. The extent of assistance from the management in such cases will be indicated below :-

(i) For the journey which is covered by recognised public transport system, the management's assistance should be on the basis of 100% of the fares actually charged by such a system for the appropriate class of accommodation in respect of the admissible distance (vide para 2)

(ii) For the portion of the journey which is not covered by a recognised public transport system, the management's assistance should be on the basis of 100% of the amount admissible as Travelling Allowances under the prevailing rules on the actual expenses incurred, whichever is less pertaining to admissible distance (vide para 2 above). In either case, the amount of management's assistance should be calculated on the basis of actual fares or mileage allowance as above, as the case may be, at single rates for the employee himself and each entitled member of his family for whom full fares are payable and at half the rates for children between the ages of 5 and 12 years or whom half fares are payable.

NOTE : Term prevailing rules means Travelling Allowance Rules applicable to State Government Servants on amended from time to time.

14. An employee who declares, subject to satisfaction of the controlling officer, that his home town is outside India, will also be entitled to the Leave Travel Concession for visiting his home town. Management's assistance in such a case will be limited to the share of the fares for journeys (i) upto and from the railway station (by the shortest route) nearest from the home-town or (ii) in railway station for the nearest port of embarkation/disembarkation, in India, subject in the provision of para 2(ii) above. The term "nearest port" for

this purpose means the port in India nearest to the home town of the employee.

15. The class of railway accommodation to which an employee and his family will be entitled will be the class in which he is entitled under the normal rules at the time the journeys are undertaken. If on such journeys or parts of such journeys, the employee or a member of his family travelled by air or by road or by steamer, the extent of Government Assistance will be limited to what would have been admissible had he travelled by rail in the authorised class or the actual expenses whichever is less.

NOTE : The term "Normal rules" means the Travelling Allowance Rules applicable to State Government Servants as amended from time to time.

There would be no objection to an employee travelling in a lower or a higher class, but management's assistance would be limited to 100% of the fares of the accommodation of the entitled class and/or the lower class, to the extent actually used.

There is also no objection to the employees (or their families) availing themselves any concessional return journey ticket announced by the railway authorities (e.g. seasonal concession, students concession etc.) in conjunction, with the leave travel concession.

Where the Employee and/or his family travel by road, between two points connected by rail by private car, the cost of conveyance being born by the employee himself, the extent of the management assistance admissible will be equivalent to what would have been admissible had the journey being performed by rail by the entitled class. In such cases, no scrutiny of actual expenses incurred for the journeys by car will be made. In the case of the employees who are their own controlling officers, a certificate by them to the effect that they and/or the members of their family travelled by private car may be accepted as adequate. In other cases, reimbursement will be allowed provided the Controlling Officer is satisfied that the journeys were actually performed by private car.

There is no objection to the employee (or their families) travelling also by II class and availing of the "Sleeper" accommodation. In such cases 100% of the extra cost incurred for sleeper accommodation will be borne by management.

There is no objection to an employee or his family availing themselves of concessional circular Trip ticket afforded by the Railway authorities in conjunction with the leave travel concession.

It will also be permissible while utilising such a concessional ticket, to travel in any class higher or lower than the entitled one.

16. Management's liability for the cost of railway fare between the employee's headquarters and his home shall be limited to the share of the fare by the shortest route.

An employee or his family members may travel by any route or halt any where on the way to or from the home-town, but management's assistance shall be limited to its share of the fare by the shortest route calculated on a "through" ticket basis.

The reimbursement admissible in respect of persons whose "home towns" are beyond the boundaries of the State will be calculated on the distance upto 400 kms. beyond the boundaries of the State.

17. The assistance may be claimed by presenting claims in TA Bill forms on the usual certificate that the journeys were actually performed by the class of accommodation not lower than that for which reimbursement of fare is claimed.

18. That employees should inform their Controlling Officers before journeys for which assistance under these rules will be claimed, are undertaken. The Controlling Officer should, in each case satisfy himself about the genuineness of the claim and bonafides of the journeys performed by the employees, before countersigning the bills for leave travel Concession.

19. Advances may be granted to the employees to enable them to avail of the concessions. The amount of such advance in each case will be limited to 4/5th of the estimated amount of assistance admissible under these rules.

Where the employee and members of his family avail

themselves of Leave Concession separately i.e. at different times, there would be no objection to the advance being drawn separately to the extent admissible. The advance may be drawn for both the forward and return journeys of the employees and/or the members of their families at the time of the commencement of the forward journey.

Where an advance has been drawn for the both the forward and the return journeys later it becomes clear that the period of absence either of the employee or his family from the headquarters is likely to exceed three months or 90 days, one half of the advance will be refunded to the management forthwith.

Employees who are their own Controlling Officers for travelling allowance purposes, may sanction the advance to themselves. In the case of others, the sanction of the Controlling Officer would be required.

The advance in respect of temporary employees and their families will be sanctioned subject to the production by them of surety of a permanent employees.

The account of an advance drawn for leave travel journey will be rendered after completion of the journey in the same way as for an advance of Travelling Allowance to a Government Servant on tour.

The advance will have to be refunded forthwith if the outward journey is not commenced within 15 days of the grant of advance.

The travelling Allowance claim in adjustment of the advance drawn should be preferred within one month of the completion of the return journey.

20. The concession is not admissible to an employee who has not completed one year of his continuous service on the date of journey performed by him or his family, as the case may be.

21. Record of all assistance granted under these rules shall be suitably maintained. In the case of Controlling Officer the record shall be maintained by the Principal of the College or the Registrar of the University as the case may be. In the case of other employees, the record should be in the form of entries in the Service Books or other appropriate service record and should indicate the date or dates on which the journey or journeys to home commenced. The authority responsible for the maintenance of service record shall ensure that on every occasion an employee proceeds on leave which is entered in his service record, the fact as to whether or not he/she availed of the travel assistance and these orders are entered on that record.

22. The following two certificates one from the Controlling Officer and the other from the employee concerned, should be attached with the bills for leave travel concession.

(I) Certificate to be given by the controlling officer.

(i) Certificated that shri/Smt./Kum. (Name of the employee) has rendered continuous service for one year or more that one year on the date of commencing the outward journey.

(ii) Certified that the necessary entries as required under para 21 of the rules governing travel concession to the employees of the non-agricultural universities and colleges affiliated to them have been made in the service book of Shri/Smt/Ku.

Signature and Designation
of the Controlling Officer.

II) Certificate to be given by an employee :

(i) I have not submitted any other claim so far, for leave travel concession in respect of myself or my family for the block of two years, and

(ii) I have already drawn Travelling Allowance for the Leave Travel Concession in respect of journey performed by me, wife/my husband/with --- children. This claim is in respect of the journey performed by my wife/myself/ husband with --- children, none of whom travelled, with the party on the earlier occasion.

(iii) The journey has been performed by me/my wife/ my husband/ with --- children to the declared "hometown" viz.

(iv) That my husband/wife is not employed in any of the six non-agricultural universities/Government or non-Government Colleges/ that my husband/wife is employed in -----
---University/ College, and the concession has not been

availed of by him/ her separately for himself/herself or for any of the family members for the concerned block of the year.

Signature of the Employee.

23. These orders will not apply to persons who are

(i) Not in the whole time employment of the University/ College.

(ii) Eligible for any other form of Leave Travel Concession.

(९)

L.T.Cs to the non-teaching personnel of the non-agricultural Universities in Maharashtra for visiting their Home Towns.

Making the provisions applicable to the non-teaching personnel of Amravati University.

**GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Education & Employment Department,
Resolution NO. NGC 1286/(1125) UNI-4,
Mantralaya Annexe, Bombay-400 032.
Dated 13 June 1986.**

Read : 1) Government Resolution, Education, Employment, and Youth Service Department, No. NGC 1279/163392(107)/XXXII CELL, dt. 15th Dec. 1979.

2) Government Resolution, Education, Employment and Youth Service Department, No. NGC 1279/163392/(107)/XXXII, CELL, dt. 21.3.80.

3) Government Resolution, Education and Employment Department, No. NGC 1280/170604/398, UNI-4, dated 20.1.1981.

RESOLUTION :- The L.T.Cs admissible to Government Employees for visiting their Home Towns have been extended to the non-teaching employees of six non-agricultural Universities vide Government Resolutions dated 15.12.1979, 21.3.1980 and 20.1.1981. Government is now pleased to expend the same concessions to the non-teaching employees of the Amravati University from the date of issue of these orders.

2. These orders issue in consultation with the Finance Department vide its unofficial reference no. CR-1314/86/EXP-5, dated 19.5.1986.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

(R.A. Pradhan)
Desk Officer.

(१०)

चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत.

महाराष्ट्र शासन, : वित्त विभाग,

शासन निर्णय क्र. रप्रस ११९४/१८४/सेवा-५,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक : २८ मार्च १९९५

शासन निर्णय

केंद्र शासनाने आपल्या कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा देशात कोठेही जाण्यास “रजा प्रवास सवलत” ही योजना मंजूर केलेली आहे. केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांनाही अशा प्रकारची “चार वर्षातून एकदा राज्यात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत” योजना लागू करण्याचा प्रश्न काही काळ शासनाच्या विचाराधीन होता. शासन आता असे आदेश देत आहे की, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांनादेखील चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत ही योजना खाली दर्शविल्याप्रमाणे मंजूर केली जावी.

२. या प्रवास सवलतीला यानंतर “रजा प्रवास सवलत” व सध्याच्या दोन वर्षातून एकदा स्वग्रामी जाण्यासाठी अनुज्ञेय असणाऱ्या रजा प्रवास सवलतीला “स्वग्राम रजा प्रवास सवलत” असे संबोधिले जावे. ही रजा प्रवास सवलत महाराष्ट्र राज्याच्या भौगोलिक सीमेच्या आत अनुज्ञेय राहिल. राज्यात कोठेही जाण्याची ही प्रवास सवलत असल्याने. या रजा प्रवास सवलतीखाली प्रवास करावयाच्या अंतरासाठी किमान व कमाल अंतराची मर्यादा राहणार नाही. परंतु

या रजा प्रवास सवलतीचे ठिकाण घोषित करण्याची पूर्व अट राहिल व मुख्यालय ते घोषित ठिकाण यासाठीचा प्रवास खर्च जवळच्या मार्गाने व प्रत्यक्ष भाड्याच्या आधारावर अनुज्ञेय राहिल.

३. या रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या पहिल्या गट वर्षाची सुरुवात सन १९९३ पासून झाली आहे, असे समजण्यात यावे. त्यामुळे ही गट वर्षे १९९३-९६, १९९७-२००० अशी असतील. या सवलतीचा फायदा घेतला गेल्यास संबंधित स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीच्या गट वर्षाची स्वग्राम रजा प्रवास सवलत अनुज्ञेय होणार नाही. या प्रवास सवलतीच्या चार वर्षांच्या गट वर्षात दोन स्वग्राम रजा प्रवास सवलती किंवा एक रजा प्रवास सवलत व एक स्वग्राम रजा प्रवास सवलत अनुज्ञेय राहिल.

४. जे शासकीय कर्मचारी, शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक : टीआरए ११६३/२७२६/५, दिनांक २३ ऑक्टोबर १९६३ च्या परिच्छेद-११ मधील सवलतीचा लाभ घेत असतील त्यांना अशी सवलत पुढे चालू ठेवावी किंवा या योजनेचा लाभ घ्यावा या बाबत विकल्प देता येईल.

५. या प्रवास सवलतीचा लाभ घेण्यासाठी प्रवास करण्याचे ठिकाण, अर्जाद्वारे घोषित करणे तसेच प्रवास सुरु करण्यापूर्वी सक्षम अधिकाऱ्यांची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.

६. स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. टीआरए/११/६३/२७२६/५, दिनांक २३ ऑक्टोबर १९६१ व त्यानंतर त्या संदर्भात निर्गमित करण्यात आलेल्या आदेशातील सर्व तरतुदी, या रजा प्रवास सवलतीसाठी आवश्यक त्या फेरफारासह लागू राहतील.

७. शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत या रजा प्रवास सवलती वरील खर्च “मागणी क्रमांक : जी-८-२०७०, इतर प्रशासनिक सेवा-८००, इतर खर्च (दोन) महागाईभत्ता, सुधारित वेतन, घरभाडेभत्ता इत्यादीसाठी ठोक तरतूद (२०७०-०५२१) या शीर्षाखाली शासन ज्ञापन, वित्त विभाग, क्रमांक : आकनि ११९५/२३४/अर्थसंकल्प-७, दिनांक २८ मार्च १९९५ संगणक संकेतांक क्रं./८००० २३४-९ अन्वये मंजूर केलेल्या रूपये ७.०० कोटी आकस्मिकता निधी अग्रिमातून करण्यात यावा. आहरण व संवितरण अधिकाऱ्यांनी सदर खर्च, अग्रिमाच्या प्रतिपूर्तीनंतर शेवटी कोणत्या लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकावयाचा हे सूचित करावे त्यानंतर रजा प्रवास सवलतीसाठीचा खर्च, स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीचा खर्च, ज्या प्रमुख लेखा शीर्षाखाली खर्ची घालण्यात येतो त्या लेखाशीर्षाखाली खर्ची घालण्यात यावा. नियंत्रक अधिकाऱ्यांनी पूरक मागण्या विधानमंडळाने संमत करताच या बाबीवरील खर्च संबंधित कार्यात्मक प्रमुख लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकावा.

८. हे आदेश दिनांक १ एप्रिल १९९५ पासून अमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

श. वि. लागवणकर
शासनाचे उपसचिव.

(११)

रजा प्रवास सवलत खाजगी वाहनांचा वापर.

महाराष्ट्र शासन, : वित्त विभाग

शासन निर्णय क्रमांक प्रवास १०८५/प्र.क्र. १२५/सेवा-५

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२ दि. १ ऑगस्ट १९९६.

पहा :- १. शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. टीआरए-११८०/सीआर ३१/एसईआर-५ दि. ९.९.८०.

शासन निर्णय : शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजेचे कालावधीत स्वग्रामी जाण्यासाठी अर्थसाहाय्याची सवलत योजना वर दर्शविलेल्या शासन निर्णय क्र. ७ ए) अन्वये प्रथम मंजूर करण्यात आले व वर दर्शविलेल्या शासन निर्णय क्र. (२) अन्वये यात काही सुधारणा करण्यात आल्या. शासन निर्णय दि. २३.१०.६३ सोबतच्या परिशिष्टात देण्यात आलेल्या तपशिलातील परी, १५(२) व परि १७ खालील उपपरीक्षेत ५ अन्वये मुख्यालयापासून स्वग्रामी जाण्यासाठी, खाजगी मोटार गाडीचा किंवा भाड्याच्या गाडीचा वापर केल्यावरून विहित मर्यादेपर्यंत रजा प्रवास सवलत देय समजण्यात आली आहे. अशा खाजगी वाहनांनी केलेल्या प्रवासाची सत्यासत्यता पडताळून पाहणी कठीण होते. तसेच त्यामुळे रजा प्रवास सवलतीचा दुरुपयोग होण्याची शक्यता नाकरता येत नाही. या सर्व बाजूंचा विचार करून शासन असा आदेश देत आहे की, भाड्याने घेतलेली बस मोटारगाडी किंवा अन्य वाहनांनी केलेला, तसेच स्वतःच्या मोटार गाडीने केलेला प्रवास रजा प्रवास सवलतीसाठी पात्र समजण्यात येवु नये मात्र राज्य परिवहन महामंडळ किंवा सार्वजनिक क्षेत्रातील पर्यटन विकास महामंडळ किंवा शासनाच्या स्थानीक संस्था तर्फे चालविल्या जाणाऱ्या बस गाड्या, मोटार गाड्या यांनी केलेल्या प्रवासासाठी प्रवास सवलत योजनेअंतर्गत अर्थसाहाय्य अनुज्ञेय राहिल.

२. हे आदेश दि. १.८.८६ पासून अमलात येतील. ह्या दिवशी किंवा त्यानंतर सुरु होणाऱ्या प्रवाशांच्या तारखेत हे आदेश लागू होतील. यापूर्वी सुरु

झालेला प्रवास किंवा ह्या पुर्वी निकालात काढलेल्या प्रकरणाचा नव्याने विचार केला जाऊ नये.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने.

व्यं. दे. पानसे

शासनाचे सहसचिव, वित्त विभाग

(१२)

विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य शिक्षणशास्त्र, इत्यादी महाविद्यालये व प्रशासन संस्था अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्र निकेतने/तंत्र पदविका संस्था यांतील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक - एनजीसी १२९५/५७८१७/प्रकरण क्र.३१०९ विशि-४

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक - २८ नोव्हेंबर १९९६.

वाचा :- १) शासन निर्णय, शिक्षण सेवायोजन व युवक सेवा विभाग क्रमांक एनजीसी- १२७९/१६३३९२/(१०७)/३२/सेल, दिनांक १५ डिसेंबर, १९७९ व समक्रमांकित जोडपत्र दिनांक २१ मार्च, १९८०.

२) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्रमांक युएसजी-११८२/(७२०)/विशि-४, दि. ३० नोव्हेंबर १९८२.

३) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्र. पीईसी १७१८/५७८३०/[३३३५-अ] तांशि १ अ, दिनांक ७.३.१९७९.

४) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक रप्रस/११९४/१८४/सेवा-५, दिनांक २८ मार्च, १९९५.

५) शिक्षण संचालक [उच्च शिक्षण] महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. एनजीसी-११९५ /६५९६/रजा/मवि-१, दि. १५ मे १९९५.

६) संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्र. ७/अनुदान/०३/११९६/६२०, दिनांक १९.१.१९९६.

शासन निर्णय :- प्रस्तावावरील अनुक्रमांक १ व २ येथील शासन निर्णय, अन्वये विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षणशास्त्र अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्र निकेतने/तंत्र पदविका संस्था इत्यादी मधून काम करणाऱ्या शिक्षकेत्तर व शिक्षक कर्मचाऱ्यांना स्वग्रामी जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत योजना मंजूर करण्यात आली आहे, प्रस्तावावरील अनुक्रमांक ३ येथील शासन निर्णय अन्वये राज्य शासन कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत योजना मंजूर करण्यात आली आहे. हे आदेश जसेच्या तसे विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षणशास्त्र, अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्रनिकेतने/तंत्र पदविका संस्था इत्यादी महाविद्यालयांतील शिक्षकेत्तर व शिक्षक कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात येत आहेत.

हा शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक १२२९/९६/सेवा- ५, दिनांक २१ नोव्हेंबर, १९९६ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

[त्रि.ब.सेन]

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन.

(१३)

विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य शिक्षणशास्त्र, इत्यादी महाविद्यालये व प्रशासन संस्था अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्र निकेतने/तंत्र पदविका संस्था यांतील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग

शासन परिपत्रक - एनजीसी १२९५/५७८१७/प्रकरण क्र. ३१०९/विशि-४

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : २७ जानेवारी, १९९७.

वाचा : १) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन व युवक सेवा विभाग क्रमांक एनजीसी १२७९/१६३३९२/(१०७) ३२ सेल, दिनांक १५ डिसेंबर, १९७९ व समक्रमांकित जोडपत्र दिनांक २१ मार्च, १९८०.

२) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्र. युएसजी ११८२/(७२०) विशि-४, दि. ३० नोव्हेंबर, १९८२.

३) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्र. पीईसी १७१८/५७८३०/(३३३५-अ) तांशि-१ अ, दिनांक ७.३.१९७९.

४) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. रप्रस ११९४/१८४/सेवा-५, दि. २८ मार्च, १९९५.

५) शासन निर्णय, एनजीसी ११२९५/५७८१७/प्र.क्र. ३१०९ विशि-४, दिनांक २८ नोव्हेंबर, १९९६.

शासन परिपत्रक

शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्रमांक एनजीसी १२९५/४७८१७/प्र.क्र. ३१०९/विशि-४, दि. २८ नोव्हेंबर, १९९६ अन्वये विद्यापीठे व संलग्नित महाविद्यालयांतील कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलतीचा लाभ शासन निर्णय, वित्त विभाग दिनांक २८ मार्च, १९९५ अन्वये जसाच्या तसा लागू करण्यात आला आहे. या निर्णयातील परिच्छेद ३ कडे तसेच स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीच्या आदेशामधील इतर आदेशाबरोबरच शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.टीआरए ११६३/२७१६/५, दिनांक २३.११.१९६३ व शासन शुद्धिपत्रक वित्त विभाग क्र. टीआरए ११६४/(६५) १८, दिनांक ९ डिसेंबर, १९६५ मधील तरतुदीकडे प्रकर्षाने सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांचे लक्ष वेधण्यात येते (शासन निर्णय, वित्त विभाग दि. २८ मार्च, १९९५ व शासन शुद्धिपत्रक, वित्त विभाग दिनांक ९ डिसेंबर, १९६५ च्या प्रती सोबत जोडल्या आहेत.) त्यानुसार कार्यवाही करण्याची सर्व संबंधितांना विनंती आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही /-

(त्रि.ब.सेन)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन.

(१४)

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळातील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत.

क्रमांक : एसएसएन २६९५/(४५१)/माशि-२,

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई, दिनांक २५ एप्रिल १९९७.

विषय :- राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळातील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत.

वाचा :- शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र. रप्रस ११९४/१८४/सेवा-५, दिनांक २८ मार्च, १९९५.

शासन निर्णय :-

शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र. रप्रस ११९४/१८४/सेवा-५, दिनांक २८ मार्च १९९५ अन्वये राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना केंद्र शासनाच्या धर्तीवर "चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत" ही योजना मंजूर केलेली आहे. या धर्तीवर राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांनाही अशा प्रकारची योजना लागू करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. शासन आता असे आदेश देत आहे की, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली "चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत" ही योजना राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांतील, माध्यमिक शाळांतील उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना मंजूर करण्यात यावी.

२. ही "रजा प्रवास सवलत" महाराष्ट्र राज्याच्या भौगोलिक सीमेच्या आत अनुज्ञेय राहिल. राज्यात कोठेही जाण्याची ही प्रवास सवलत असल्याने, या रजा प्रवास सवलतीसाठी प्रवास करावयाच्या अंतरासाठी किमान व कमाल अंतराची मर्यादा राहणार नाही. परंतु या रजा प्रवास सवलतीचे ठिकाण पूर्वघोषित करण्याची अट राहिल. मुख्यालय किंवा कायमचे वास्तव्याचे ठिकाण ते घोषित ठिकाण यासाठीचा प्रवासखर्च जवळच्या मार्गाने व प्रत्यक्ष तिकिट भाड्याच्या आधारावरच अनुज्ञेय राहिल.

३. या रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या पहिल्या गट वर्षाची सुरुवात सन १९९३ या कॅलेंडर वर्षापासून झाली आहे असे समजण्यात यावे. त्यामुळे ही गटवर्ष १९९३-९६, १९९७-२००० अशी असतील.

४. रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेण्यासाठी कार्यपद्धती -

अ) प्रवास करण्याचे ठिकाण, अर्जाद्वारे मुख्याध्यापकाकडे लेखी घोषित करणे तसेच प्रवास सुरू करण्यापूर्वी त्यांची पूर्वपरवानगी घेणे आवश्यक राहिल.

व) संपूर्ण प्रवासखर्च कर्मचार्याने प्रथम करावा.

क) कर्मचार्याने प्रवासखर्चाचे देयक मुख्याध्यापकांमार्फत संस्थेस सादर करावे.

ड) संस्थेने हा खर्च योग्य त्या पुराव्यासह (उदा. प्रवासांचे तिकिट वगैरे) खातरजमा करून कर्मचार्यास अदा करावा.

५. रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या इतर काही अटी व शर्ती सोबत जोडलेल्या सहपत्रामध्ये नमूद केल्यानुसार राहतील.

६. रजा प्रवास सवलतीची योजना शासकीय कर्मचार्यांच्या धर्तीवर असल्याने ज्या अटीचा वा शर्तीचा उल्लेख सोबतच्या प्रपत्रामध्ये नसेल अशा अटी व शर्ती शासकीय कर्मचार्यांप्रमाणे राहतील.

७. कर्मचार्याने केलेला संपूर्ण प्रवासखर्च संस्थेच्या वेतनेतर अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल व तो प्रचलित १२ टक्के वेतनेतर अनुदानाव्यतिरिक्त असेल व पुढील शैक्षणिक वर्षात तो देय होईल.

८. या रजाप्रवास सवलतीवरील खर्च मागणी क्र. ई-२, २००२ सामान्य शिक्षण, ०२-माध्यमिक शिक्षण, ११०- अशासकीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना सहाय्य, (एक) (ए) - माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना सहाय्यक अनुदाने (२२०२०४४२) या लेखा शीर्षाखाली टाकण्यात यावा.

९. हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने, त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. /८००५ सेवा-५, दि. २२.४.१९९७ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.वि. झोपे

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

सहपत्र

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळातील कर्मचार्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी विहित करण्यात आलेल्या अटी व शर्ती.

१. ही प्रवास सवलत कर्मचार्यांना अल्प रजेत अथवा लागून आलेल्या सार्वजनिक सुट्ट्यांमध्ये घेता येईल. या प्रवास सवलतीसाठी दीर्घ सुट्टी लागू असणाऱ्या कार्यालयातील कर्मचार्यांची दीर्घ सुट्टी रजा म्हणून मानली जाईल.

स्पष्टीकरण :- या प्रयोजनासाठी रजेमध्ये सरासरी वेतन रजा, परिवर्तित रजा, अर्जित रजा, प्रसूती रजा, सरासरी अर्धवेतनी रजा व असाधारण रजा या रजांचा समावेश होतो.

२. या प्रवास सवलतीसाठी कुटुंबियात फक्त पती/पत्नी व अवलंबित तीन मुले/मुली यांचाच समावेश होतो. तिसरे मूल जुळे असल्यास त्या जुळ्याचाही समावेश होईल. ही सवलत अवलंबित माता, पिता, भाऊ अगर बहिणी यांना मिळणार नाही.

३. कर्मचारी व त्याच्या कुटुंबियातील सदस्यांना एकत्र किंवा अलगअलग त्यांच्या सोयीप्रमाणे प्रवास करता येईल. तसेच प्रतिपूर्ती दावा एकमेकांच्या प्रवासावर अवलंबून राहणार नाही. कुटुंबियांना ही सवलत देय ठरविताना कर्मचारी रजेवर असेल किंवा नसेल, परंतु कुटुंबियांना परतीचा प्रवास जाण्याच्या प्रवास दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत पूर्ण करणे आवश्यक राहिल व हा परतीचा प्रवास जाण्याचा प्रवास ज्या गट वर्षात असेल, त्याच गटवर्षात मोजला जाईल.

४. ही प्रवास सवलत फक्त जाण्यासाठी, "नाकारलेली रजा" व सेवानिवृत्तीपूर्व रजेच्या वेळेससुद्धा देय राहिल. परंतु कर्मचार्याने अनुज्ञेय गट वर्ष सवलतीचा लाभ घेतलेला नसावा. तसेच त्या कर्मचार्याने व त्याच्या कुटुंबियाने जाण्याचा व परतीचा प्रवास "नाकारलेली रजा" व सेवानिवृत्तीपूर्व रजेच्या, कालावधीत पूर्ण केला असावा. तथापि, रजा प्रवास सवलत उपभोगत असतांना कामावर उपस्थित न होता कर्मचार्याने राजीनामा दिल्यास ही प्रवास सवलत देय होणार नाही.

५. कर्मचारी व त्याचे कुटुंबीय त्यालगतच्या मागील गटवर्षात रजाप्रवास सवलतीचा लाभ घेवू शकला नसल्यास त्या गटवर्षाची प्रवास सवलत चालू गटवर्षाचे पहिले वर्ष संपण्याच्या आत उपभोगण्यास परवानगी आहे. उदा. ९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत ९६ अखेरपर्यंत उपभोगता न आल्यास ह्या गटवर्षाची प्रवास सवलत ३१ डिसेंबर, १९९७ च्या आत उपभोगता येईल. ह्या तारखेच्या आत प्रवास सवलत उपभोगली न गेल्यास ९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत व्यपगत होईल.

६. कर्मचार्यांची पत्नी-अथवा पती शासकीय कर्मचारी असेल अथवा खाजगी शाळेत सेवेत असेल तर कुटुंबियांना अशी सवलत फक्त पती किंवा पत्नी यांपैकी एकाचीच उपभोगता येईल.

७. कर्मचार्यांची पत्नी/पती इतर नियमाखाली रजा प्रवास सवलत सहाय्य मिळण्यास पात्र असेल तर या प्रवास सवलतीखाली प्रवासखर्च मागणी करावयाची असल्यास कर्मचार्याने आपल्या विलासोवत इतर तरतुदीखाली रजा प्रवास सवलतीचा फायदा घेतला नाही व अशी अर्थसहाय्याची मागणी केली नाही असे प्रमाणपत्र देणे आवश्यक राहिल.

८. रजा प्रवास सवलत महाराष्ट्रात रेल्वेने अनुज्ञेय आहे. ठिकाणे रेल्वेने जोडलेली नसल्यास त्या ठिकाणातील प्रवास या तरतुदीखाली देय आहे. परंतु

जवळच्या सडकमार्गाने, आगवोटी सेवेने खालीलप्रमाणे देय होईल.

(१) शासनमान्य सार्वजनिक परिवहन सेवेने अनुज्ञेय अंतराचा प्रवास केला असेल तर त्याला अनुज्ञेय असलेल्या वाहन प्रकाराने आकारलेले पूर्ण भाडे अनुज्ञेय ठरेल.

(२) या प्रवास सवलतीच्या जो भाग सार्वजनिक वाहनव्यवस्थेखाली येत नाही. त्या प्रवासखर्चाची अनुज्ञेयता मुंबई नागरी सेवा नियम ४१४ खालील तरतुदीप्रमाणे किंवा प्रत्यक्ष प्रवासखर्च यापैकी कमी असेल तेवढी अनुज्ञेय असेल.

टीप :- अ) ३ ते १२ वर्ष वयोगटातील मुलांना अर्धे तिकिट अनुज्ञेय आहे.

ब) या प्रवाससवलतीखाली आरामगाडीचा प्रवास अनुज्ञेय होत असल्यास व अशी आरामगाडी १२ वर्षाखालील मुलांसाठी पूर्ण तिकिट आकारत असल्यास पूर्ण तिकिटाचा प्रवासखर्च अनुज्ञेय होईल.

स्पष्टीकरण :-

(१) दोन ठिकाणे लोहमार्गाने जोडली असल्यास रेल्वेमार्गानेच प्रवास करणे अपेक्षित असते, त्यामुळे आरामगाडीने केलेल्या प्रवासासाठी दिले जाणारे अर्थसहाय्य रेल्वेने अनुज्ञेय असलेल्या अर्थसहाय्याइतके मर्यादीत होईल.

(२) या प्रवास सवलतीसाठी सर्वसाधारणपणे खाजगी वाहनाचा प्रवास स्वतःच्या मोटारगाडीने केलेल्या प्रवासासह अनुज्ञेय नाही. परंतु विवक्षित ठिकाणामधील ठराविक अंतरासाठी व नियमित वेळापत्रकानुसार चालविल्या जाणाऱ्या व ज्यांचे भाडे प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांने संमत केलेले आहे अशा खाजगी बससेवेने केलेला प्रवास तसेच मुंबई-पुणे, मुंबई-नाशिक, ठाणे-पुणे इत्यादीसारख्या ठिकाणामधील ज्यांचे दरडोई भाडे शासनाने निश्चित केलेले आहे अशा ठराविक अंतरासाठी उपलब्ध असलेल्या टॅक्सी सेवेचा प्रवास अनुज्ञेय आहे. तसेच राज्य परिवहन महामंडळ किंवा सार्वजनिक क्षेत्रातील पर्यटन विकास महामंडळ किंवा शासनाच्या स्थानिक संस्थातर्फे चालविल्या जाणाऱ्या बसगाड्या, मोटारगाड्या यांचा प्रवाससुद्धा अनुज्ञेय होईल.

९. प्रवासभत्ता तरतुदीखाली अनुज्ञेय असणारा रेल्वेचा वर्ग या प्रवास सवलतीखाली अनुज्ञेय होईल. तसेच अनुज्ञेय असलेल्या रेल्वेच्या वर्गापेक्षा खालच्या/वरच्या वर्गाने प्रवास करण्यास कर्मचार्याला परवानगी आहे. ह्या प्रवास सवलतीचा प्रवास किंवा त्याचा भाग कर्मचार्याने किंवा त्याच्या कुटुंबियातील सदस्याने विमान किंवा रोड किंवा आगवोटीने केला तर ह्या प्रवासाकरिता येणारा प्रवासखर्च त्याला रेल्वेच्या अनुज्ञेय वर्गाच्या प्रवासासाठीचे प्रवासभाडे किंवा प्रत्यक्ष प्रवासखर्च यांपैकी कमी असेल ते देय असेल.

रजाप्रवास सवलत रेल्वे ऑर्थरिटीने दिलेल्या कोणत्याही प्रकारच्या सवलतीच्या तिकिटावर उपभोगली असेल तर अनुज्ञेय अंतराच्या प्रमाणात सवलतीच्या तिकिटाचा खर्च अनुज्ञेय होईल.

ह्या प्रवाससवलतीसाठी तिकिट आरक्षण व शयनयान तिकिटासाठी आकारले जाणारे आकार देय होतील.

१०. या प्रवास सवलतीखाली रेल्वेप्रवासासाठी शासनाचे दायित्व मुख्यालय ते घोषित गाव यामधील अंतरासाठी जवळच्या मार्गाने येणाऱ्या रेल्वे प्रवासखर्चाच्या हिस्स्या एवढे मर्यादित असेल.

कर्मचारी किंवा त्याचे कुटुंबियांतील सदस्यांना मुख्यालय ते घोषित गाव यातील प्रवास कोणत्याही मार्गाने किंवा अन्य प्रकारे कोठेही त्या मार्गावर प्रवास करता येतो. परंतु प्रवासखर्च अर्थसहाय्य जवळच्या मार्गाने गणना करून तिकिटावर अवलंबून राहिल.

११. कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबियांतील कोणताही सदस्य रेल्वेच्या दूरच्या मार्गाने, दोन भिन्न वर्गाने प्रवास करतील (जो स्वस्त नाही) तेव्हा प्रवासखर्चाची अनुज्ञेयता खालील उदाहरणाने स्पष्ट केल्याप्रमाणे देय होईल.

उदा. दूरच्या मार्गाचा प्रवास ६०० कि.मी. आणि जवळच्या मार्गाचा प्रवास ५०० कि.मी. कर्मचार्याचा ४०० कि.मी. चा प्रवास अनुज्ञेयतेपेक्षा खालच्या वर्गाने आणि उरलेला प्रवास २०० कि.मी. अनुज्ञेय वर्गाने.

अ) अनुज्ञेयतेपेक्षा खालच्या वर्गासाठी प्रवासखर्च.

अनुज्ञेयतेपेक्षा खालच्या वर्गाने : प्रवास केलेले अंतर दुसऱ्या वर्गाने प्रवास केलेले एकूण अंतर X जवळच्या मार्गाचे एकूण अंतर = (४०० X ५०० :- ६००) = ३३३.३ कि.मी. = ३३४ कि.मी.

ब) अनुज्ञेय वर्गासाठी प्रवासखर्च -

अनुज्ञेय वर्गाने केलेले अंतर :- दूरच्या मार्गाने प्रवास केलेले एकूण अंतर X जवळच्या मार्गाचे एकूण अंतर = (२०० X ५०० :- ६००) = १६६.६ कि.मी. = १६७ कि.मी

उपरोक्त (अ) साठी ३३४ कि.मी. करिता येणारा रेल्वेच्या अनुज्ञेयतेपेक्षा खालच्या वर्गासाठी येणारा प्रवासखर्च अधिक (ब) साठी १६७ कि.मी. करिता येणाऱ्या रेल्वेच्या अनुज्ञेय वर्गासाठी प्रवासखर्च देय होईल.

टीप :- १. या प्रवाससवलतीसाठी प्रथम वर्गापेक्षा वरच्या रेल्वेप्रवासाचे भाडे अनुज्ञेय नाही.

२. मुंबई नागरी सेवा नियम ३९६ खालील "जवळचा मार्ग" ही संकल्पना

या सवलतीसाठी सुद्धा लागू आहे.

११) या प्रवाससवलतीसाठी अर्थसहाय्याची मागणी प्रवासभत्ता विलाहारे करावयाची आहे तसेच त्यासोबत मागणी केलेले प्रवासभाडे अनुज्ञेयतेपेक्षा खालच्या वर्गाने प्रवास करून मागणी केली नाही असे प्रमाणपत्र देणे आवश्यक आहे. तसेच या विलावर प्रवास कोणत्या वाहनाने केला? त्याचा उल्लेख करून प्रत्यक्षात प्रवास केलेल्या तिकीटांचे क्रमांक व इतर तपशील दर्शविणे आवश्यक राहिल.

१२. कर्मचाऱ्याने सदर प्रवास सवलत उपभोगण्याआधी त्याची पूर्वसूचना आपल्या सक्षम अधिकाऱ्याला दिली पाहिजे. तसेच नियंत्रक अधिकाऱ्यांनी रजाप्रवास सवलत विलावर प्रतिस्वाक्षरी करताना प्रत्येक प्रकरणी खरेपणा व प्रामाणिकपणा या बाबीबाबत आपले समाधान करून घेणे आवश्यक आहे.

१३. कर्मचाऱ्याला/ त्याच्या कुटुंबियाला ज्या ज्या तारखेला ही प्रवास सवलत उपभोगवायची आहे त्या तारखेला त्या कर्मचाऱ्यांची मान्यताप्राप्त शाळेत सलग दोन वर्षे सेवा झाली असेल तरच ही प्रवास सवलत अनुज्ञेय होईल.

१४. सक्षम अधिकाऱ्यांनी या सवलतीसाठी कर्मचाऱ्यांना दिले जाणाऱ्या अर्थसहाय्याची नोंद व्यवस्थितरीत्या ठेवणे आवश्यक आहे.

(१५)

एका ब्लॉकमध्ये रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेता न आल्यास, पुढील ब्लॉकच्या पहिल्या वर्षात ती सवलत घेता येईल, याबाबत शिक्षण संचालकांचा खुलासा. शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य, पुणे : दि. १६-६-९७

प्रति,

सर्व विभागीय संचालक, उच्च शिक्षण.

विषय : चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याबाबत.

अकृषी विद्यापीठातील व अशासकीय महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना ४ वर्षातून एकदा रजा प्रवास सवलतीचा फायदा घेण्याबाबत आदेश निर्गमित झालेले आहेत.

सोबत शा. परिपत्रक क्र. एनजीसी/१२९५/५७८१७/प्रकरण क्र. ३१०९ विशि-४, दि. २७.१.९७ आणि शासनाच्या वित्त विभागाच्या शुद्धिपत्रक क्र. टीआरए ११६४/(६५) १८, दिनांक १.१२.६५ ची प्रत जोडली आहे. शासनाच्या वित्त विभागाच्या शुद्धिपत्रकानुसार जे कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबीय एका विशिष्ट गटात या सवलतीचा लाभ घेऊ शकणार नाहीत. त्यांनी तो पुढील गटाच्या पहिल्या वर्षाच्या अखेरीपर्यंत घ्यावा, अशी तरतूद आहे. रजा प्रवास सवलतीचा पहिला गट १९९३-९६ असा आहे. शासनाच्या आदेशानुसार ज्या कर्मचाऱ्यांनी हा लाभ दिनांक ३१.१२.९६ पर्यंत घेतलेला नाही. त्यांना तो ३१.१२.१९९७ पर्यंत घेता येईल.

हे आदेश आपल्या विभागातील विद्यापीठांच्या व अशासकीय महाविद्यालयांच्या नजरेस तत्काळ आणावेत.

सही/-

शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण) यांच्याकरिता.

(१६)

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत.

महाराष्ट्र शासन : शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय, क्र. संकीर्ण १०९७/[१८/९७]/शिकाना-२/९८/माशि-२. मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२. दिनांक १ जानेवारी १९९८.

वाचावे :- १) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र. प्रस ११९४/१८४/सेवा-५, दिनांक २८ मार्च १९९५.

२) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्र. एसएसएन २६९५/[४५१]/माशि-२, दि. २५ एप्रिल १९९७.

शासन निर्णय :-

शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग, क्र. एसएसएन २६९५/[४५१]/माशि-२, दि. २५ एप्रिल १९९७ अनुसार राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठीची रजा-प्रवास सवलत ही योजना राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांतील, माध्यमिक शाळांतील, उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना मंजूर केलेली आहे. सदर शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या सहपत्रातील अटी व शर्तीपैकी अट क्र. ५ अनुसार सन १९९३-९६ या गटवर्षाची रजा-प्रवास सवलत दि. ३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत उपभोगण्यास परवानगी देण्यात

आली होती. सदर शासन निर्णय शाळा प्रमुखांना उशिरा कळविण्यात आल्यामुळे दिनांक ३१ डिसेंबर १९९७ या मुदतीमध्ये सन १९९३-९६ या गटवर्षाची रजा-प्रवास सवलत बऱ्याचशा कर्मचाऱ्यांना उपभोगता आली नसल्याने सदर कर्मचारी या योजनेपासून वंचित राहिले असल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आणण्यात आली होती. त्यामुळे ही मुदत वाढवून देण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. याबाबत शासनाने आता घेतलेल्या निर्णयानुसार सन १९९३-९६ या गटवर्षाची रजा प्रवास सवलत उपभोगण्याची दि. ३१ डिसेंबर १९९७ ही मुदत आणखी एक वर्षाने, एक खास बाब म्हणून वाढवून देण्यात येत आहे.

२. सन १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवाससवलत दि. ३१ डिसेंबर १९९८ च्या आत उपभोगता येईल. या तारखेच्या आत प्रवास सवलत उपभोगली न गेल्यास, सन १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत व्यपगत होईल.

३. हे आदेश, वित्त विभागाच्या सहमतीने त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. १३४६/सेवा-५, दि. १.१.१९९८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(स.रा. जाधव)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

(१७)

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांतील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत.

महाराष्ट्र शासन : शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक : एसएसएन २६९५/(१०९/९८) माशि-२, मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२. दि. ८.७.९८

विषय :- राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत.

वाचा :- १) शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक. एस एस एन २६९५/४५१/माशि-२, दि. २५ एप्रिल १९९७.

२) शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक, संकीर्ण १०९७/१८९७/शिकाना-२/९८/माशि-२, दि. १ जानेवारी १९९८.

शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक, एस एस एन २६९५/४५१/माशि-२ दि. २५ एप्रिल १९९७ अनुसार राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत ही योजना राज्यातील मान्यताप्राप्त प्राथमिक, उच्च प्राथमिक व उच्च माध्यमिक शाळांमधील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना मंजूर केलेली आहे. सदर सवलतीचा लाभ घेतल्यानंतर प्रवास भत्ता देयकाचे पैसे वेतनेतर अनुदानातून संस्थेस न देता प्रत्यक्षात कर्मचाऱ्याला मिळण्यासाठी दि. २५ एप्रिल १९९७ च्या शासन निर्णयात बदल करून आता पुढीलप्रमाणे कार्यवाही अवलंबविण्यात यावी असा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

अ) कर्मचाऱ्याने प्रवास करण्याचे ठिकाण मुख्याध्यापकांकडे लेखी अर्ज करून घोषित करावे व प्रत्यक्षात प्रवास सुरु करण्यापूर्वी त्यांची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.

ब) संपूर्ण प्रवास खर्च कर्मचाऱ्याने प्रथम करावा. त्यासाठी प्रवास अग्रिम मंजूर करण्यात येणार नाही.

क) सवलतीचा लाभ घेतल्यानंतर संबंधित कर्मचाऱ्याने या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या विहित नमुन्यात प्रवास भत्ता देयक संबंधित मुख्याध्यापकांकडे सादर करावे.

ड) जेथे पति/पत्नी दोघेही शाळेमध्ये अथवा शासकीय, निमशासकीय किंवा शासन अंगिकृत विभागात सेवेत असतील तर सदर सवलतीचा लाभ कोणत्याही एकाच कार्यालयाकडून घ्यावा लागेल. देयकासोबत संबंधित कार्यालय प्रमुखांकडून तसा दाखला प्राप्त करून घेऊन जोडणे आवश्यक राहिल.

इ) मुख्याध्यापकांनी रजा प्रवास सवलतीची नोंद कर्मचाऱ्यांच्या मूळ सेवापुस्तकात घेऊन अशी नोंद घेतल्याचे देयकावर लिहिणे आवश्यक आहे.

फ) मुख्याध्यापकांकडून संपूर्ण वर्षामध्ये फक्त दोन वेळेस म्हणजे दिपावली व उन्हाळी सुटीनंतर एका महिन्याच्या आत अशी देयके वेतन पथक कार्यालयाकडे सादर करण्यात यावीत.

ग) अशी देयके प्राप्त झाल्यानंतर वेतन पथक कार्यालयामार्फत त्यांची तपासणी होऊन किमान दोन महिन्यांच्या आत ते पारित करण्यात येईल.

च) पारित केलेल्या देयकाची रक्कम धनादेशाद्वारे संबंधित कर्मचाऱ्याच्या वैयक्तिक खात्यावर जमा होईल.

२) रजा प्रवास सवलत योजनेच्या या सुधारित कार्यपद्धतीमुळे दि. २५ एप्रिल १९९७ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद - ७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे

कर्मचाऱ्याने केलेल्या संपूर्ण प्रवास खर्चाची रक्कम वेतनेतर अनुदानात न धरता ती वेतन अनुदानात धरण्यात येईल.

३) या योजनेसाठी येणारा खर्च खालील लेखाशिर्षाखाली मंजूर करण्यात येणाऱ्या अनुदानातून खर्ची टाकण्यात यावा.

४) हे आदेश विनाविलंब शाळांपर्यंत पोहोचतील व योजनेची योग्य रितीने अंमलबजावणी होईल या दृष्टीने शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी तात्काळ उपाययोजना करावी.

हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ५२१/९८/व्यय-५, अ. दि. ११ जुन १९९८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

स.रा. जाधव

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

शासन निर्णय : शालेय शिक्षण विभाग क्र. एस.एस.एन. २६९५/(१०९/९८) माशि-२ दि. ८ जुलै १९९८ चे सहपत्र.

कर्मचाऱ्यांचे संपूर्ण नाव, हुद्दा व मूळ वेतन :

प्रवासाचे ठिकाण :

मुख्याध्यापकांकडे लेखी घोषित केलेल्या अर्जाची प्रत यासोबत ठेवावी.

सदर प्रवासाला मुख्याध्यापकांची पूर्व परवानगी घेतलेली असल्यास, मान्य टिप्पणीची/आदेशाची प्रत यासोबत ठेवावी.

पती/पत्नी दोघेही शाळेत/शासकीय/विनशासकीय/शासन अंगिकृत सेवेत असतील तर सदर सवलतीचा लाभ एकाच कार्यालयाकडून घेतल्याचे प्रमाणपत्र संबंधित कार्यालयाकडून मिळवून जोडावे.

मुख्यालयापासून निघाल्याचा तपशील	पोहचल्याचा तपशील	१) प्रवास वर्ग १ असल्यास तिकीट क्रमांक व दिनांक
स्टेशन तारीख वेळ	स्टेशन तारीख वेळ	२) टॅक्सी प्रवास असल्यास टॅक्सीचा क्रमांक व प्रवास भाड्याची मूळ पावती सोबत द्यावी.
१	२ ३ ४ ५ ६	७ ८ ९ १०

परतीचा प्रवास तपशील		१) प्रवास वर्ग १ असल्यास तिकीट क्रमांक व दिनांक
निघाल्याचा तपशील	मुख्यालयी पोहोचल्याचा तपशील	२) टॅक्सी प्रवास असल्यास टॅक्सीचा क्रमांक व प्रवास भाड्याची मूळ पावती सोबत द्यावी.
स्टेशन तारीख वेळ	स्टेशन तारीख वेळ	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

५) कुटुंबासहित जाण्यायेण्याचा प्रवास असल्यास कुटुंबातील व्यक्तींची नावे वय नाते.

६) १८ वर्ष पूर्ण असलेली मुले आपणावरच अवलंबून असल्यास प्रमाणपत्र देणे आवश्यक आहे.

७) प्रमाणित करण्यात येते की, या देयकामध्ये मागणी केलेल्या रकमेपेक्षा प्रत्यक्ष खर्च कमी केलेला नाही.

कर्मचाऱ्यांची स्वाक्षरी व दिनांक

(१८)

दोनपेक्षा जास्त अपत्ये (जिवंत) असतील त्या कर्मचाऱ्यास वा त्यांच्या कुटुंबातील कोणत्याही सदस्यांना ही सवलत अनुज्ञेय राहणार नाही.

परिपत्रक

स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलत

वित्त विभाग

शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-१०००/प्र.क्र. ७०/सेवा-५,

दि. ११ ऑगस्ट २०००

विषय : दोनपेक्षा जास्त अपत्ये (जिवंत) असतील त्या कर्मचाऱ्यास वा

त्यांच्या कुटुंबातील कोणत्याही सदस्यांना ही सवलत अनुज्ञेय राहणार नाही.

पुणे-दि. १५/११/२००० महाराष्ट्र शासनाने सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या क्र. लोसंधो- २०००/प्र.क्र. ५७/००/क.क्र. १ दि. ९.५.२००० च्या शासन निर्णयाद्वारे राज्य लोकसंख्या धोरण जाहीर केले आहे. सदर धोरणाच्या यशस्वी अंमलबजावणीकरिता शासनाने “छोटे कुटुंब” या संकल्पनेचा स्वीकार केला आहे. या धोरणानुसार स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलत या प्रयोजनासाठी कुटुंब संज्ञेची व्याख्या बदलण्याचा/सुधारण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. शासनाने आता यावर असा निर्णय घेतला आहे की स्वग्राम प्रवास सवलत/रजा प्रवास सवलत या प्रयोजनासाठी कुटुंब या संज्ञेची व्याख्या यापुढे खालीलप्रमाणे असेल -

कुटुंब - पती/पत्नी व २ हयात अपत्ये यांचे मर्यादित कुटुंब यांनाच या सवलतीचा फायदा मिळेल. ज्या कर्मचाऱ्यास दोनपेक्षा जास्त अपत्ये (जिवंत) असतील त्या कर्मचाऱ्यास व त्यांच्या कुटुंबातील कोणत्याही सदस्यांना ही सवलत अनुज्ञेय राहणार नाही.

शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक : टीआरए-११९६/२७२६/५ दि. २३ ऑक्टोबर १९६३ व त्यानंतर ह्या संदर्भात निर्गमित करण्यात आलेल्या सर्व तरतुदी (इतर अटी व शर्ती) आवश्यक त्या फेरफारांसह लागू राहतील.

हे आदेश १ सप्टेंबर २००० पासून अंमलात येतील.

(१९)

स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलतीच्या अनुज्ञेयतेसाठी लागू असणारी

कुटुंबाची व्याख्या सुधारण्याबाबत,

महाराष्ट्र शासन, : वित्त विभाग,

शासन निर्णय, क्रमांक : संकीर्ण-१०००/प्र.क्र. ७०/सेवा-५,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२ दिनांक १० फेब्रुवारी २००१

पहा : (१) शासननिर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक टीआरअ-११६३/२७२६/सेवा-५ दिनांक २३ ऑक्टोबर १९६३.

(२) शासननिर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक टीआरअ-११८०/लीआर-३१८/एसईआर-५ दिनांक ९ सप्टेंबर १९८०

(३) शासननिर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक रप्रस-११९४/१८४/सेवा-५ दिनांक २८ मार्च १९९५.

(४) शासननिर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक संकीर्ण १०००/प्र.क्र. ७०/सेवा-५ दिनांक ११ ऑगस्ट २०००

शासननिर्णय

राज्य लोकसंख्या धोरणाच्या यशस्वी अंमलबजावणीकरिता शासनाने “छोटे कुटुंब” या संकल्पनेचा स्वीकार केला आहे. या धोरणानुसार वरील (४) येथील आदेशान्वये दि. १ सप्टेंबर २००० पासून स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलतीच्या प्रयोजनासाठी वरील (२) येथील आदेशान्वये विहित केलेली कुटुंबाची व्याख्या सुधारण्यात आली आहे.

२. वरोल्लेखित अनुक्रमांक (४) येथील ११ ऑगस्ट २००० च्या शासन निर्णयान्वये प्रस्तुत केलेले आदेश रद्द करून शासन आता या संदर्भात असा आदेश देत आहे की दि. १ मे २००१ पासून केवळ पती/पत्नी आणि दोन हयात अपत्यांना कुटुंबालाच स्वग्राम आणि रजा प्रवास सवलत या दोन्ही सवलती अनुज्ञेय असतील. अपत्यांनी ह्या सवलतीचा लाभ मिळविण्यासाठी ते शासकीय कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असण्याची अट यापुढेही लागू राहिल.

टीप १ : ज्या कर्मचाऱ्यांना दि. ३० एप्रिल २००१ रोजी दोन पेक्षा अधिक हयात अपत्ये असतील आणि त्या दिनांकास हयात असणाऱ्या अपत्यांची संख्या नंतर वाढली नसेल तर त्या कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत ह्या आदेशान्वये मुलांच्या संख्येवर घालण्यात आलेली मर्यादा लागू असणार नाही.

टीप २: दि. ३० एप्रिल २००१ रोजी एकही हयात अपत्य नसलेल्या किंवा एकच हयात अपत्य असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या कुटुंबाची हयात अपत्यांची संख्या दि. ३० एप्रिल २००१ नंतर एकाच प्रसूतीमुळे दोन पेक्षा अधिक होत असेल तर अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या कुटुंबासही उक्त सवलती लागू राहतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

श.वि. लागवणकर
सह सचिव, वित्त विभाग

“रजा प्रवास सवलती”चा प्रवास

प्रा.बी.टी.देशमुख, विधानपरिषद सदस्य.

(मुळात याच मधल्याचा माझा एक लेख १ मे १९९७ च्या नुटा बुलेटीनमध्ये प्रसिद्ध झालेला होता. त्या लेखातील मजकुरामध्ये सुधारणा करून व तपशिलवार अद्यावत संदर्भ देऊन आजच्या मजकुरातील परिच्छेद १ ते ४२ सादर करण्यात आलेले आहेत. १ मे १९९७ नंतरच्या काळातील घटनाक्रमाचे तपशील ४२ नंतरच्या परिच्छेदातून विहित केलेले आहेत. - लेखक)

रजा प्रवास सवलतीचे स्वरूप

१. केंद्र शासनाच्या कर्मचाऱ्यांना ज्या स्वरूपाची रजा प्रवास सवलत उपलब्ध आहे त्या प्रकारची रजा प्रवास सवलत महाराष्ट्रातील शासकीय कर्मचाऱ्यांना व सर्व स्तरावरील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात यावी अशा प्रकारची मागणी गेल्या अनेक वर्षांपासून करण्यात येत होती. केंद्र शासनाच्या कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेल्या रजा प्रवास सवलतीचे निश्चित स्वरूप काय आहे? हे प्रथम समजून घेणे आवश्यक आहे. पाचव्या वेतन आयोगाने आपला जो अहवाल केंद्र शासनाला सादर केला तो तीन खंडांमध्ये असून त्याच्या खंड तीन मध्ये पृष्ठ १६०५ वर नमूद असलेला परिच्छेद १०८.१ पुढे मी जसाच्या तसा उद्धृत करीत आहे :-

"108.1 : The Leave Travel Concession (LTC) admissible to the civilian employees of the Central Government, other than railway employees, envisages reimbursement of expenditure on travel to the declared home town once in a block of two years, with the provision that visit to any place in India would be allowed in a block of four years in lieu of one of the two journeys to the home town."

‘रजा प्रवास सवलत’ व ‘स्वग्राम रजा प्रवास सवलत’

२. पूर्वोक्त परिच्छेद काळजीपूर्वक वाचला तर असे लक्षात येईल की “दोन वर्षांच्या एका गटात ‘घोषित स्वग्रामी’ एकदा जावून येण्याचा प्रवासखर्च अनुज्ञेय असेल, मात्र अशा दोन गटात (चार वर्षांत) एकदा भारतात कोठेही जाण्याची मुभा असेल. पण मग त्या दोन वर्षीय गटात स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेता येणार नाही” हे आणखी सोप्या भाषेत सांगायचे झाल्यास “या प्रवास सवलतीच्या चार वर्षांच्या गट वर्षांत दोन स्वग्राम रजा प्रवास सवलती किंवा एक रजा प्रवास सवलत व एक स्वग्राम रजा प्रवास सवलत अनुज्ञेय राहिल.” असे सांगता येईल.

रजा प्रवास सवलत ही विचाराधीन मागणी

३. महाराष्ट्र माध्यमिक शिक्षक महामंडळाने आपल्या मागण्यासंबंधीचे एक निवेदन शासनाला देवून माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेच्या कामावर बहिष्कार टाकत असल्याची नोटीस दिनांक २५ नोव्हेंबर १९९४ रोजी महाराष्ट्र शासनास दिली होती. अनेक दिवसांपासून प्रलंबीत असलेल्या ३२ मागण्यांच्या पुर्तीसाठी महाराष्ट्रातील माध्यमिक शिक्षकांनी उभारलेल्या जबरदस्त आंदोलनामुळे शेवटी महामंडळाशी चर्चा करून उभयपक्षी मान्य अशी तडजोड करण्यात आली. ३२ मागण्यांच्या बाबतीत उभयपक्षी मान्य झालेली स्थिती मा. मुख्यमंत्र्यांनी नियम ४६ अन्वये महाराष्ट्र विधान परिषदेत ७ एप्रिल १९९५ रोजी एक निवेदन करून नमूद केली होती. “एकूण ३२ मागण्यांपैकी १७ मागण्या मान्य करण्यात आल्या होत्या ११ मागण्या अमान्य करण्यात आल्या होत्या व ४ मागण्या शासनाच्या विचाराधीन” असल्याचे माननीय मुख्यमंत्र्यांनी आपल्या निवेदनात नमूद केले होते. चार विचाराधीन मागण्यांमध्ये तिसऱ्या क्रमांकावर “शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत” ही मागणी मुख्यमंत्र्यांच्या निवेदनामध्ये नमूद होती.

प्रत्यक्ष वाटाघाटीत काय ठरले?

४. प्रत्यक्ष वाटाघाटीमध्ये रजाप्रवास सवलतीबाबत काय ठरले? याबाबत महामंडळातर्फे भाग घेणारे अध्यक्ष व प्रतिनिधी यांचेकडे मी चौकशी केली तेव्हा मला असे कळले की “शासकीय कर्मचाऱ्यांना ही सवलत लागू करण्यात आली तर आणि येईल तेव्हा ती शिक्षकांनाही लागू करण्यात येईल” अशी शासनाची भूमिका होती. पण प्रत्यक्ष विधानपरिषदेतील शासनाच्या निवेदनामध्ये मात्र ही मागणी विचाराधीन मागणीमध्ये दाखल करण्यात आली होती.

मंत्रिमंडळाने ६.४.१९९५ रोजीच निर्णय घेतला होता

५. पुढच्या काळात आमच्या एक असे लक्षात आले की शासकीय कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करणारा शासन निर्णय २८ मार्च १९९५ रोजीच

काढण्यात आला होता. शिक्षकांचे आंदोलन चालू असल्यामुळे तो शासननिर्णय बाहेर मात्र कुणाच्याही हाती पडणार नाही याची शासनाने काळजी घेतली होती, असेच आज म्हणावे लागेल. दुसरे असे की “शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करतांना दिनांक ६.४.१९९५ च्या बैठकीत घेतला होता.” मंत्रिमंडळाचा हा निर्णय आम्हाला २१ एप्रिल १९९७ रोजी (शासनाने विधानपरिषदेत आमच्या नियम ९३ च्या सूचनेवर केलेल्या निवेदनामुळे) समजला. उपरोक्त दोनही गोष्टी आम्हा विधानपरिषद सदस्यांना ७ एप्रिल १९९५ रोजी सभागृहात चर्चा सुरू असतांना ठावूक नव्हत्या हे लक्षात ठेवणे आवश्यक आहे.

आंदोलनात भाग घेतल्याबद्दल सुडबुद्धीची कारवाई करणार नाही

६. नियम ४६ अन्वये मा. मुख्यमंत्र्यांचे निवेदन झाल्याबरोबर सदस्यांना स्पष्टीकरणात्मक प्रश्न विचारता येतात. आंदोलनामध्ये सहभागी झाल्याबद्दल सुडबुद्धीची कारवाई न करण्याचा मजकूर मला निवेदनात कोठेही आढळला नाही म्हणून मी स्वतः पहिलाच उपप्रश्न असा विचारला की “अध्यक्ष महाराज, माझा पहिला प्रश्न असा आहे की, ज्या अत्यावश्यक सेवा अधिनियमान्वये नोटीफीकेशन काढण्यात आले होते ते मागे घेण्यात येईल आणि सुडबुद्धीने या शिक्षकांविरुद्ध कारवाई करण्यात येणार नाही. याबाबतीत वारंवार सांगण्यात आले होते तेव्हा अशा प्रकारचे आदेश दिले जातील काय?” त्यावर मा. उपमुख्यमंत्र्यांनी “होय” असे उत्तर दिले.

मागणी मंजूर केली होती, मग विचाराधीन कशी?

७. प्रत्यक्ष शासननिर्णय हाती मिळालेला नसला तरी शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू झाल्यासारखीच आहे, ते मान्य करण्यात आलेलेच आहे, त्यांना दिले तर तुम्हालाही देऊ असे वाटाघाटीत ठरले असतांना विचाराधीन मागणीत रजा प्रवास सवलत दाखल केल्यामुळे वाटाघाटीत सामील असलेले शिक्षक प्रतिनिधी स्वाभाविकपणे संतप्त होते. पुढचे उपप्रश्न सुरू झाले तेव्हा महामंडळाचे अध्यक्ष श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे यांनी पुढील प्रश्न विचारला “अध्यक्ष महाराज, शिक्षकांच्या प्रश्नाच्या बाबतीत दोन दिवस चर्चा सुरू आहे त्या चर्चेमध्ये ड-२० मागणी शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत मिळण्याच्या बाबतीत जी होती ती मागणी मंजूर केली होती परंतु आता जे निवेदन करण्यात आले होते त्या निवेदनामध्ये त्याचा काहीच उल्लेख करण्यात आलेला नाही. म्हणून ही रजा प्रवासाची महाराष्ट्रापुरती मर्यादित मागणी यामध्ये आलेली नाही. कदाचित ती राहून गेली असे वाटते. म्हणून मी त्याबद्दल विचारू इच्छितो की, त्याबद्दल आपला विचार काय आहे आणि दोन दिवसात जी. आर. काढण्यात येईल म्हणून म्हटले होते ते अद्याप निघालेले नाहीत तेव्हा ७ दिवसात तरी निघतील काय?” त्यावर मा. उपमुख्यमंत्र्यांनी पुढील प्रमाणे उत्तर दिले. “अध्यक्ष महाराज, कालच कॅबिनेटचा याबाबत निर्णय झालेला आहे. आणि आज या सभागृहामध्ये तो आलेला आहे. तेव्हा यानंतर लवकरात लवकर ते काढण्यात येतील.”

मागणी मान्य, अमान्यचा वाद

८. श्री.डायगव्हाणे यांनी त्यावर पुन्हा असा प्रश्न विचारला की “अध्यक्ष महाराज, माझ्या पहिल्या प्रश्नाचे उत्तर आलेले नाही. माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवासाची सवलत कालच्या चर्चेमध्ये मान्य करण्यात आली होती. मात्र आजच्या या निवेदनामध्ये ती बाब आलेली नाही. त्याबद्दल आपला खुलासा काय आहे?” त्यावर मा. उपमुख्यमंत्र्यांनी पुढील प्रमाणे उत्तर दिले. “अध्यक्ष महाराज, माननीय मुख्यमंत्र्यांनी या संदर्भात जे निवेदन केले आहे ते शिक्षक संघटनेशी आणि आपणा शिक्षक प्रतिनिधींशी बोलूनच झालेले आहे आणि ज्या अर्थी ती मागणी यामध्ये नाही त्याअर्थी ती मान्य झालेली नाही.”

फसवणूक झाल्याची भावना

९. मा. उपमुख्यमंत्र्यांच्या या उत्तरानंतर श्री. डायगव्हाणे यांच्या मनामध्ये महामंडळाला एका प्रकारे फसविण्यात आले आहे, याबाबतीत विश्वासघात झालेला आहे. अशी भावना निर्माण झाली व त्यांनी शासनाविषयी “खूपच

कठोर शब्द” वापरला. “सन्माननीय सदस्यांनी हेत्वारोप करणारा शब्द मागे घ्यावा” असे मा. सभापतींनी म्हणताच श्री. डायगव्हाणे यांनी शब्द मागे घेतानाच पुढील प्रमाणे उपप्रश्न पुन्हा विचारला. “अध्यक्ष महाराज, मी तो शब्द मागे घेतो. पण कालच्या चर्चेमध्ये जी मागणी मान्य केलेली आहे ती आज निवेदन करताना मात्र अमान्य केली जाते हे बरोबर नाही. तेव्हा ती मागणी मान्य करण्यात येईल काय?”

ही खरोखर फसवणूकच होती

१०. त्यावर उपमुख्यमंत्र्यांनी पुढील प्रमाणे उत्तर दिले “ अध्यक्ष महाराज, पहिली गोष्ट ही की, गेली ३ वर्षे मागील सरकारशी याबाबत चर्चा चालू होती आणि आता या सरकारने त्यावर निर्णय घेतला आहे, चांगला निर्णय घेतलेला आहे असे असताही त्याला ‘विश्वासघात’ म्हणावयाचे असेल तर त्यास माझी हरकत नाही. असो, अध्यक्ष महाराज, माध्यमिक शिक्षकांच्या रजा प्रवासाच्या सवलती संबंधात जो प्रश्न विचारला आहे त्याबाबत मी इतकेच सांगेन की, शासकीय कर्मचाऱ्यांना याबाबतीत सवलत काय आहे हे पाहून यावर निर्णय करता येईल म्हणून ही मागणी विचाराधीन आहे.” श्री. डायगव्हाणे यांनी जेव्हा चर्चेत कठोर शब्द वापरला त्यावेळी एक क्षणभर मला सुद्धा त्यादिवशी असे वाटले की त्यांनी त्यापेक्षा सौम्य शब्दांची निवड करायला हवी होती, पण आज जेव्हा माझ्या टेबलवरील कागदपत्रात शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी २८ मार्च १९९५ रोजीच काढण्यात आलेल्या शासननिर्णयाची प्रत मला दिसते (या अंकात क्रमांक १० वर हा शासन निर्णय प्रसृत केला आहे.) व त्याचबरोबर माझ्या नियम ९३ च्या सूचनेवर “शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करतांना दिनांक ६.४.१९९५ च्या बैठकीत घेतला होता” अशी स्पष्ट शब्दात कबुली देणारे शासनाने सभागृहात दिनांक २१ एप्रिल १९९७ रोजी केलेले निवेदन (या अंकात प्रसृत) जेव्हा मला माझ्यासमोर दिसते, तेव्हा झालेल्या फसवणुकीच्या वर्णनार्थ ७ एप्रिल १९९५ रोजी यापेक्षा कठोर शब्द श्री. डायगव्हाणे यांनी वापरला नाही याबद्दल मलाच सुटल्यासारखे वाटल्यावाचून रहात नाही. रजा प्रवास सवलतीचा एप्रिल १९९५ पर्यंतचा प्रवास येथे संपला. पुढच्या प्रत्येक अधिवेशनातून आम्ही या प्रश्नाचा पाठपुरावा केलेला दिसून येईल.

शासनाने निर्णय घेतला आहे - शिक्षणमंत्री

११. सर्वश्री पी.जी.दस्तुरकर, श्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील यांचा “रजा प्रवास सवलत लागू करतांना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना त्यापासून वंचित ठेवण्याबाबत” या विषयावरील तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ हा बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी सभागृहामध्ये उत्तरासाठी होता. प्रश्न भाग ३ च्या उत्तरामध्ये शासनाने असे नमूद केले होते की “अ) उपरोक्त रजा प्रवास सवलत अकृषी विद्यापीठे व संलग्नीत महाविद्यायातील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याची बाब तपासण्यात येत आहे. ब) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.”

अधिक तपासणी करण्यात येत आहे - शिक्षणमंत्री

१२. सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील यांचा “सर्व स्तरावरील शिक्षकांना “रजा प्रवास सवलत” लागू करतांना भेदभावपूर्ण दिलेली वागणूक” या विषयावरील तारांकित प्रश्न क्रमांक ४५२८ हा बुधवार, दिनांक १३ डिसेंबर १९९५ रोजी उत्तरासाठी होता. “खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा जो निर्णय शासनाने घेतला आहे त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत काय व केंव्हा?” या प्रश्न भाग १ ला मा. शिक्षण मंत्र्यांनी “नाही” असे उत्तर दिले होते. “विलंबाची कारणे काय आहेत?” या प्रश्नाला उत्तर देतांना “अधिक तपासणी करण्यात येत आहे” असे शासनातर्फे सांगण्यात आले होते.

नुटाच्या आमसभेचा ठराव

१३. दरम्यानच्या काळात शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत शासन निर्णय निर्गमित झाल्याचे सर्वांनाच ठाऊक झाले होते. माध्यमिक शिक्षकांच्या बाबतीत शासनाने ही बाब मान्यच केलेली आहे हेही सांगितले जात होते. नुटाच्या आमसभेने मुल येथे १५ ऑक्टोबर १९९५ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये (विषय क्र. १८८ अन्वये) रजा प्रवास सवलतीची मागणी करणारा ठराव मंजूर केला होता. तो ठराव पुढील प्रमाणे :-

“विषय क्रमांक : १८८ :- रजा प्रवास सवलत विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना लागू करणे : कार्यकारी मंडळाच्या वतीने प्रा.एस.बी.चिंचमलातपूरे यांनी मांडलेला पुढील प्रस्ताव संमत करण्यात आला. :-

२३ ऑक्टोबर १९६३ च्या शासननिर्णयाने शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू

करण्यात आलेली “स्वग्राम रजा प्रवास सवलत” पुढे वेगवेगळ्या शासन निर्णयांनी माध्यमिक, कनिष्ठ महाविद्यालयीन, महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना लागू करण्यात आली आहे. मात्र स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीला विकल्प म्हणून २८ मार्च १९९५ च्या शासन निर्णयाने लागू करण्यात आलेल्या “रजा प्रवास सवलतीच्या” सुविधेपासून सर्व स्तरावरील शिक्षकांना वंचित ठेवण्यात आले होते आता राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही “रजाप्रवास सवलत” लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला हे स्वागताह आहे परंतु महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना मात्र त्यापासून अजूनही वंचित ठेवण्यात आले आहे याबाबत ही सभा तीव्र नापसंती व्यक्त करित आहे. अस्तित्वात असलेल्या “स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीला” विकल्प म्हणून महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना “रजा प्रवास सवलत” तत्परतेने लागू करण्यात यावी अशी ही सभा महाराष्ट्र शासनास विनंती करित आहे.” “शासनास अशीही विनंती करण्यात येत आहे की ३० नोव्हेंबर १९८२ च्या शासन निर्णयाने महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना लागू करण्यात आलेली स्व-ग्राम रजा प्रवास सवलत व २८ मार्च १९९५ च्या शासन निर्णयाने शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात आलेली “रजा प्रवास सवलत” समाज कल्याण खात्यांतर्गत असलेल्या समाज कार्य महाविद्यालयातील शिक्षकांनाही लागू करण्यात येऊन तसे आदेश समाज कल्याण विभागातर्फे त्वरीत काढण्यात यावेत.”

उच्च शिक्षणमंत्री व सचिवांशी चर्चा

१४. नुटाचे सचिव प्रा. एकनाथ कठाळे यांनी मागणीचे निवेदन शासनाकडे पाठविले होते. महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या कार्यकारी मंडळाने याबाबत ठराव करून शासनाकडे मागणी केली होती. मा. उच्च शिक्षणमंत्री व मा. उच्च शिक्षण सचिव यांच्याशी नेटसेटच्या प्रश्नावर ज्या कडाक्याच्या चर्चा झाल्या त्यावेळी या मागणीबाबतही चर्चा झाली.

अद्यापही शासनाच्या विचाराधीन - उच्च शिक्षणमंत्री

१५. “महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे” या विषयावरील सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील यांचा अतारांकित प्रश्न क्रमांक ७६३३ हा १९९६ च्या दुसऱ्या अधिवेशनामध्ये अतारांकित प्रश्नोत्तराच्या दुसऱ्या यादीत समाविष्ट होता. ही यादी मंगळवार दिनांक ६ ऑगस्ट १९९५ रोजी सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आली. “महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याच्या विचाराधीन बाबीवरील शासनाचा विचार पूर्ण झालेला आहे काय;” या प्रश्न भाग १ ला “नाही” असे उत्तर उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी दिले होते. “अद्यापही विचार पूर्ण झालेला नसल्यास याबाबत होणाऱ्या विलंबाची कारणे काय आहेत?” या प्रश्न भाग ३ ला “ही बाब अद्यापही शासनाच्या विचाराधीन आहे” असे उत्तर मा. उच्च शिक्षण मंत्र्यांनी दिले होते.

उच्च शिक्षण खात्याचा शासननिर्णय निर्गमित झाला

१६. सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील या सदस्यांचा तारांकित प्रश्न क्रमांक ११९१३ हा बुधवार, दिनांक ११ डिसेंबर १९९६ रोजी उत्तरासाठी होता. “महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याच्या विचाराधीन बाबीवरील शासनाचा विचार पूर्ण झालेला आहे काय?” या प्रश्न भाग १ ला मा. उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी “होय” असे उत्तर दिले होते. “विचार पूर्ण झालेला असल्यास याबाबत शासनाने घेतलेल्या निर्णयाचे स्वरूप काय आहे ? ” या प्रश्न भाग दोनच्या उत्तरात “शासकीय सेवकांप्रमाणे विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षांतून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबतचे आदेश शासन निर्णय, क्रमांक एनजीसी-१२९५/५७८१७/प्रकरण क्रमांक ३१०९ विशि-५ दि. २८.११.९६ अन्वये निर्गमित करण्यात आले आहेत.” असे नमूद करण्यात आले होते.

ह्यांचा शासननिर्णय निघाला त्यांचा निघाला नाही

१७. विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणारा शासन निर्णय निर्गमित झाला परंतु ज्यांच्याबाबतीत वारंवार कबूल करण्यात आले त्या माध्यमिक शिक्षकांच्या बाबतीत अजूनही शासननिर्णय निर्गमित झालेला नव्हता. या स्थितीत १९९७ च्या पहिल्या अधिवेशनात हा प्रश्न गाजणार हे निश्चित होवून चुकले होते तो कसा गाजला याची माहिती पुढील परिच्छेदातून दिली आहे.

सर्व सहकारी बाहेर, एकट्यावर ‘९३’ ची जबाबदारी

१८. गुरुवार, दिनांक ३ एप्रिल १९९७ रोजी विधानपरिषदेची बैठक आटोपून आम्ही सर्व प्रतिनिधी आपापल्या गावी आलो. वेगवेगळ्या कारणांनी

४ एप्रिल पासून तर ८ एप्रिल पर्यंत सुटी असल्यामुळे सभागृहाचे कामकाज बंद होते. बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७ रोजी सभागृहाची बैठक पुन्हा सुरू होणार म्हणून आम्ही त्या दिवशी मुंबईला परत आलो. गाडी खूप उशिरा पोचली. सभागृहाची बैठक दुपारी २ वाजता भरणार. तयार झालो न झालो, तर बारा सव्या बारा वाजताच्या दरम्यान विधानपरिषदेतील माझे सहकारी व महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाचे अध्यक्ष आमदार श्री. पी.जी.दस्तुरकर यांचा फोन आला. त्याच मॅजेस्टीक आमदार निवासाच्या रुम नं. ४१५ मधून श्री. दस्तुरकर फोनवरून माझ्याशी बोलत होते. “तुमची गाडी उशिरा आलेली दिसते. आज आम्ही सभागृहात येणार नाही. महामंडळाच्या आदेशाने केंद्रीय कौन्सिलच्या १२५ सदस्यांनी रिट्झ हॉटेल समोर धरणे कार्यक्रम आयोजित केला आहे. मी, डायगव्हाणे, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील आम्ही चारही जण तिकडेच निघालो आहोत” मी म्हणालो “थोड्याच वेळात मग मीही तिकडे येतो” त्यावर श्री. पी.जी.दस्तुरकर मला म्हणाले “नाही. तुम्ही तिकडे येऊ नका. ते सांगण्यासाठीच मी तुम्हाला फोन लावला. आम्ही सर्वांनी असे ठरविले आहे की तुम्ही सभागृहात उपस्थित राहून “९३ ची सूचना” घ्यावी. सूचनेचा मसुदा मी तयार ठेवला आहे. लगेच पाठवितो.” फोन ठेवत नाही तर दस्तुरकर यांचे एक शिक्षक सहकारी ४१५ वरून १११ वर मसुदा घेऊन पोचले होते.

नियम ९३ ची सूचना दाखल केली

१९. नियम ९३ ची सूचना अत्यंत तातडीच्या प्रश्नाच्या बाबतीत सभागृह सुरू होण्यापूर्वी १ तास अगोदर देता येते. १ मिनिट जरी उशीर झाला तरी ती घेतल्याच जात नाही. “त्याअर्थी हे सभागृह तीव्र चिंता व्यक्त करीत आहे” या वाक्याने या सूचनेचा शेवट होत असतो. मान्य केलेली गोष्ट २ वर्षांचा काळ लोटून गेला तरी शासन करीत नाही. चार शिक्षक आमदार सभागृह सोडून बाहेर धरणे धरून बसतात, ही तीव्र चिंतेचीच गोष्ट म्हटली पाहिजे. घड्याळ्यात १२.३० झाले होते. श्री. दस्तुरकर यांचे कडून आलेला ९३ च्या सूचनेचा मसुदा मी नजरेखालून घातला. त्यात आवश्यक ते लहान मोठे बदल केले. टाईप करायला वेळ नव्हता. कार्विन कॉपी लावून स्वच्छ प्रती तयार केल्या. टॅक्सीने जावून विधान परिषद सचिवालयात १ वाजायला ५ मिनिटे कमी असतांना सूचना दाखल केली. पोच घेतली. धावपळ सार्थकी लागल्याचे समाधान झाले. पोच पावती बॅगेत टाकून सकाळची वृत्तपत्रे वाचली नव्हती म्हणून ग्रंथालयात जावून वृत्तपत्रे पाहिली.

९.४.१९९७ : दुसऱ्याच क्रमांकावर रजा प्रवास सवलतीचा प्रश्न

२०. सभागृह दोन वाजता सुरू होणार, खणातील कागदपत्रे गोळा करून सभागृहातील सीटवर येवून बसलो. सभागृह सुरू होण्यापूर्वीची ही ३०-४० मिनिटे अत्यंत शांततेने आपल्या जागेवर बसून दिवसाच्या कामकाजाची सारी कागदपत्रे अभ्यासून काढण्यासाठी मोठीच उपयुक्त असतात. सारी कागदपत्रे लावून झाल्यावर ती वाचण्याचा आमचा क्रम सुद्धा ठरलेला असतो. पहिलाच तास प्रश्नोत्तराचा त्यामुळे त्या दिवशीची प्रश्नोत्तराची यादी मी प्रथम वाचायला घेतली. पहातो तर काय? दुसऱ्याच क्रमांकावर सर्वश्री पी.जी.दस्तुरकर, बी.टी.देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्ही.यु.डायगव्हाणे यांचा “रजा प्रवास सवलत लागू करतांना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना मिळत असलेली भेदभावपूर्ण वागणूक” या विषयावरिल तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ हा आज ९ एप्रिल १९९७ रोजीच्या तारांकित प्रश्नोत्तराच्या यादीत उत्तरासाठी होता.

प्रश्न लागलेला आहे पण संबंधित कागदपत्रे सोबत नाहीत

२१. हा प्रश्न आज आहे हे पाहून मला आश्चर्याचा धक्काच बसला. दुसऱ्याच क्रमांकावर असल्यामुळे तो चर्चेसाठी सुद्धा निश्चितपणे येणार. धक्का बसण्याचे कारण म्हणजे या प्रश्नाच्या चर्चेच्या तयारीने मी आलो नव्हतो. पूर्ण संदर्भ दाखल असलेली या प्रश्नाची फाईल मी सोबत आणली नव्हती. उद्या कोणकोणते प्रश्न आहेत याचे “बुलेटीन” आम्हाला अगोदरच्या दिवशी मिळालेले असते. ते पाहून त्या त्या प्रश्नाची फाईल सोबत नेणे हा सदस्यांच्या दैनंदिन कामकाजाचा भागच असतो. पण आज गावाहून येण्याचा दिवस, त्यात गाडी उशिरा आलेली, तयार होत नाही तर श्री. दस्तुरकर यांचा ९३ च्या सूचनेचा निरोप, सूचनेच्या प्रती घाईने तयार करणे व दाखल करणे, दाखल केल्याचे समाधान घेवून सभागृह सुरू झाल्यावर एक तासानंतर मा. सभापतींचा या सूचनेवरील निर्णय होताच “अर्धा दिवस शाळा पाडून” धरणे कार्यक्रमाला भेट देण्याच्या मानसिक गर्दीत प्रश्नांचे बुलेटीन पहाण्याचे त्या दिवशी राहून गेले होते. असे सहसा घडत नाही पण त्या दिवशी घडले होते.

फाईलरूपी धनुष्य व रेफरन्सरूपी बाण

२२. ज्या प्रश्नांसाठी सभागृहाबाहेर आंदोलन सुरू आहे. त्यातील “रजा प्रवास सवलत” हा एक महत्त्वाचा प्रश्न दुसऱ्याच क्रमांकावर आहे. त्यावर

निश्चित चर्चा होणार आहे आणि आपली संदर्भाची कागदपत्रे असलेली फाईल आपल्या सोबत नाही. त्या फाईल शिवाय आपल्याला आजची वेळ निभावता येईल काय? असा विचार मनात आला आणि क्षणार्धात आमच्या सभागृहाचे माजी उपसभापती श्री.सु.र.वहाडणे यांचे उद्गार मला आठवले. उपसभापती या नात्याने ते निवृत्त झाले त्यावेळी सभागृहात निरोपार्थ दिनांक २७ जुलै १९९४ रोजी केलेल्या उत्तराच्या भाषणात त्यांनी माझ्याबद्दल पुढील उद्गार काढले होते. :-

“सभागृहात काही ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ माणसे आहेत. याठिकाणी मी बी.टी. देशमुखांचा उल्लेख करतो. मला या ठिकाणी कौरव पांडवांच्या युद्धाची आठवण येते. कौरव पांडवांच्या युद्धात कर्णाचा रथ जेव्हा जमिनीत रुतत जातो तेव्हा कर्ण आपल्या रथाचे चाक काढण्यासाठी रथाखाली उतरतो. त्यावेळी भगवान श्रीकृष्ण अर्जुनाचा रथ घेऊन कर्णासमोर येतो. अर्जुन धनुष्याला बाण लावतो तेव्हा कर्ण अर्जुनाला म्हणतो की जमिनीत रुतलेले माझे रथाचे चाक बाहेर काढू दे. नंतर आपण युद्ध करू. त्यावेळी द्रौपदीच्या वस्त्रहरण प्रसंगाची आठवण करून देऊन अर्जुन त्याला ‘राधासुता त्यावेळी तुझा धर्म कोठे गेला होता?’ अशी विचारणा करतो आणि धनुष्याला बाण लावतो. श्री.बी.टी.देशमुख यांचा भाता सर्व आयुधांनी भरलेला आहे. ते बोलायला उभे राहिल्यानंतर फाईल रूपी धनुष्यातून रेफरन्सरूपी बाण समोरच्या मंत्र्यावर मारीत असतात. एखादा आमदार किती उत्तम प्रकारे काम करू शकतो, किती उत्तम संसदपटू असू शकतो, कोणत्या प्रकारचा तो अभ्यास करतो, हे बी.टी.देशमुखांकडे पाहिल्यानंतर आपणाला दिसून येईल. बी.टी.देशमुख यांच्या प्रश्नांना उत्तर देणे मंत्र्यांना अतिशय अवघड होऊन जाते.” (महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही अधिकृत प्रतिवेदन बुधवार दिनांक २७ जुलै १९९४, खंड १०२, क्रमांक १३ पृष्ठ क्रमांक १३/७७)

धनुष्य व बाणांचा शोध

२३. माझे हे “फाईलरूपी धनुष्य” मॅजेस्टीक आमदार निवासाच्या रुम नं. १११ मध्येच राहिल्यामुळे आता “रेफरन्सरूपी बाण” आणणार कुठून? मनाची ही तगमग होत असतांना आपला एकही सहकारी यावेळी येथे सभागृहामध्ये नाही व चर्चेच्या वेळी सुद्धा असणार नाही यामुळे अस्वस्थता आणखीच वाढली. “तुमच्यापुढे असलेली फाईल ही कागदांची बनलेली असते पण त्या कागदांच्या मागे हजारो लोकांचे हित अहित दडलेले असते याचा कधीही विसर पडू देऊ नका” हे भारताच्या एका थोर प्रशासक विचारवंताचे उद्गार मला आठवले. घड्याळात १ वाजून २५ मिनिटे झाली होती. २ वाजता सभागृह सुरू होणार. काय करावे हे सुचत नसतांना मनाने एकदम निर्णय केला. अजून ३५ मिनिटाचा अवकाश आहे, जवळची सारी कागदपत्रे सभागृहातच ठेवून लिफ्ट पकडून बाहेर आलो. विधानभवनच्या कोपऱ्यावर टॅक्सी पकडून कुलाब्याच्या बाजूने मॅजेस्टीक आमदार निवासला पोचलो. “प्रवासात” टॅक्सीवाल्याला थोडेसे कामाचे व थोडेसे माझे महत्त्व समजावून सांगितले व कॅन्टिनसमोरच उभे रहायला सांगितले. तरातरा रुम नंबर १११ वर गेलो, अर्धे अधिवेशन होत आलेले असल्यामुळे झालेल्या फाईलच्या ढिगाऱ्यात “रजा प्रवास सवलत” सापडेना. खूप उपसा उपस केली पण “रजा प्रवास सवलत” हाती लागेना. १ वाजून ४५ मिनिटे झालेली. “रजा प्रवास सवलत” सापडत नाही. आता नवीच धारती मनात निर्माण झाली. टॅक्सी खाली थांबलीच नसेल तर? चटकन दुसरी मिळाली नाही तर? सिग्नलवर जर आपण अडकून पडलो तर? मी वेळेवर सभागृहात पोहचलो नाही तर? “सदस्य अनुपस्थित असल्यामुळे अतारांकित” या दाखल्यासह चर्चेशिवाय हा प्रश्न कामकाजात नोंदविल्या जाणार. ज्या पाच जणांच्या नावाने हा प्रश्न लागलेला आहे. त्यातील चार जण सकाळीच “धरणे” धरून बसले आहेत आणि मी पाचवा मॅजेस्टीक आमदार निवासाच्या रुम नं. १११ मध्ये धनुष्याच्या शोधात आहे. आणि धनुष्य काही सापडेना.

सर्व संदर्भांनी युक्त ‘नुटा बुलेटीन’चा अंक सापडला

२४. तेवढ्यात घामाघुम झालेल्या मला टेबलवर “१९९७ चा “नुटा बुलेटीन” चा पहिला अंक” दिसला आणि मला केवढा आनंद झाला? जोरदार धनुष्य हाताशी लागले होते. बुलेटीनच्या त्या अंकात रजा प्रवास सवलतीचे सारे संदर्भ तपशीलवारपणे व विनचुकपणे यापूर्वीच प्रसिद्ध करण्यात आले होते.

“चार वर्षांतून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलत” शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू करणारा दिनांक २८ मार्च १९९५ रोजीचा शासननिर्णय त्या बुलेटीनमध्ये होता. “विद्यापीठे व संलग्नित अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षण शास्त्र, इत्यादी महाविद्यालये व प्रशासन संस्था, अनुदानित अशासकीय अभियांत्रिकी/तंत्रशास्त्र महाविद्यालये व तंत्रनिकेतन/तंत्र पदविका संस्था यातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षांतून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबत” या विषयावरील दिनांक २८ नोव्हेंबर, १९९६ रोजीचा शासननिर्णय त्यामध्ये होता. “रजा प्रवास सवलत लागू करतांना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना त्यापासून वंचित ठेवणे” या विषयावरील बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी

तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला, त्याच विषयावर बुधवार, दिनांक १३ डिसेंबर १९९५ रोजी तारांकित प्रश्न क्रमांक ४५२८ ला, “महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे” या विषयावर मंगळवार, दिनांक ६ ऑगस्ट १९९६ रोजी सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आलेल्या अतारांकित प्रश्नोत्तराच्या दुसऱ्या यादीतील प्रश्न क्र. ७६३३ ला, त्याच विषयावर बुधवार, दिनांक ११ डिसेंबर १९९६ रोजी तारांकित प्रश्न क्रमांक ११९१३ ला देण्यात आलेली ही सारी उत्तरे १५ फेब्रुवारी १९९७ च्या नुटा बुलेटीनच्या (१९९७ च्या पहिल्या) अंकात प्रसिद्ध करण्यात आलेली होती. रजाप्रवास सवलतीबाबतचे सर्व संदर्भ विन्युक्तपणे त्यात नोंदविलेले होते व तो बुलेटीनचा अंक माझ्या समोरील टेबलवर होता.

धनुष्य व बाणांसह सभागृहात दाखल

२५. मी नुटा बुलेटीनचा अंक उचलला व खाली आलो. टॅक्सी उभीच होती, घाईने बसलो. बसतांना “भाई जल्दी चलो. बुलेटीन तो मिल गया” असे उद्गार माझ्या तोंडून अभावितपणे निघाले. टॅक्सी सुरू झाली व मी विधानभवनच्या दिशेने निघालो. मला झालेला आनंद पाहून टॅक्सीवाल्याला सुद्धा मोठा आनंद झाला. विधान भवनच्या दाराजवळ मला सोडतांना मला काही तरी फार मोठे “घबाड” मिळाले असावे असे वाटून टॅक्सीवाल्याने न रहावून विचारले “साब ऐ बुलेटीन मे इतना क्या है” मी त्याला काय सांगणार? “इसमे बहुत कुछ है” असे सांगून चिल्लर परत न घेता विधानभवनात शिरलो. लिफ्टजवळ पोचत नाही तर सभागृह सुरू होण्यापूर्वीची “पाच मिनिटाची ब्रोकन बेल” सुरू झाली होती. बरोबर २ वाजता सभागृहाची बैठक सुरू झाली. या विषयावरील आमचा तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ हा दुसऱ्याच क्रमांकावर उत्तरासाठी होता त्यामुळे तो चर्चला आला.

तपासणी करण्यात येत आहे - शिक्षणमंत्री

२६. “(१) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांनाही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे काय? असल्यास, त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत काय, (२) आदेश निर्गमित करण्यात आले नसल्यास विलंबाची कारणे काय आहेत?” या प्रश्न भाग १ व २ ला मा.शालेय शिक्षणमंत्र्यांची एकत्रित उत्तर पुढील प्रमाणे दिले होते. “(१) व (२) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांबरोबरच राज्यातील खाजगी प्राथमिक, उच्च माध्यमिक व कनिष्ठ अध्यापक विद्यालयातील कर्मचाऱ्यांनाही ही रजा प्रवास सवलत योजना लागू करता येईल किंवा कसे याबाबत तपासणी करण्यात येत आहे.”

“शासनाने निर्णय घेतला” असे उत्तर एकदा दिल्यावर आता मागे जाता येणार नाही

२७. प्रश्नकर्त्या ५ सदस्यांपैकी मला एकट्यालाच क्षेत्ररक्षण करावयाचे असल्यामुळे व मजबूत “धनुष्य” माझ्या हातात असल्यामुळे “सभागृहाच्या बाहेर कोणती चर्चा झाली होती हे मी या ठिकाणी सांगत नाही. परंतु या सभागृहात मा. मंत्रीमहोदय, श्री. सुधीर जोशी यांनी कोणते उत्तर दिले होते? ते मात्र मी सभागृहामध्ये नमूद करित आहे. ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ विचारण्यात आला होता. त्यावेळी असा प्रश्न विचारण्यात आला होता की, “२८ मार्च १९९५ च्या शासन निर्णयाने लागू करण्यात आलेल्या रजा प्रवास सवलतीच्या सुविधेपासून सर्व स्तरावरील शिक्षकांना वंचित ठेवण्यात आले आहे. हे खरे आहे काय? खरे असल्यास असा भेदभाव करण्याचे कारण काय आहे? हा भेदभाव दूर करण्यासाठी शासनाने काय उपाययोजना केलेली आहे वा करण्याचे योजिले आहे?” त्याला असे उत्तर देण्यात आले आहे की, “उपरोक्त रजा प्रवास सवलत अकृषि विद्यापीठ व संलग्नित महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याची बाब तपासण्यात येत आले. राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून या बाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.” ही माहिती देवून मी पहिलाच उपप्रश्न “म्हणून माझा प्रश्न असा आहे की, माध्यमिक शिक्षकांना ही सवलत देण्याबाबतचे आदेश घेतल्या तीन दिवसात निर्गमित करण्यात येतील असे मा. शिक्षणमंत्री सांगितले काय? तसेच हा आदेश मा. सभापतींना सादर करतील काय?” असा विचारला. त्यावर मा. मंत्रीमहोदयांनी “ताबडतोब करणे कठीण आहे. वित्त विभागाकडे ही बाब गेल्यानंतर वित्त विभागाने असे सांगितले आहे की, “त्यांच्याबरोबर इतर कोणाला अशी सवलत द्यावी लागेल काय?” याबाबतची माहिती काढण्यासाठी सांगितले आहे. म्हणून या बाबतची सर्व माहिती घेऊन ही बाब मंत्रीमंडळासमोर ठेवण्याबाबतचे आदेश दिले आहेत.” असे उत्तर दिले.

‘शासनाने निर्णय घेतला’ म्हटल्यावर वित्तविभागाचे कौतुक कशासाठी?

२८. त्यावर मी पुन्हा “जी बाब तपासावयाची होती. त्या बाबत २८ नोव्हेंबर १९९६ या तारखेला जी. आर. काढला आहे. त्याची कॉपी मजजवळ आहे. सभापती महोदय, मा. मंत्रीमहोदय श्री. सुधीर जोशी यांनी या ठिकाणी

स्वतः कबूल केले आहे. ९ ऑगस्ट १९९५ ला विचारण्यात आलेल्या ता.प्र.क्र. १३७२ ला उत्तर देतांना त्यांनी स्पष्टपणाने सांगितले आहे की, “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.” हे दिलेले उत्तर मी वाचून दाखविले.” अशी माहिती देऊन “जे २ वर्षापूर्वी मान्य केले त्याबाबतचा शासन निर्णय तीन दिवसात काढा. तो काढाल काय?” असा उपप्रश्न पुन्हा विचारला असता सभापतीस्थानी असलेल्या मा. उपसभापतींनी चर्चेत हस्तक्षेप करून “शासनाने जे मान्य केले आहे त्याबाबत मंत्रीमहोदयांनी सांगावे.” असे उद्गार काढले. त्यावर मा. शिक्षण मंत्र्यांनी “सभापती महोदय, जे मान्य केले होते त्याबाबत वित्त विभागाकडून संमत होईल असे गृहीत धरून सांगितले होते. परंतु त्याचबरोबर इतर लोकांनाही त्या सवलतीचा लाभ होतो काय, यादृष्टीने आर्थिक जबाबदारी किती वाढते याची तपासणी वित्त विभागाकडून होत आहे” असे उत्तर दिले.

त्यावर मी जेव्हा पुन्हा “सभापती महोदय, शासनाने एकदा निर्णय घेतल्यानंतर त्यावर वित्त विभाग निर्णय घेऊ शकतो काय? तो शासनाच्या वर आहे काय? वित्त विभाग?” असा उपप्रश्न विचारला तर मा. उपसभापतींनी चर्चेत हस्तक्षेप करून सरळसरळ पुढील प्रमाणे उपप्रश्न विचारला :- “शासनाने सभागृहामध्ये मान्य केले आहे व माननीय मुख्यमंत्र्यांनी सभागृहाच्या बाहेरही मान्य केले आहे. तेव्हा त्याच्या अंमलबजावणीचा हा भाग आहे खरे म्हणजे या प्रश्नाची अंमलबजावणी यापूर्वीच व्हावयास पाहिजे होती. ती अंमलबजावणी किती दिवसात करणार?”

मा.मुख्यमंत्र्यांचा प्रभावी हस्तक्षेप

२९. ही सर्व चर्चा चालू असतांना मा. मुख्यमंत्री स्वतः सभागृहात हजर होते. एप्रिल १९९५ मध्ये महामंडळाशी वाटाघाटी त्यांनी स्वतः केल्या होत्या आणि सभागृहामध्ये वारंवार मी ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला दिलेले “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.” हे उत्तर वाचून दाखवित होतो. मा. उपसभापतींच्या उपरोक्त हस्तक्षेपानंतर मा. मुख्यमंत्री श्री. मनोहर जोशी स्वतः उभे राहिले व त्यांनी पुढील प्रमाणे आश्वासन दिले :- “सभापती महोदय, या सभागृहामध्ये जे आश्वासन दिले आहे त्याचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र याठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहितीसंबंधी माहिती घेवून हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यासंबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील.”

मा. मुख्यमंत्र्यांचे ठाम आश्वासन मिळालेल्या चर्चेचे अधिकृत प्रतिवेदन

३०. मा. मुख्यमंत्र्यांचे हे आश्वासन ज्या चर्चेत मिळाले तो या चर्चेच्या अधिकृत प्रतिवेदनाचा भाग मुळातून पहाण्यासारखा आहे. तो पुढील प्रमाणे :-

“श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय,याबाबत बजेट अॅलोकेशन झाले आहे. ते सभागृहाने मान्यदेखील केले आहे. इतरही कोणाला ही सवलत द्यावयाची असेल तर आपण जरूर द्या. त्याला आमची ना नाही. जी बाब तपासावयाची होती, त्याबाबत २८ नोव्हेंबर १९९६ या तारखेला जी.आर.काढला आहे. त्याची कॉपी मजजवळ आहे. सभापती महोदय, मा.मंत्रीमहोदय श्री.सुधीर जोशी यांनी या ठिकाणी स्वतः कबूल केले आहे. ९ ऑगस्ट १९९५ ला विचारण्यात आलेल्या तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला उत्तर देताना त्यांनी स्पष्टपणाने सांगितले आहे की, “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील” हे दिलेले उत्तर मी वाचून दाखविले. माझा प्रश्न एवढ्याचसाठी आहे की,बाकीच्या गावाला तुम्ही नंतर द्या,त्याचा विचार नंतर करा पण जे दोन वर्षापूर्वी मान्य केले त्याबाबतचा शासन निर्णय तीन दिवसात काढा.तो काढाल काय?

उपसभापती : शासनाने जे मान्य केले आहे त्याबाबत मंत्रीमहोदयांनी सांगावे.

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, त्यासंबंधीचे आदेश शासन दोन दिवसात काढणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, जे मान्य केले होते त्याबाबत वित्त विभागाकडून संमत होईल असे गृहीत धरून सांगितले होते. परंतु त्याचबरोबर इतर लोकांनाही त्या सवलतीचा लाभ होतो काय, यादृष्टीने आर्थिक जबाबदारी किती वाढते याची तपासणी वित्त विभागाकडून होत आहे...

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, शासनाने एकदा निर्णय घेतल्यानंतर त्यावर वित्त विभाग निर्णय घेऊ शकते काय? तो शासनाच्या वर आहे काय? वित्त विभाग?

उपसभापती : शासनाने सभागृहामध्ये मान्य केले आहे व माननीय मुख्यमंत्र्यांनी

सभागृहाच्या बाहेरही मान्य केले आहे. तेव्हा त्याच्या अंमलबजावणीचा हा प्रश्न आहे. खरे म्हणजे या प्रश्नाची अंमलबजावणी यापूर्वीच व्हावयास पाहिजे होती. ती अंमलबजावणी किती दिवसात करणार?

श्री.मनोहर जोशी : सभापती महोदय, या सभागृहामध्ये जे आश्वासन दिले आहे त्यांचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र या ठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहितीसंबंधी माहिती घेवून हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यासंबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील."

रजा प्रवास सवलत या प्रश्नाची ठामपणे सोडवणूक करणारे अतिशय ठोस आश्वासन मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिले होते व त्यामुळेच त्यानंतर मग उपप्रश्न विचारण्याची गरज मला वाटली नाही.

नियम ९३ ची सूचना

३१. दिनांक ९ एप्रिल १९९७ रोजीचा विधानपरिषदेतील प्रश्नोत्तराचा तास संपला. इतर औपचारिक कामकाज संपल्यानंतर नियम ९३ च्या सूचना पुकारल्या गेल्या. या सूचना अतिशय निकडीच्या बाबीसंबंधी दिलेल्या असतात या सूचनांचा कोणकोणत्या प्रकारे निकाल लागतो हे समजून घेण्यासारखे आहे. पहिल्या प्रकारात मा. सभापती सूचना मान्य करून त्यावर चर्चेचा दिवस नेमून देतात. असे फारच क्वचित होते. वर्षादोन वर्षात असा प्रकार एखाद्या दुसऱ्या वेळी होतो. दुसऱ्या प्रकारामध्ये "हा नियम ९३ चा विषय होत नाही त्यामुळे या सूचनेस मी अनुमती नाकारित आहे" असा निर्णय मा. सभापती देतात त्यावर मग पुढे काहीच होत नाही. नियम ९३ च्या बहुतेक सूचनांच्या नशिबी हेच भाग्य येते. गेली अनेक वर्षे निसरा एक प्रकार असा रूढ झालेला आहे की नियम ९३ च्या सूचना निकाली काढतांना मा. सभापती सूचनेला संमती नाकारित असले तरी विषयाचे गांभीर्य लक्षात घेवून शासनाने त्याबाबतीत निवेदन करावे असा निर्णय देतात. त्यामुळे पुढे ४-८ दिवसांनी त्या सूचनेमध्ये अंतर्भूत असलेल्या मुद्यांच्या बाबतीत शासनाची भूमिका स्पष्ट करणारे निवेदन शासनाला सभागृहात करावे लागते व त्या निवेदनावर सभागृहामध्ये प्रश्नोत्तरे सुद्धा होतात. मी ९ एप्रिलला दिलेल्या या नियम ९३ च्या सूचनेमध्ये (१) २५ अ कलम रद्द झाले नाही (२) ९.८.९५ ला मागणी मान्य केल्याचे सभागृहात सांगून सुद्धा रजा प्रवास सवलतीचा शासननिर्णय निघाला नाही (३) माध्यमिक शिक्षकांच्या पाल्यांना मोफत शिक्षणाची सवलत देवून सुद्धा अनेकांना फी भरावी लागली ती परत मिळाली नाही (४) महामंडळांची शालेय शिक्षणमंत्र्यांशी ३ वेळा चर्चा होवून सुद्धा काही प्रगती झाली नाही (५) त्यामुळे चार शिक्षक आमदार व महामंडळाचे १२५ केंद्रीय सदस्य आज विधान भवनासमोर धरणे धरून बसले आहेत. या मुद्यांवर माझ्या सूचनेमध्ये भर दिला होता.

९३ च्या सूचनेवर 'शासनाने निवेदन करावे' असा मा. सभापतींचा आदेश

३२. नियम ९३ ची सूचना सभागृहामध्ये निर्णयार्थ आली त्यावेळी काय निर्णय झाला हे सर्वांना कळावे म्हणून बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७ रोजीच्या सभागृहाच्या झालेल्या कामकाजाच्या बुलेटीन (पत्रक भाग - एक, क्रमांक १४) मध्ये या ९३ बाबत आलेला मजकूर पुढे जसाच्या तसा देत आहे :-

"श्री.वी.टी.देशमुख वि.प.स. यांनी, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाने मॅट्रीक च्या परीक्षेवर मार्च, १९९५ मध्ये टाकलेला बहिष्कार, त्या वेळेला मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनाप्रमाणे १७ मागण्यांवर अद्याप निर्णय न होणे," इत्यादी बाबत दिलेल्या सूचनेतील विषय नियम ९३ चा विषय होत नाही, तथापि, शासनाने यावर निवेदन करावे असे सांगून मा. उपसभापतींनी सूचनेस अनुमती नाकारली."

सभागृहातील घटनांमुळे धरणे मंडपात आनंद

३३. शासनाने यावर निवेदन करावे अशा प्रकारचा निर्णय झाल्यामुळे ती अतिशय चांगली गोष्ट झाली होती. एवढे कामकाज होईपर्यंत सायंकाळचे ४-५ वाजत आले होते. हस्ते परहस्ते रजाप्रवास सवलती बाबत मा. मुख्यमंत्र्यांनी सभागृहात दिलेल्या आश्वासनाची वातमी बाहेर गेली होती. ४.३० वाजताच्या दरम्यान, आज ते सभागृहात येवू शकत नसल्यामुळे, श्री. व्ही.यु.डायगव्हाणे यांनी मला आत चिठ्ठी पाठवून बाहेर बोलाविले व काय घडले? याबद्दल पृच्छा केली. मी मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनाची माहिती त्यांना दिली. त्यावर "आपण धरणे मंडपाकडे जावून सर्वांना ही माहिती देवू" असे त्यांनी सुचविले. त्यादिवशीचे माझे महत्त्वाचे सर्व कामकाज आटोपलेलेच होते. मी सभागृहात जावून कागदपत्रे आवरली, बॅग भरली व आम्ही दोघेही धरणे मंडपाकडे आलो. धरणे मंडपात महामंडळाचे अध्यक्ष श्री. पी.जी.दस्तुरकर व कौन्सीलचे सर्व सदस्य यांना सभागृहात निश्चित काय झाले याबाबत उत्तुकता होतीच. मी मोजक्या पण निश्चित व विनचुक शब्दात "रजा प्रवास सवलत" व "९३ ची सूचना" या दोन्ही विषयाबाबत सभागृहात नेमके काय झाले याची

माहिती धरणे मंडपातील सभेला दिली. सर्वांनाच त्या माहितीने खूप आनंद झाला.

महामंडळाचे अभिनंदन

३४. शासनाचे कान व मन बधिर होते त्यावेळी चळवळीचा रेटा वाढविण्याशिवाय गत्यंतर रहात नाही. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाने ९ एप्रिल १९९७ रोजी आयोजित केलेल्या धरणे आंदोलनामुळे वाढविलेला हा रेटा सभागृहात व सभागृहाबाहेर पुरेसा यशस्वी झाला होता. धरणे मंडपातील सभेसमोर केलेल्या छोट्याशा भाषणात त्याबद्दल मी महामंडळाचे अभिनंदन केले. शासनाच्या पातळीवर चालू झालेल्या कारवाईला गती यावी या उद्देशाने मी २० एप्रिल १९९७ रोजी मा. मुख्यमंत्र्यांना एक पत्र लिहून शासननिर्णय त्वरेने निर्गमित करावा अशी विनंती केली.

९३ च्या सूचनेवर शासनाचे निवेदन

३५. मा. उपसभापतींनी दिलेल्या आदेशाप्रमाणे ही नियम ९३ ची सूचना व त्यावर शासनाने केलेले निवेदन सभागृहामध्ये सोमवार, दिनांक २१ एप्रिल १९९७ रोजी चर्चेसाठी आले. शासनाच्या या निवेदनात रजा प्रवास सवलतीबाबत पुढील प्रमाणे मजकूर होता :-

"उपरोक्त विचाराधीन मागण्यांमध्ये माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत देण्याची मागणी होती. शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करताना दिनांक ६ एप्रिल, १९९५ च्या बैठकीत घेतला होता. या निर्णयास अनुसरून व शासकीय कर्मचाऱ्यांना प्रवास सवलत लागू केली असल्याने दिनांक ९ ऑगस्ट, १९९५ ला विधान परिषदेत एका प्रश्नाचे उत्तर देताना हा निर्णय घेतला असल्याचे सांगण्यात आले. तथापि, माध्यमिक शिक्षकांना ही सवलत लागू करीत असताना इतर सर्व गटातील कर्मचाऱ्यांना ही सवलत लागू करण्यासाठी आवश्यक असलेला आर्थिक अधिभार तपासण्यात येत आहे. याच संदर्भात विधान परिषद तारंकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ च्या चर्चेच्या वेळी मा. मुख्यमंत्री यांनी सभागृहास असे आश्वासन दिले की, "याबाबत चालू अधिवेशन संपण्यापूर्वी आदेश निर्गमित करण्यात येतील." या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे."

६ एप्रिल ९५ लाच मंत्रिमंडळाने निर्णय घेतला होता हे २१ एप्रिल ९७ रोजी कळले

३६. हे निवेदन काळजीपूर्वक पाहिले तर त्यात अशी स्पष्टपणे कवुली देण्यात आली आहे की "शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करताना दिनांक ६.४.१९९५ च्या बैठकीत घेतला होता. या निर्णयास अनुसरून व शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू केली असल्याने दिनांक ९.८.१९९५ ला विधान परिषदेत एका प्रश्नाचे उत्तर देताना हा निर्णय घेतला असल्याचे सांगण्यात आले." ६ एप्रिल १९९५ रोजीच मंत्रिमंडळाने हा निर्णय घेतला होता. याची माहिती आज आम्हाला २१ एप्रिल १९९७ रोजी मिळत होती. याबाबत निवेदनात पुढे असे नमूद करण्यात आले होते की "याच संदर्भात विधानपरिषद तारंकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ च्या चर्चेच्या वेळी मा. मुख्यमंत्री यांनी सभागृहास असे आश्वासन दिले की, "याबाबत चालू अधिवेशन संपण्यापूर्वी आदेश निर्गमित करण्यात येतील." या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे."

आदेश निर्गमित करण्याचे ठाम आश्वासन

३७. चालू अधिवेशन २७ एप्रिलला संपणार. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनाप्रमाणे २७ एप्रिलला सायंकाळी ५ वाजेपर्यंत आदेश काढले तरी आश्वासनाची पूर्तता होणार होती. पण शासननिर्णय २७ तारखेला समजा निघाला नाही तर त्यावर कोणत्याही संसदीय आयुधाचा वापर करण्याची संधी आम्हाला शिल्लक उरली नसती. म्हणून २७ तारखेची ही मुदत एक दोन दिवस अलिकडे ओढता आली तर पहावी म्हणून ९३ च्या या निवेदनावर मी पहिलाच प्रश्न पुढील प्रमाणे विचारला "सभापती महोदय मा. मुख्यमंत्र्यांनी ९ एप्रिल १९९७ रोजी या ठिकाणी असे सांगितले होते की, "या सभागृहात जे आश्वासन दिले आहे, त्याचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र या ठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहिती संबंधी, माहिती घेऊन हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी या संबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील" या संबंधी आता बराच वेळ मिळाला. मा. मंत्रिमंडळाच्या माहिती घेतली असणार. शालेय शिक्षण विभागाने आता उत्तरही असे दिले आहे की, मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे. मला या ठिकाणी असा प्रश्न विचारावयाचा आहे की, या बाबतचे आदेश आतातरी निदान येत्या शुक्रवारपर्यंत

मा. सभापतींना सादर केले जातील काय?" या उपप्रश्नाला मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांनी ताडकन उभे राहून ठामपणे "होय." असे एका शब्दाचे उत्तर दिले. चर्चेच्या अधिकृत प्रतिवेदनाचा हा भाग मुळातून पहाण्यासारखा आहे. तो पुढील प्रमाणे :-

“श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, या निवेदनाच्या पहिल्या पानावरील शेवटच्या ओळीत असे म्हटले आहे की, “शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करताना दि.६ एप्रिल, १९९५ च्या बैठकीत घेतला होता. या निर्णयास अनुसरून व शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू केली असल्याने दि. ९ ऑगस्ट १९९५ ला विधान परिषदेत एका प्रश्नाचे उत्तर देताना हा निर्णय घेतला असल्याचे सांगण्यात आले.... याच संदर्भात विधान परिषद तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ च्या चर्चेच्या वेळी मा.मुख्यमंत्री यांनी सभागृहात असे आश्वासन दिले की, या बाबत चालू अधिवेशन संपण्यापूर्वी आदेश निर्गमित करण्यात येतील. या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे.” सभापती महोदय, मा. मुख्यमंत्र्यांनी ९ एप्रिल १९९७ रोजी या ठिकाणी असे सांगितले होते की, “या सभागृहात जे आश्वासन दिले आहे, त्याचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र या ठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहिती संबंधी, माहिती घेऊन हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी या संबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील.” यासंबंधी आता मा.मंत्रिमहोदयांनी माहिती घेतली असणार. शालेय शिक्षण विभागाने आता उत्तरही असे दिले आहे की, मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे. मला या ठिकाणी असा प्रश्न विचारायचा आहे, याबाबतचे आदेश आता तरी निदान येत्या शुक्रवारपर्यंत मा. सभापतींना सादर केले जातील काय?

श्री.सुधीर जोशी : होय.

उपसभापती : दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी मा. मुख्यमंत्र्यांनी या सभागृहात सांगितले आहे. परंतु त्याबाबतची कार्यवाही अजून होऊ शकली नाही. तेव्हा मा. मंत्रीमहोदय हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी म्हणजेच शुक्रवारी या बाबतची घोषणा सभागृहात करतील.

श्री.वी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महोदय, माझे यामुळे समाधान झाले आहे, म्हणून मी रजा प्रवास सवलत यावर आता उपप्रश्न विचारत नाही.”

शिक्षणमंत्र्यांच्या ठाम आश्वासनाची बैठक

३८. आमच्या शास्त्राप्रमाणे या उत्तराचा अर्थ स्पष्ट होता. मा. मुख्यमंत्र्यांच्या आश्वासनानंतर शालेय शिक्षण खात्यामध्ये चक्रे जोराने हलली होती. शासननिर्णयाचा मसुदा तयार होता व अधिवेशन संपण्याच्या दिवसाची वाट न पहाता शुक्रवारी (म्हणजे २५ एप्रिल १९९७ रोजी) मा. सभापतींना आदेश सादर करण्यास शिक्षणमंत्री दृढतेने तयार होते. मंत्रिमहोदयांचे हे उत्तर समाधानकारक होते व त्यामुळे या प्रश्नावर त्यानंतर चर्चा झाली नाही. इतर मुद्यावर झालेली चर्चा लेख विषयाशी संबंधित नसल्यामुळे येथे देत नाही.

२५ एप्रिल १९९७ चे आदेश त्याच तारखेला सभागृहाला सादर

३९. दिनांक २५ एप्रिल १९९७ या तारखेला आदेश काढण्याची कबुली मा. शिक्षणमंत्र्यांनी दिली होती. तसे आदेश निघाले नसते तर इतर संसदिय आयुधांचा वापर करून २६ व २७ तारखेला सभागृहामध्ये या प्रश्नाला वाचा फोडण्याची संधी आम्हाला उपलब्ध होती. पण अशी संधी वापरण्याची पाळी आमच्यावर आली नाही, कारण २५ एप्रिल १९९७ या तारखेला काढलेले आदेश मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांनी नियम ४६ अन्वये फक्त एका ओळीचे एक निवेदन करून २५ तारखेलाच सभागृहाला सादर केले. त्यांचे ते निवेदन पुढील प्रमाणे :-

“सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील निवेदन करतो. :- सभापती महोदय, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याबाबतचे आदेश आजच शासनाने निर्गमित केले आहेत.”

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या सुविधेचा शासननिर्णय

४०. “वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची” सुविधा १९८२ च्या परिक्षा बहिष्कार आंदोलनामुळे महाविद्यालयीन शिक्षकांना लवकर मिळाली. त्यानंतर माध्यमिक व कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांना ही सवलत लागू करण्याचे शासनाने मान्य केले पण त्याबाबतचे आदेश अनेक महिने गेले तरी निघत नव्हते. कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या राज्यव्यापी संघटनेने “पेपर तपासणीवरील बहिष्कार आंदोलन” सुरू करून सभागृहाबाहेर रेटा वाढविला असतांना सभागृहात एका लक्षवेधी वरील चर्चेत सहभागी होतांना ५ एप्रिल १९८९ रोजी याबाबतचे शासन निर्णय निर्गमित करण्याबाबतचे काटेकोर व मुदतबंद आश्वासन मला

मिळविता आले व त्या मुदतीच्या आत पुढे शासन निर्णय निर्गमित झाला या गोष्टीचा मला नेहमीच आनंद वाटला आहे.

विधानमंडळ सदस्याचे प्रमुख कार्य

४१. शिक्षकांच्या जिद्दाळ्याच्या मागणीबाबत शिक्षकांच्या मनामध्ये असलेली प्रखर व अनावर इच्छा व त्या इच्छेच्या मागे संघटनेने उभी केलेली ताकद ही खरी त्या मागणी मागची शक्ती असते त्या मागणीच्या पूर्ततेसाठी सभागृहाबाहेर संघटनेच्या माध्यमातून जे प्रयत्न होत असतात, त्या प्रयत्नांचे प्रतिबिंब सभागृहाच्या चर्चेमध्ये उमटले पाहिजे व त्याबाबतच्या शासकीय भूमिकांची नोंद सभागृहाच्या कामकाजामध्ये झाली पाहिजे याची तळमळ सातत्याने या भावनांचे प्रतिनिधीत्व करणाऱ्या विधानमंडळ सदस्यांना लागलेली असते, नव्हे तेच त्यांचे प्रमुख कार्य असते.

शब्दांच्या या चढाईला संसदिय लढाई का म्हणतात?

४२. एखादा न्याय्य शासननिर्णय अंतिम स्वरूपामध्ये निर्गमित होण्यास काही महिन्यांचा कालावधी लागतो आहे, लागणार आहे, याची जाणीव असून सुद्धा अनेक महिने अनेक सदस्य विविध संसदिय आयुधांचा वापर करून त्या मागणीचा सभागृहामध्ये सतत पाठपुरावा करीत असतात व तसे करीत असतांना अंतिम निर्णय पदरात पाडून घेण्यापूर्वी शासनाला एक एक पाऊल पुढे टाकायला लावण्यात त्यांनी मिळविलेल्या यशाचा प्रवास निश्चितच विलोभनीय असतो. मागे फिरता येणार नाही अशा धोरणविषयक पुढच्या पुढच्या रेषेवर शासनाला आणून उभे करतांना सदस्यांनी केलेल्या कामगिरीचा आढावा घेणाऱ्याला शब्दांच्या या चढाईला संसदिय लढाई असे का म्हटले जाते हे लक्षात घेण्यास वेळ लागत नाही.

२५ एप्रिल १९९७ चा शासननिर्णय

४३. “राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळातील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत” या मथळ्याचा शासननिर्णय दिनांक २५ एप्रिल १९९७ रोजी निर्गमित झाला. या शासननिर्णयाच्या पहिल्याच परिच्छेदात असे नमुद आहे की :-

“शासन आता असे आदेश देत आहे की, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली “चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठीची रजा प्रवास सवलत” ही योजना राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांतील, माध्यमिक शाळांतील, उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना मंजूर करण्यात यावी.”

चार वर्षांचे गट

४४. शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी जे चार वर्षांचे गट पाडण्यात आले होते तेच येथेही कायम ठेवण्यात आल्याचे दिसून येते. रजा प्रवास सवलतीसाठी चार वर्षांचे कोणते गट पाडलेले आहेत याचा उल्लेख या शासननिर्णयाच्या परिच्छेद ३ मध्ये पुढील प्रमाणे दिसून येतो. :-

“या रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या पहिल्या गट वर्षाची सुरुवात सन १९९३ या कॅलेंडर वर्षापासून झाली आहे असे समजण्यात यावे, त्यामुळे ही गटवर्षे १९९३-९६, १९९७- २००० अशी असतील.” या हिशेबाने विचार केला तर १९९३-९६ च्या गटाची चार वर्षे संपून गेलेली होती.

एका वर्षाची मुदत वाढ

४५. मुळात शासकीय कर्मचाऱ्यांना ही सवलत १९९५ मध्येच लागू केली तर माध्यमिक शिक्षकांनासुद्धा ही सवलत लागू करण्यात येईल असे शासनाने एप्रिल १९९५ मध्ये महामंडळाला कबूल केले होते. त्याप्रमाणे ६ एप्रिल १९९५ ला मंत्रिमंडळाचा निर्णय झाला होता. ९ ऑगस्ट १९९५ ला तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला उत्तर देतांना “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.” असे सभागृहामध्ये सांगितले होते. प्रत्यक्ष शासननिर्णय निर्गमित होण्यास २७ एप्रिल १९९७ हा दिवस उजाडला, यात शिक्षकांचा काहीही दोष नव्हता याची जाणिव असल्यामुळे २७ एप्रिलच्या शासननिर्णयाच्या सहपत्राच्या परिच्छेद ५ मध्ये पुढील प्रमाणे तरतुद होती. :-

“ कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबीय त्या लगतच्या मागील गटवर्षात रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेऊ शकला नसल्यास त्या गट वर्षाची प्रवास सवलत चालू गटवर्षाचे पहिले वर्ष संपण्याच्या आत उपभोगण्यास परवानगी आहे. उदा. ९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत ९६ अखेर पर्यंत उपभोगता न आल्यास ह्या गटवर्षाची प्रवास सवलत ३१ डिसेंबर, १९९७ च्या आत उपभोगता येईल. ह्या तारखेच्या आत प्रवास सवलत उपभोगली न गेल्यास ९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत व्यपगत होईल.”

शिक्षणाधिकाऱ्यांच्या गलथानपणामुळे वाढीव वर्षही हातून गेले

४६. मुळात १९९३-९६ च्या गटवर्षाची चार वर्षे संपल्यानंतर एप्रिल १९९७ च्या २७ तारखेला हा शासननिर्णय निघाला. त्यात ३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत या सवलतीचा लाभ घेता येईल, असे नमुद होते, हे खरे असले तरी २५ एप्रिलचा शासननिर्णय शिक्षण संचालकांनी जून १९९७ मध्ये शिक्षणाधिकाऱ्यांच्याकडे पाठविला. त्यांनी सर्व शाळांना कळवावे असे त्यांना आदेश दिले. शिक्षणाधिकाऱ्यांनी ऑक्टोबर १९९७ मध्ये तो शासननिर्णय शाळांकडे पाठविला. दरम्यान दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्या होत्या. १६.१२.१९९७ ला संचालकांनी परिपत्रक पाठवून “ही सवलत ३१.१२.९७ च्या आत उपभोगता येईल” असे शाळांना कळविण्याचा हास्यास्पद प्रकार सुद्धा घडला. संचालक व शिक्षणाधिकाऱ्यांनी मुद्दाम गलथानपणा केला असा आरोप करणे योग्य होणार नाही. पण अशा कामासाठी त्यांची एकंदर यंत्रणाच एवढी गलथानपणाची आहे की, सारा व्यवहार असा झाला की “३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत ही सवलत उपभोगता येईल” या पत्रव्यवहाराचा व्यवहारातील अर्थ “ही सवलत ३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत न उपभोगण्याचा भोग बहुतेकांच्या नशिबी येईल” असाच झाला.

सभागृहात लक्षवेधी सूचना

४७. शालेय शिक्षण विभाग व त्या विभागातर्गत काम करणारे शिक्षणाधिकारी यांच्या गलथानपणामुळे बहुतेक शिक्षकांवर पहिल्याच वर्षामध्ये या सवलतीपासून वंचित रहाण्याची पाळी यावी हा विषय सभागृहात आला नसता तर ती आश्चर्याची गोष्ट झाली असती. सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्यंकटपा पतकी, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री वसंत बापट, धरमचंद चोरडिया यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना सोमवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७ रोजी सभागृहात चर्चेसाठी आली. या लक्षवेधी सूचनेचा मजकूर पुढील प्रमाणे होता :-

“राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत ३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत उपभोगता येण्याबाबतचे शासन निर्णय २५ एप्रिल १९९७ रोजी निर्गमित होणे, शिक्षक संचालकांनी जून १९९७ मध्ये सर्व शाळा प्रमुखांना शासन निर्णय कळवावा असे शिक्षणाधिकाऱ्यांना लेखी निदेश देवूनही २० ऑक्टोबर १९९७ पर्यंत अंमलबजावणी न होणे, दरम्यान दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्याने विदर्भातील ९५ टक्के शिक्षक, कर्मचारी या योजनेपासून वंचित राहणे, यामुळे पसरलेला असंतोष, तो दूर करण्यासाठी शासनाने केलेली वा करावयाची कारवाई.”

गलथानपणामुळे कर्मचारी वंचित राहिल्याची बाब शासनाने मान्य केली

४८. लक्षवेधी सूचनेवर मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी सभागृहामध्ये जे निवेदन केले त्यामध्ये अनेक शिक्षक या सवलतीपासून वंचित राहिल्याची बाब शासनाच्या लक्षात आणण्यात आली आहे ही गोष्ट मान्य केली होती व मुदत वाढवून देण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन आहे असेही निवेदनात नमुद केले होते. हे संपूर्ण (शासनाच्या वतीने शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी केलेले) निवेदन शब्दशः पुढील प्रमाणे :-

“शालेय शिक्षण विभागाच्या दिनांक २५ एप्रिल १९९७ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली “४ वर्षांतून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठीची रजा प्रवास सवलत” ही योजना राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळातील, माध्यमिक शाळातील, उच्च माध्यमिक शाळातील तसेच, अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात आलेली आहे. या रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या पहिल्यागट वर्षाची सुरुवात १९९३ या कॅलेंडर वर्षापासून झाली आहे व ही गट वर्षे १९९३-९६ व १९९७-२००० अशी असतील.

सदर शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या सहपत्रातील अटी व शर्तीपैकी अट क्र.५ नुसार कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबीय त्या लगतच्या मागील गटवर्षात रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेऊ शकले नसल्यास, त्या गटवर्षाची रजा प्रवास सवलत चालू गटवर्षाचे पहिले वर्ष संपण्याच्या आत उपभोगण्यासाठी परवानगी देण्यात आलेली आहे. त्यानुसार सन १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत दिनांक ३१ डिसेंबर १९९७ च्या आत उपभोगता येईल. या तारखेच्या आत रजा प्रवास सवलत उपभोगली न गेल्यास १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत व्यपगत होईल. याबाबत शाळा प्रमुखांना संबंधित शिक्षणाधिकाऱ्यांनी सदर शासन निर्णय उशिरा कळविल्याने व दरम्यान दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्याने दिनांक ३१ डिसेंबर १९९७ या मुदतीमध्ये सन १९९३-९६ या गटवर्षाची रजा प्रवास सवलत कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबियांना उपभोगता आली नसल्याने, सदर कर्मचारी या योजनेपासून वंचित राहिले असल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आणण्यात आली आहे. त्यामुळे ही मुदत वाढवून देण्यात यावी किंवा

कसे, हा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन आहे.”

मुदतवाढ देण्याबाबत मोघम उत्तर

४९. लक्षवेधी सूचनेवर अनुपूरक चर्चा सुरु झाली. पहिला उपप्रश्न श्री.व्ही.यु. डायगव्हाणे यांनी विचारला. एका उपप्रश्नामध्ये त्यांनी दोन प्रश्नांची उत्तरे मिळविण्याचा प्रयत्न केला. एक वर्षाची मुदतवाढ मिळणार काय? हा त्या दिवशी सर्वात महत्त्वाचा प्रश्न होता. कारण नसतांना या सवलतीला शासनाने वेतनेतर अनुदानाचा भाग बनविले होते. त्यातून बाहेर काढण्याचा दुसरा प्रश्न महत्त्वाचा होता. दोन प्रश्न एकत्र विचारल्या गेले याचा फायदा घेऊन मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी दुसऱ्या प्रश्नाला उत्तरच दिले नाही व पहिल्या प्रश्नाला “वित्त मंत्र्यांशी चर्चा करून हा प्रश्न सोडविला जाईल” असे मोघम उत्तर दिले ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, हा रजा प्रवास सवलतीचा प्रश्न आहे. माध्यमिक शिक्षकांनी या प्रश्नाचा पाठपुरावा करण्यासाठी अनेक मोर्चे काढले आहेत. शासनाने दिनांक २५-४-१९९७ रोजी या बाबतचा जी.आर. निर्गमित केला आहे, तो अजूनपावेतो शाळांपर्यंत पोहोचलेला नाही. शिक्षण खात्याकडून म्हणजेच मंत्रालयातून डायरेक्टरांकडे, डायरेक्टरांकडून डेप्युटी डायरेक्टरांकडे आणि डेप्युटी डायरेक्टरांकडून इ.ओ.कडे हा जी.आर.जातो. हा जी.आर.शाळांपर्यंत पोहोचला नसल्यामुळे शिक्षकांना कोणताही लाभ मिळाला नाही. सभापती महोदय, ही लक्षवेधी सूचना लागल्यानंतर आता डायरेक्टरांकडून परवा म्हणजे दिनांक १६-१२-१९९७ रोजी याबाबतचे एक पत्र पाठविण्यात आले आहे. त्यानुसार ही प्रवास सवलत दिनांक ३१.१२.१९९७ च्या अगोदर उपभोगता येईल. आता ३१ डिसेंबर येण्यासाठी फार काही कालावधी राहिलेला नाही. सभापती महोदय, दिवाळीची १४ ते १५ दिवसांची सुट्टी निघून गेली आहे. शिक्षकांनी भांडून मोर्चे काढून ही सवलत मिळविली होती. परंतु ती सवलत देखील या प्रकारे हिरावून घेण्यात आली आहे. म्हणून या सवलतीसाठी अजून एका वर्षाची मुदतवाढ देण्यात येणार आहे काय? या ठिकाणी आता सांगण्यात आले आहे की, ही बाब विचाराधीन आहे. सभापती महोदय, आपल्याला याची जाणीव आहे. आपण प्राध्यापक आहात.दुसरी बाब अशी की, या योजनेसाठी वेतनेतर अनुदान दिले जाते. ५० टक्के शाळा या वेतनेतर अनुदानच घेत नाहीत. ५० टक्के शाळा हे वेतनेतर अनुदान घेत असतात. म्हणून मेडिकल रिटर्न्समॅटच्या धर्तीवर, त्या योजनेप्रमाणे या योजनेचा आम्हाला लाभ मिळू शकेल काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, माननीय सदस्यांबरोबर माझी याबाबत चर्चा झाली आहे. माननीय सदस्य अजून यासाठी एक वर्षाची मुदतवाढ मागीत आहेत. मला त्यांना हे सांगावयाचे आहे की, याबाबत वित्त मंत्र्यांशी चर्चा करून निर्णय घेण्यात येईल. याबाबत शासनाकडून उशीर झाला आहे ही गोष्ट खरी आहे. म्हणून याबाबत वित्तमंत्र्यांशी चर्चा करून हा प्रश्न सोडविला जाईल.

मुदतवाढीबाबतचे ठाम आश्वासन मिळाले

५०. मा. शिक्षणमंत्री उत्तर देत होते तेव्हाच दोन प्रश्न एकत्र झाल्यामुळे आपल्या पदरी मोघम आश्वासन पडत आहे ही गोष्ट श्री. डायगव्हाणे यांच्या लक्षात आली होती. मा. शिक्षणमंत्री खाली बसताच श्री. डायगव्हाणे हे पुन्हा उठून उभे राहिले व त्यांनी मुदतवाढ मिळण्याचा नेमका प्रश्न काटेकोरपणे मांडला व “याबाबतचे आदेश एक महिन्यात निर्गमित होतील काय?” या टोकदार उपप्रश्नाला ठामपणे “होय” असे नोखदार आश्वासन मा. शिक्षणमंत्र्याकडून मिळविले ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, शासनाचा जो निर्णय झाला आहे, तो शाळांपर्यंत पोहोचलेला नाही. तसेच मुदतवाढ देण्याबाबत विचार करण्यात येईल असे म्हटले आहे. हा विचार एक महिन्यात पूर्ण होणार आहे काय? सभापती महोदय, याबाबत बजेटमध्ये तरतूद झाली आहे. पैशाची व्यवस्था झाली आहे. असे असताना १९९३-९६ या योजनेचा लाभ शिक्षकांना मिळत नाही. म्हणून याबाबतचे आदेश आता एक महिन्यात निर्गमित होतील काय?

श्री.सुधीर जोशी : होय.”

अधिवेशन संपण्यापूर्वी घोषणा व्हावी अशी ‘चेअर’मधून सूचना

५१. “एक महिन्याच्या आत आदेश निर्गमित होतील काय?” या प्रश्नाला ठामपणे ‘होय’ असे उत्तर मिळाले होते. २२ डिसेंबर १९९७ रोजी ही चर्चा सभागृहात होत होती. या आठवड्यात हे अधिवेशन संपणार. आमचा नेहमीचा अनुभव असा आहे की, अधिवेशन संपल्यानंतरचा “एक महिना” हा अनेकदा “दोन चार महिन्याचा” होतो. अधिवेशन चालू असतांनाचा आठवडा मात्र अनेकदा चार पाच दिवसाचा सुद्धा होतो. मा. उपसभापतींच्या मनामध्ये नेमका असाच विचार त्यावेळी आला असावा व अधिवेशन संपेपर्यंत याबाबतची

घोषणा व्हावी अशा प्रकारची 'चेअर'मधून सूचना त्यांनी केली ती पुढील शब्दात :-

“उपसभापती : याठिकाणी सरकारने एक चांगला निर्णय घेतलेला आहे. शिक्षकांनी याबाबत आंदोलने केली आहेत, चळवळ केली आहे. हा निर्णय एप्रिल १९९७ मध्ये घेतलेला आहे. परंतु हा निर्णय अजून शिक्षकांपर्यंत पोहोचलेला नाही. शिक्षकांवाबत शासनाने जो चांगला निर्णय घेतला आहे. तो शिक्षकांपर्यंत पोहोचत नसेल तर याला जे कोणी जबाबदार असतील त्यांच्यावर पहिल्यांदा कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे. शासनाने याठिकाणी अतिशय चांगला निर्णय घेतला आहे. हा निर्णय शिक्षकांपर्यंत आठ-आठ महिने उलटून गेल्यानंतरही पोहोचत नसेल तर चांगला निर्णय घेणाऱ्या या शासनाला त्याचे श्रेय मिळणार नाही आणि म्हणून शिक्षकांपर्यंत हा निर्णय पोहोचला नाही याबद्दल त्यांना आपण स्पष्टीकरण विचारावे आणि आपल्या नियमानुसार जे योग्य असेल ते शासन करण्याची गरज असेल तर ते सुद्धा केले पाहिजे. तिसरी गोष्ट अशी जर आपली कल्पना असेल तर ती व्यवहारापलिकडे आहे. म्हणून त्यांना मुदतवाढ दिली पाहिजे. ती किती देणार एवढे घोषित करण्याची गरज आहे आणि म्हणून मंत्रिमहोदयांनी एक-दोन दिवसात, शक्य तितक्या लवकर हे अधिवेशन संपण्याच्या शेवटच्या दिवसांपर्यंत घोषित केली तर ते चांगले होईल असे मला वाटते. तशी माझी सूचना आहे.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, याठिकाणी दोन गोष्टी मान्य आहेत. लवकरात लवकर हे अधिवेशन संपण्याआधी करता येत असेल तर बघू.

उपसभापती : ३१ डिसेंबरपर्यंत ही सवलत शिक्षक घेवू शकत नाही. त्यादृष्टीने शासनाने मुदतवाढ देण्याचा विचार करावयास पाहिजे आणि म्हणून हे अधिवेशन संपण्याच्या अखेरच्या दिवसांपर्यंत आपण घोषणा करावी.”

‘चेअर’च्या सूचनेला मोघम उत्तर

५२. अधिवेशन संपण्यापूर्वी याबाबतच्या निर्णयाची घोषणा करावी अशा प्रकारचा 'निदेश' देण्यात आलेला नसला, तरी तशा प्रकारची मा. उपसभापतींनी 'चेअर'मधून सूचना केली होती. पण त्यावर मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांनी “लवकरात लवकर हे अधिवेशन संपण्याआधी करता येत असेल तर बघू” असे अत्यंत मोघम उत्तर दिले. मा. उपसभापतींनी 'चेअर'मधून पुन्हा दुसऱ्यांदा ही सूचना केली तर त्यावर मंत्रिमहोदयांनी काहीच उत्तर दिले नाही. त्यानंतरची चर्चा इतर बाबींवर सुरु राहिली. अधिवेशन संपेपर्यंत घोषणा होण्याचा प्रश्न थोडा बाजूला पडला.

अधिवेशन संपेपर्यंत मुदतवाढी बाबतच्या निर्णयाची घोषणा होईल असे ठाम आश्वासन

५३. “शासन निर्णय निर्गमित होणे” आणि “शासनाचा निर्णय घोषित होणे” या तांत्रिकदृष्ट्या दोन वेगवेगळ्या गोष्टी आहेत. अधिवेशन संपेपर्यंत मुदतवाढीबाबतचा शासनाचा निर्णय घोषित व्हावा ही बाब बाजूला पडली. इतर शिक्षक प्रतिनिधींनी इतर दोषाबाबत प्रश्न विचारले, त्याबाबत काही मोघम उत्तरे आली. एका बाबतीत तर नकारार्थी उत्तर आले. रजा प्रवास सवलत हा शिक्षकांच्या दृष्टीने जिद्दाळ्याचा प्रश्न असल्याने इतर शिक्षक प्रतिनिधींचे उपप्रश्न विचारून झाल्यावर मी पुन्हा मुदतवाढीची घोषणा अधिवेशन संपेपर्यंत होण्याची बाब ताणून धरली. ताणून धरतांना धोरण म्हणून “अधिवेशन संपेपर्यंत शासनाचा निर्णय घोषित व्हावा” हे बाजूला ठेवले व “अधिवेशन संपेपर्यंत शासननिर्णय निर्गमित झाला पाहिजे” असा जोरदार आग्रह सुरु केला. त्याचा योग्य तो परिणाम झाला. अधिवेशन संपेपर्यंत शासनाचा निर्णय घोषित हाईल असे ठाम आश्वासन पदरी पडले पण ते होत असतांना मा. उपसभापतींनी 'चेअर'मधून जी मदत केली ती लक्षात घेण्यासारखी आहे व त्यासाठी ती चर्चा मुळातूनच वाचली पाहिजे. ती पुढील प्रमाणे :-

“श्री.बी.टी.देशमुख : ह्या प्रश्नाच्या बाबतीत स्वतः मा.अध्यक्ष महोदयांनी सांगितल्यामुळे प्रश्न विचारण्याची आवश्यकता नाही. पण १९९३-९६ चे गटवर्ष गेले. त्यानंतर शासनाने निर्णय निर्गमित केला. एप्रिल मध्ये निर्गमित झालेला शासन निर्णय डिसेंबरपर्यंत शाळांना पोचला नाही. यात शिक्षकांचा काही दोष नाही. मा. मंत्री महोदयांनी ही कारवाई करू असे सांगितले आहे. डिसेंबरमध्ये परिपत्रक पाठविले गेले. म्हणून हे आदेश हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी जातील काय? मा.अध्यक्ष महोदयांनी यावर निर्णय दिला आहे. तरी देखील मी प्रश्न विचारत आहे, कारण शिक्षकांची काहीही चूक नाही. १९९३-९६ या गटवर्षाची मुदत संपल्यानंतर जे आदेश काढले आहेत. तो निर्णय अजून शाळांपर्यंत गेला किंवा नाही? आता आता गेला. चर्चा झाल्यानंतर धावपळ करून निर्णय पाठविण्यात आला. म्हणून या सवलतीचा उपयोग आणि मुदतवाढ देण्याच्या दृष्टीने हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी शासन निर्णय निर्गमित होणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, आदेश निर्गमित होतील असे आश्वासन

देत नाही. पण यासंबंधीचा निर्णय होईल.

उपसभापती : यासंबंधीचा निर्णय होईल. म्हणजे या सभागृहाच्या माध्यमातून हा निर्णय संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यामध्ये पोहोचेल. मात्र त्याची प्रशासकीय जी प्रक्रिया आहे त्याला थोडा वेळ लागेल.

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, हे अधिवेशन संपण्याच्या आत हा निर्णय होईल ना?

उपसभापती : हे अधिवेशन संपण्याच्या शेवटच्या दिवसांपर्यंत, शेवटच्या तासापर्यंत हा अधिकृत निर्णय होईल आणि तो झाला पाहिजे आणि प्रत्यक्ष परिपत्रकाद्वारे जेव्हा पोहोचवायचा आहे तेव्हा पोहोचेल.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, निर्णय होईल. परंतु परिपत्रक पोहोचणे वगैरे. हे तोपर्यंत होणार नाही.”

सभागृहात मुदतवाढीचे निवेदन झाले

५४. अधिवेशन संपण्याच्या शेवटच्या दिवसांपर्यंत याबाबत शासनाचा निर्णय होईल व या सभागृहाच्या माध्यमातून तो महाराष्ट्राच्या सर्व भागात पोहोचेल असे आश्वासन मिळाले. अनेकदा सभागृहातील ताणतणावाच्या पोटी मंत्री “होय” म्हणतात पण त्यानंतर ते ती गोष्ट गांभिर्याने घेत नाहीत. शालेय शिक्षणमंत्री श्री. सुधीरभाऊ जोशी हे आमच्या अनुभवात वेगळे रसायन होते. जे होणे शक्य असेल त्यालाच ते “होय” म्हणणार. कितीही कडाक्याची चर्चा झाली तरी जे होणे शक्य नाही किंवा त्यांना जे योग्य वाटत नाही त्याला ते होय म्हणणार नाहीत. एकदा सभागृहात “होय” म्हटले ती गोष्ट होयच झाली पाहिजे या सांसदिय प्रथांचे आदरपूर्वक पालन करणाऱ्या मोजक्या मंत्र्यांमध्ये त्यांचा क्रमांक आमच्या लेखी खूपच वरचा होता. शिवाय खाजगी बोलण्यात सुद्धा “एकदा मनाला पटले की मग ते होते” हा विचार ते हळू शब्दात सांगत असले तरी त्यामागील निर्धारची चमक त्यांच्या डोळ्यातून दिसत असे. या आश्वासनाच्या बाबतीत सुद्धा असेच झाले. कारण शासकीय अधिकाऱ्यांच्या चुकीमुळे हा घोटाळा झाला आहे, मुदत वाढ देणे आवश्यक आहे हे त्यांच्या मनाला पटलेले होते. तसे त्यांनी अनेकवार सभागृहात बोलून दाखविलेले होते. बुधवार, दिनांक २४ डिसेंबर १९९७ रोजी मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी नियम ४६ अन्वये याबाबतचे एका ओळीचे निवेदन सभागृहात केले. सभागृहाच्या अधिकृत प्रतिवेदनाच्या खंड ११३ च्या पृष्ठ ८/१३५ वर हे निवेदन नोंदवढ झाले असून ते पुढील प्रमाणे आहे. :-

“श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) : अध्यक्ष महोदय, मी आपल्या अनुमतीने नियम ४६ अन्वये पुढील निवेदन करतो. :-

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटवर्षाकरिता रजा प्रवास सवलत उपभोगणेकरिता एक वर्षाची मुदतवाढ देण्यात आलेली आहे.”

शाळेच्या ऑडीटशी सवलतीचा मामला अकारण जोडला

५५. दिनांक २५ एप्रिल १९९७ च्या शासननिर्णयान्वये रजाप्रवास सवलत लागू करण्यात आली. हा शासननिर्णय अत्यंत दोषपूर्ण होता. रजाप्रवास सवलतीच्या वापराचा परतावा देण्याची या शासननिर्णयातील कार्यपद्धती ही अत्यंत टाकावू अशा प्रकारची होती या पद्धतीची वैशिष्ट्ये पुढील प्रमाणे नमुद करता येतील :-

- (१) संपूर्ण प्रवास खर्च प्रथम कर्मचाऱ्यांनी करावयाचा.
- (२) त्याबाबतचे प्रवास खर्चाचे देयक मुख्याध्यापकांमार्फत संस्थेला सादर करावयाचे.
- (३) त्यानंतर संस्थेने या खर्चाची खातरजमा करून संबंधित प्रवास देयकाची रक्कम संबंधित कर्मचाऱ्यास अदा करावयाची.
- (४) कर्मचाऱ्याने केलेला संपूर्ण प्रवास खर्च संस्थेच्या वेतनेतर अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल.
- (५) तो प्रचलित देय १२ टक्के वेतनेतर अनुदानाव्यतिरिक्त असेल.
- (६) तो पुढील शैक्षणिक वर्षात संस्थेला देय होईल.
- (७) या योजनेनुसार संबंधित कर्मचाऱ्याला प्रथम प्रवास देयकाची रक्कम संस्थेने अदा करावयाची.
- (८) त्या खर्चाची प्रतिपूर्ती नंतर शासनाकडून संस्थेस करण्यात येईल.
- (९) एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झालेले नसेल तर त्या संस्थेला अशा खर्चाची प्रतिपूर्ती होणार नाही.
- (१०) त्या संस्थेने मात्र कर्मचाऱ्यांना पैसे अदा केले पाहिजे असे शासननिर्णयात

असले तरी प्रत्यक्ष व्यवहारात हे घडणे अशक्य होते. सारांश काय तर शाळेच्या ऑडीटशी शिक्षकांच्या रजाप्रवास सवलतीचा मामला कारण नसतांना जोडून देण्यात आला होता.

समविचारी लोकांच्या कामामध्ये सभागृहात समन्वय

५६. रजा प्रवास सवलतीचा लाभ हा वेतनेतर अनुदानाशी किंवा ऑडीटशी जोडण्याचा प्रश्न केंद्रातरी सभागृहात ऐरणीवर येणारच हे उघड होते. खरे म्हणजे सोमवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७ रोजी च्या लक्षवेधी सूचनेवरील अनुपुरक चर्चेमध्ये हा प्रश्न मांडण्याचा अनेक सदस्यांनी प्रयत्न केलाही होता. तो प्रश्न त्या दिवशी मांडू नये असे व्यक्तीशः मला वाटत होते. याचे पहिले कारण असे की, आमच्या लक्षवेधी सूचनेच्या नोटीसमध्ये या मुद्द्याचा उल्लेख नव्हता व दुसरे म्हणजे मुदतवाढ हा मुद्दा त्यादिवशी जास्त महत्त्वाचा होता. एकएक मुद्दा लढवून त्यावर निर्णय मिळविणे हे जास्त उपयुक्त ठरते. एका मुद्द्यावर निर्णय पदरात पडण्यापूर्वी दुसराच मुद्दा चर्चेत घुसडल्याने उत्तर देणाऱ्या मंत्र्यांची कोंडी न होता त्यांना पळवाटा मिळतात. असा मुद्दा पूर्वसूचनेशिवाय मांडला जात असेल तर मग मंत्र्यांची सोयच सोय होते. वेगवेगळ्या विचाराचे, पक्षाचे, गटाचे सदस्य असले तरी लोकहिताच्या त्या विशिष्ट प्रश्नाची सोडवणूक करण्याची तळमळ त्यांच्या मनात असेल तर अशा सर्व सभासदांच्या सभागृहातील कामामध्ये आपोआपच एक प्रकारचा सभागृह - समन्वय निर्माण होतो. ती समज अगोदर ठरवून येत नाही, तर ती आपोआपच येते न आल्यास अशा समन्वयाच्या अभावी प्रश्नाची उकल होण्यास विलंब होतो.

सवलतीचा लाभ न मिळणे या विषयावर लक्षवेधी सूचना

५७. विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना प्रवास सवलतीचा लाभ न मिळणे यासंबंधी सर्वश्री व्ही.यू.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री. वसंत बापट, व्यंकाम्पा पतकी यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना. गुरुवार, दिनांक २ एप्रिल १९९८ रोजीच्या दिवसाच्या कामकाजामध्ये समाविष्ट करण्यात आली होती. आमच्या या लक्षवेधी सूचनेचा मजकूर पुढील प्रमाणे होता :-

“विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना सन १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत उपभोगणाऱ्या कर्मचाऱ्यांस प्रवास भत्ता त्याच शैक्षणिक सत्रात मिळेल अशी व्यवस्था करण्याचे आश्वासन दिनांक २२ डिसेंबर १९९७ ला सभागृहात देणे, ज्या शाळांचे अनेक वर्षांपासून ऑडीट झाले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ न मिळणे, दिनांक ३१ मार्च १९९८ पर्यंत प्रवास भत्ता मंजूर न झाल्यास आर्थिक लाभापासून कर्मचारी वंचित राहणार असल्याने सर्व शिक्षक, कर्मचारी वर्गात पसरलेले असंतोषाचे व चिंतेचे वातावरण याबाबत शासनाने केलेली वा करावयाची कारवाई.”

मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांचे निवेदन

५८. आमच्या लक्षवेधी सूचनेवर शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी लहान लहान तीन परिच्छेदांचे निवेदन सभागृहामध्ये वितरीत केले होते. पहिल्या परिच्छेदात ३१ डिसेंबर १९९८ पर्यंत मुदत वाढवून दिल्याचे तपशील होते. दुसऱ्या परिच्छेदात रजा प्रवास सवलत शिक्षकाला प्रत्यक्षात कशी मिळते यांचे तपशील नमुद केले होते व तिसरा परिच्छेद पुढील प्रमाणे होता :-

“ज्या शाळांचे अनेक वर्षांपासून ऑडीट झालेले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ मिळणार नाही हे म्हणणे वस्तुस्थितीस धरून नाही. कारण शासन निर्णयातील तुरतूदीप्रमाणे कर्मचाऱ्यांना प्रवास देयक संस्थेने मुख्याध्यापकांमार्फत सादर केल्यानंतर त्याची खातरजमा करून संबंधित कर्मचाऱ्यास अदा करावेत अशा सूचना आहेत. एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही. परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून वंचित राहणार नाही.”

हा परिच्छेद काळजीपूर्वक वाचला तर (पहिल्या वाक्यातून) शिक्षकाला लाभ मिळेल (व शेवटच्या वाक्यातून) पण मिळणार नाही असा ‘वदतो व्याघात’ बाहेर पडतो हे स्पष्टपणे दिसून येते.

शिक्षकाला थेट रक्कम देण्याच्या मागणीला नकारार्थी उत्तर

५९. गुरुवार, दिनांक २ एप्रिल १९९८ रोजी कामकाजाच्या क्रमामध्ये लक्षवेधी सूचना येताच श्री. व्ही.यू.डायगव्हाणे यांनी ती लक्षवेधी सूचना मांडली. मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी निवेदन पटलावर ठेवले व चर्चेला सुरुवात झाली. श्री. व्ही.यू.डायगव्हाणे यांनी अगदी पहिलाच उपप्रश्न विचारतांना या योजनेतील

हा दोष तपशीलवारपणे सभागृहात मांडला व वैद्यकीय विलाच्या प्रतिपूर्तीच्या धर्तीवर ही रक्कम शिक्षकांच्या खात्यावर जमा करण्याची तरतुद केली जाईल का? असा उपप्रश्न विचारला त्याला शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी नकारार्थी उत्तर दिले, ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

“श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, ही लक्षवेधी सूचना दुसऱ्यांदा या सभागृहामध्ये येत आहे. ही दुःखाची बाब आहे. मागच्या वर्षी १५-१६ कोटी रुपयांची तरतुद या योजनेसाठी केली होती. या निवेदनात तिसऱ्या परिच्छेदात असे म्हटले आहे की, ऑडीट झाले नाही तरी त्या कर्मचाऱ्यांना सवलत देण्याचीच जबाबदारी मॅनेजमेंटवर आहे. खरे तर शासनाने ही सवलत कशी द्यायची याबद्दल अजूनही वस्तुस्थिती किंवा प्रॅक्टिकली समजून घेतले नाही. कर्मचाऱ्यांनी प्रवास केल्यानंतर त्यांचे टी.ए. विल मार्चपूर्वी मिळाल्याचे लिहून दिल्याशिवाय त्याचे ऑडीट होणार नाही. कारण ३१ मार्चला ऑडीट होते. ३१ मार्चपर्यंत झालेला खर्च लिहून घ्यावा लागेल तेव्हा कॅशबुकामध्ये तो येईल. त्यानंतर १२ टक्के वेतनेतर अनुदान पुढच्या वर्षी मिळेल. जर तुमची बरोबर ही सवलत देण्याची इच्छा असेल तर, वर्षानी, दोन वर्षानी ती मिळेल. मागच्या वेळेलाही मी हा प्रश्न विचारला होता. त्यावेळेला माननीय मंत्रिमहोदयांनी असे उत्तर दिले होते की, शिक्षकांना पैसे देण्यासंबंधी हा एक मार्ग आहे. दि.२२ डिसेंबर १९९७ ला हे उत्तर दिले आहे. यासंबंधी मी जास्त काही बोलत नाही, परंतु तसे असेल तर त्यासंबंधी लवकरात लवकर निर्णय घेण्यात येईल. त्यावेळेस प्रश्न असा विचारला होता की, वैद्यकीय विलाची प्रतिपूर्ती ज्याप्रमाणे केली जाते त्याप्रमाणे यासंबंधीची पद्धत अवलंबविल्याशिवाय सगळ्या शिक्षकांना हे पैसे मिळू शकत नाही.तेव्हा तीच एक पद्धत आहे किंवा दुसरी काही पद्धत असेल तर आपण ती सांगावी. पण ही व्यवस्था दोन महिन्यात पूर्ण करून वैद्यकीय विलाच्या प्रतिपूर्तीच्या धर्तीवर किंवा दुसऱ्या पद्धतीने ती रक्कम या शिक्षकांच्या खात्यावर जमा होईल अशी तरतुद केली जाईल का?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी जो मुद्दा मांडला आहे, वैद्यकीय विलाच्या प्रतिपूर्तीप्रमाणे ही सवलत देता येईल असे त्यांनी म्हटले आहे. परंतु वैद्यकीय विले ही सिव्हील सर्जन संमत करतात, अशा प्रकारचा अधिकार येथे देता येईल असे दिसत नाही. त्यामुळे ती पद्धत यासाठी वापरता येईल असे वाटत नाही.”

संस्थेमार्फतच रक्कम द्यावी हा त्यांचा आग्रह कायम

६०. श्री. व्ही.यू.डायगव्हाणे यांनी आणखी माहिती देवून पुन्हा तोच प्रश्न विचारला तर “नवा स्टाफ नेमण्यापेक्षा संस्थांनीच ती रक्कम द्यावी” अशा अर्थाचे उत्तर मा. शिक्षणमंत्र्यांनी दिले. ऑडीटशी ही बाब जोडल्याने फार कमी लोकांना याचा लाभ मिळतो असा मुद्दा मांडला. तर त्यावर किती लोकांना लाभ मिळतो ही माहिती सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येईल असे उत्तर मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी दिले ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

“श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, या योजनेसाठी १५-१६ कोटी रुपयांची तरतुद केली आहे हे खरे आहे. पण ३१ मार्च १९९८ पर्यंत यातील खर्च हा लाखात तरी झाला आहे का? २-४ लाख कर्मचाऱ्यांवर १ लाख रुपये तरी खर्च झालेले आहेत का? एखाद्या तरी संस्थेने या शिक्षकांना ही सवलत दिलेली आहे का? आपल्या मुंबई, पुण्याच्या या संस्था नाहीत. ग्रामीण भागातील या संस्था आहेत. त्या कुठला पैसा आणणार? ही व्यवस्था शासनाने दिल्याशिवाय त्या संस्था देवू शकणार नाहीत, ही बाब शासन समजून घ्यायला तयार नाही, प्रॅक्टिकली समजून घ्यायला तयार नाही. तेव्हा ही रक्कम शिक्षकांच्या खात्यात जमा होईल का? २-३ महिने वेळ लागला तरी हरकत नाही, पण ती शिक्षकांच्या खात्यात जमा झाली पाहिजे. मॅनेजमेंट ही रक्कम देवू शकत नाही. त्यांच्याकडे काही व्यवस्था नाही, पैसे नाहीत. म्हणून येणारा खर्च हा त्यांच्या खात्यात जमा होईल याची व्यवस्था करण्यात येईल का?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, यासाठी नव्याने सगळा स्टाफ नेमून त्यांच्या खात्यात ही रक्कम जाईल असे करावे लागेल. त्याच्यापेक्षा संस्थांनी ती द्यावी. थोडा वेळ जाईल, पण नंतर आपण त्यांना लवकरात लवकर देवू.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, मार्च १९९८ पर्यंत या महाराष्ट्र राज्यामध्ये या योजनेचा लाभ घेणारे लाखात तरी आहेत का? किती लोकांनी या सवलतीचा लाभ घेतला आहे, हे कुठेच येत नाही.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, ही माहिती सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येईल.”

ऑडीटच्या बाहेर ही सवलत कशी काढता येईल यासाठी प्रयत्न करू - शिक्षणमंत्री

६१. लक्षवेधी सूचनेवरील चर्चेचे अधिकृत प्रतिवेदन आज काळजीपूर्वक वाचले तर असे लक्षात येते की रजाप्रवास सवलत ऑडीटशी जोडण्याच्या तरतुदीवर सर्व बाजूच्या सदस्यांनी तुफान हल्ला चढविला. परिणामी मा.

शालेय शिक्षणमंत्र्यांची भूमिका हळूहळू बदलत गेली. शाळेचे ऑडीट झाले पाहिजे हे ठिक आहे पण ते झाले नाही तर शिक्षकांच्या गळ्याला कशासाठी झोंबले पाहिजे? असे विचारण्यापूर्वी प्रा. बी.टी.देशमुख यांनी दोषपूर्ण पद्धती तपशीलाने वर्णन केली व थेट शिक्षकाला परतावा मिळेल अशी यंत्रणा स्थापन कराल काय? असा उपप्रश्न विचारला तर ऑडीटच्या बाहेर ही सवलत कशी काढता येईल यासाठी जरूर प्रयत्न करू असे उत्तर मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांनी दिले ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

“**श्री.बी.टी.देशमुख** : सभापती महोदय, ही सवलत आपण दिलेली आहे, पण व्यवस्थापकावरील डिसिप्लिनरी मेजर्सशी ही गोष्ट अकारणच जोडून दिलेली आहे. व्यवस्थापन अनेक ठिकाणी अनेक दिवसांपासून अनेक चुका करीत असेल तर त्यांच्याशी दुर्दैवाने हे जोडले गेले आहे. या निवेदनातील परिच्छेद क्र.३ मध्ये असे म्हटले आहे की, शासन निर्णयातील तरतुदीप्रमाणे कर्मचाऱ्यांना प्रवास देयक संस्थेने मुख्याध्यापकांपर्यंत सादर केल्यानंतर त्याची खातरजमा करून संस्थेने संबंधित कर्मचाऱ्यास अदा करावेत अशा सूचना आहेत. **एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही. परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून वंचित राहणार नाही.** असेही निवेदनात आहे. दानधर्म करायला निघाल्यासारखी ही गोष्ट आहे. ऑडीट झाले पाहिजे, ते झाले नाही तर शिक्षकांच्या गळ्याला झोंबले पाहिजे. कशासाठी? हे बरोबर नाही. मा.मंत्रिमहोदयांनी सांगितले की, अशी काहीतरी यंत्रणा पाहिजे. प्रामाणिकपणाने शिक्षकांनी विल सबमिट केल्यानंतर व मुख्याध्यापकांनी प्रतिस्वाक्षरीत केल्यानंतर ते विल पास करण्याचा अधिकार आपल्या अधिकाऱ्यांना द्या आणि त्यांच्या, शिक्षकांच्या खात्यावर ते पैसे जमा करा, असा प्रश्न आहे. माझे एकच म्हणणे आहे की, त्यांच्या ऑडीटशी ही सवलत जोडली गेली तर दुर्दैवाने याचा लाभ फार कमी लोकांना होईल. गैरप्रकार जादा होतील. निवेदनाच्या पॅरिग्राफ ३ मध्ये म्हटलेले आहे की, “**ज्या शाळांचे अनेक वर्षांपासून ऑडीट झालेले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ मिळणार नाही हे म्हणणे वस्तुस्थितीस धरून नाही.**” याच पॅरिग्राफमध्ये पुढे असे म्हटलेले आहे की, “**एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही.**” एकाच पॅरिग्राफमध्ये ही दोन वेगवेगळी मासलेवाईक वाक्ये आहेत. ही सवलत त्या ऑडीटमध्ये कशाला घुसडली जाते, हे समजत नाही. आपण ही सवलत दिलेली आहे, १० मार्ग आहेत. ते मार्ग मी या ठिकाणी सांगणे बरोबर होणार नाही. ज्याप्रमाणे आपण मेडिकल रिअॅबर्समेंट विल त्यांना देतो तसे त्यांना ही सवलत मिळाली पाहिजे. या सवलतीचा संबंध ऑडीटशी जोडू नका. माझे असे म्हणणे आहे की, ही सवलत डायरेक्ट त्यांना मिळेल या दृष्टीने यंत्रणा स्थापन कराल काय?

श्री.सुधीर जोशी : वेतनेतर अनुदानातून न देता ऑडीटच्या बाहेर काढून ही सवलत देता येईल काय याबाबत तपासून घेण्याचे काम चालू आहे परंतु ते तसे सोपे दिसत नाही. तसे करता आले तर करता येईल. मागच्या वेळेलाही याबाबत सांगितलेले होते, परंतु अजूनही त्याबाबतचा प्रश्न सुटलेला नाही, चर्चा चालू आहे. ऑडीटच्या बाहेर ही सवलत कशी काढता येईल यासाठी जरूर प्रयत्न करू.”

ही योजना पूर्णपणे निर्दोष आहे असे माझे म्हणणे नाही - शिक्षणमंत्री

६२. अनेक सदस्यांनी चर्चेत भाग घेऊन योजनेतील या दोषावर हल्ला चढविला. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतीपूर्तीप्रमाणे थेट रक्कम शिक्षकाला मिळावी अशी मागणी केली पण “मेडीकल रिअॅबर्समेंटप्रमाणे ही रक्कम देता येणार नाही” असा शासनाने निर्णय घेवून टाकलेला होता, त्यामुळे उत्तरे नकारार्थी येत होती. त्यात डॉ. अशोक मोडक यांनी “ही योजना दोषपूर्ण आहे” असा आरोप केला तर “ही योजना निर्दोष आहे असे माझे म्हणणे नाही” असा बचावात्मक पवित्रा मा. शिक्षणमंत्र्यांना घ्यावा लागला. ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

“**श्री.अशोक मोडक** : सभापती महोदय, सध्याची ही स्कीम दोषपूर्ण आहे, शिक्षकांवर अन्याय करणारी आहे, हे दुर्दैवाने आपल्याला दिसून येत आहे. कारण या निवेदनातील शेवटले जे वाक्य आहे त्या वाक्यामुळे मला चिंता वाटते. यात म्हटले आहे की, एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही, परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून वंचित राहणार नाही. जर संस्थेचे ऑडीट होणार नसेल आणि त्यामुळे त्यांना प्रतिपूर्ती होणार नसेल तर शिक्षक योजनेपासून वंचित राहणारच. म्हणून या सगळ्या निर्णयाचा सरकार विचार करणार आहे काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, यावर विचारच चालू आहे. ही योजना पूर्णपणे निर्दोष आहे असे माझे म्हणणे नाही. परंतु याबाबत योग्य उपाय करून त्यांना लवकरात लवकर फायदा देता येईल.”

योग्य असेल तर नविन पद्धती तातडीने अमलात आणली जाईल - मंत्री

६३. पुन्हा वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतीपूर्तीप्रमाणे देण्याचे तेच ते प्रश्न आले व त्याला तीच ती नकारार्थी उत्तरे आली. पण श्री. प्रकाश जावडेकरांनी बँकामधील रजाप्रवास सवलतीचा तपशील सांगितला. मा. उपसभापतींनी आमदारांच्या पद्धतीची माहिती दिली तेव्हा योग्य असेल तर नविन पद्धती तातडीने अमलात आणली जाईल अशी बरीच बदललेली भूमिका मा. शिक्षणमंत्र्यांनी घेतली. त्या चर्चेचे अधिकृत प्रतिवेदन पुढील प्रमाणे :-

“**श्री.प्रकाश जावडेकर** : शिक्षकांना चार वर्षांमध्ये एकदा प्रवास सवलत मिळाली पाहिजे हे आपल्या सर्वांचेच म्हणणे आहे. दुसऱ्या बाजूने आपण हे देखील मान्य करतो की, प्रवास न करता कोणालाही प्रवासाचे विल मिळू नये. यामध्ये आपण कसा मार्ग काढायचा? बँकापासून सर्व ठिकाणी जेथे लिव्ह ट्रॅव्हल कन्सेशन मिळते तेथे विलाला प्रत्यक्ष तिकिट जोडावे लागते. त्यांना फक्त प्रवास खर्च दिला जातो. बाकीचा खर्च दिला जात नाही. प्रत्यक्ष प्रवास खर्चाची जोडलेली विले मंजूर करणे ही सुटसुटीत पद्धत होईल. यामध्ये कोणतीही अडचण येणार नाही. ओरिजीनल विले दिल्यानंतर त्यांना पैसे देण्यात यावे ही पद्धत सोपी आहे. या बाबतीत शासन विचार करील काय? रेल्वेचे तिकिट देखील आपल्याला विलाला जोडता येते. टि.सी.ने तिकिट विचारले व त्यांना आपण सांगितले की, हे तिकिट आम्हाला कार्यालयाला द्यायचे आहे तर ते तिकिट चेक करून आपल्याला परत देतात. त्या तिकिटावर आपले नाव, वय सर्व काही असते...

उपसभापती : अशाच पद्धतीने आमदारांनी विले सबमिट केल्यानंतर त्याचे देखील पैसे मिळतात.

श्री.सुधीर जोशी : मा. सदस्य श्री.जावडेकर यांनी मला भेटावे आणि मला या पद्धतीसंबंधी सविस्तर सांगावे. योग्य असेल तर ती पद्धत तातडीने अमलात आणली जाईल.”

विचार करावा लागेल, तपासून पहातो, नंतर निर्णय घेतो - शिक्षणमंत्री

६४. शासकिय अधिकाऱ्यांनी शिक्षकावरील आकसातून ऑडीटशी ही सवलत जोडण्याची केलेली ही योजना अत्यंत दोषपूर्ण होती. त्यामुळे एकामागून एक होणाऱ्या हल्ल्यापुढे मा. शिक्षणमंत्र्यांना सतत बचावात्मक भूमिका घ्यावी लागली. शासननिर्णयात नियंत्रण अधिकारी म्हणून नेमलेल्या शासकिय अधिकाऱ्यांने विलाचा खरेपणा तपासून थेट पॅमेंट करण्यात काय अडचण आहे? असा प्रश्न विचारला गेला तेव्हा याचा मला विचार करावा लागेल, ही बाब तपासून पहावी लागेल प्रथम समजावून घेतो, नंतर निर्णय घेतो, अशी भूमिका शिक्षणमंत्र्यांनी घेतली ती चर्चा पुढील प्रमाणे :-

“**श्री.बी.टी.देशमुख** : या संदर्भातील शासन निर्णयामध्ये या बाबतच्या तरतुदी दिलेल्या आहेत त्या पुढीलप्रमाणे आहेत. “१) संपूर्ण प्रवास खर्च कर्मचाऱ्याने प्रथम करावा. २) त्यांनी देयके मुख्याध्यापकांमार्फत संस्थेस सादर करावी ३) कर्मचाऱ्याने सादर प्रवास सवलत उपभोगण्या आधी त्याची सूचना सक्षम अधिकाऱ्यास द्यावी व नियंत्रण अधिकाऱ्याने सादर प्रवास सवलतीचा खरेपणा तपासून आपली खात्री करून घ्यावी.” नियंत्रण अधिकारी म्हणून या कामासाठी पे युनीटच्या प्रमुख अधिकाऱ्याकडे याची आपण जबाबदारी सोपवावी. मघाशी काही जे सांगण्यात आले की, अर्धे माझे आणि अर्धे तुझे हे फेकून द्या. ओरिजीनल विल सोबत जोडायला सांगा. नियंत्रण अधिकाऱ्याला असे सांगा की, त्याचा खाते नंबर लिहून घ्या. आणि शिक्षकांच्या खात्यात पैसे भरा. शासन निर्णयाच्या परिशिष्टातील परिच्छेद क्रमांक १२ मधील नियंत्रण अधिकाऱ्याने तपासून घेऊन शिक्षकांना थेट पॅमेंट करावे. असे करण्यात येणार आहे का? नियंत्रण अधिकाऱ्यांकडे सोपविण्यात येणार आहे का? प्रवासाचे तिकिट सादर केल्यानंतर त्याची खात्री करून घेतल्यानंतर थेट पॅमेंट करणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : याचा विचार मला करावा लागेल. आताच काही सांगता येणार नाही. ही बाब तपासून पहावी लागेल. मा.सदस्यांकडून ही बाब मी प्रथम समजावून घेतो आणि नंतर याबाबत निर्णय घेतो.”

सर्व संबंधितांची बैठक बोलविण्याचे मा. उपसभापतींचे निदेश

६५. सर्व बाजूच्या सदस्यांनी केलेल्या तुफान मान्यामुळे रजाप्रवास सवलतीच्या २५ एप्रिल १९९७ च्या शासननिर्णयातील दोषपूर्ण व्यवस्थेच्या बचावाचा शासकीय अधिकाऱ्यांनी उभा केलेला इमला सभागृहात पूर्णपणे उध्वस्त झाला होता. स्वतः मा. उपसभापतींनी ‘चेअर’मधून असे निदेश दिले की, आपण यांची बैठक बोलवा, चर्चा करा व अधिवेशन संपण्यापूर्वी आपला निर्णय घोषित करा. शेवटी सुरेश पाटील यांनी विचारलेला उपप्रश्न, त्यानंतर मा. उपसभापतींचा हस्तक्षेप व त्यानंतर झालेल्या अल्प प्रश्नोत्तरानंतर ही चर्चा संपली. ते चर्चेचे अधिकृत प्रतिवेदन पुढील प्रमाणे :-

“**श्री.सुरेश पाटील** : निवेदनामध्ये परिच्छेद २ मध्ये असे म्हटलेले आहे की, “कर्मचाऱ्याने केलेला संपूर्ण प्रवास खर्च संस्थेच्या वेतनेतर अनुदानासाठी

ग्राह्य धरण्यात येईल व तो प्रचलित देय वेतनेतर अनुदानाव्यतिरिक्त असेल.” या ठिकाणी शासनाने स्पष्ट केले आहे की, प्रचलित अनुदानाची पद्धत आहे तिच्या शिवाय वेगळा खर्च हा प्रवास खर्चामध्ये दिला जाईल. ऑडीटचा आणि या रजा प्रवास सवलतीच्या विलाचा संबंध न जोडता रजा प्रवास सवलतीचे बिल सादर केल्याबरोबर पैसे मिळाले पाहिजेत. तरी त्या पद्धतीने पैसे देण्यात येतील काय?

उपसभापती : मी मंत्री महोदयांना या ठिकाणी सांगू इच्छितो की, शिक्षकांच्या बाबतीत काही घावयाचे झाले तर ते त्यांच्या तोंडापर्यंत सरळ येऊन पोहचते अशी स्थिती नाही. रजा प्रवास सवलतीचा विषय मागच्या नागपूर अधिवेशनामध्ये आला होता. त्यावर चर्चा झाली त्यावेळी मला निदेश द्यावे लागले. शासन शिक्षकांच्या हिताचे निर्णय घेते. पण ते त्यांच्यापर्यंत योग्य वेळी पोचावेत असे जी.आर. निघत नाहीत. “देवीचा रोगी कळवा आणि हजार रुपये मिळवा” याप्रमाणे “त्रुटी नसलेला, विसंगती नसलेला जी.आर.दाखवा आणि...” असे म्हणावे लागत आहे. मागच्या नागपूर अधिवेशनामध्ये हा विषय झाला होता त्यावेळी मी हस्तक्षेप केला होता. त्यानंतर जी.आर. काढण्यात आला. शिक्षकांच्या हिताचे निर्णय करीत असताना ते त्यांच्यापर्यंत जाण्यामध्ये अनंत अडचणी येत आहेत. **सन्माननीय सदस्य श्री.प्रकाश जावडेकर आणि श्री.वी.टी.देशमुख यांनी या ठिकाणी सांगितले की, त्यांनी प्रवास केलेला आहे. त्यासंदर्भात तिकिटे पाहिजे असतील किंवा ५-१० रुपयांच्या स्टॅम्प पेपरवर ऑफिडेव्हीट पाहिजे असेल तर तसे सांगा. पण त्यांनी प्रवास केल्यानंतर, स्वतःचे पैसे खर्च केल्यानंतर ते पैसे त्यांना ताबडतोब मिळाले पाहिजे. दोन वर्षे ऑडीट होणार नसेल तर तोपर्यंत प्रवास भत्त्याचे पैसे देण्याचे थांबून चालणार नाही.** आपल्याला शिक्षकांना जे काही घावयाचे असेल ते देण्यासाठी बाकीच्या अडचणी असतील तर त्या दूर केल्या पाहिजेत. तरी मी मंत्री महोदयांना सूचना करतो की, या ठिकाणी जे शिक्षक प्रतिनिधी आहेत यांची एक बैठक बोलविण्यात यावी आणि त्या बैठकीमध्ये या विषयावर चर्चा करण्यात यावी. हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यामध्ये मार्ग काढावा. या विषयावर सभागृहामध्ये अधिक चर्चा होऊ शकणार नाही. म्हणून या ठिकाणचे सर्व शिक्षक प्रतिनिधी आणि ज्यांनी या चर्चेमध्ये भाग घेतला आणि काही विधायक सूचना केल्या ते सन्माननीय सदस्य आहेत त्यांची एक बैठक आपण बोलवावी, चर्चा करावी आणि ते अधिवेशन संपण्यापूर्वी आपला निर्णय या सभागृहामध्ये आपण घोषित करावा.

श्री.सुधीर जोशी : अध्यक्ष महोदय, या संदर्भात चर्चा करण्यासाठी आम्ही तयार आहोत.

श्री.व्ही.यू.झायगढणे : मंत्री महोदय, किती तारखेला बैठक बोलविणार आहेत ती तारीख या ठिकाणी सांगावी.

उपसभापती : मंत्री महोदयांनी बैठक घेऊन चर्चा करण्याचे मान्य केले आहे. ते आपला निर्णय हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी घोषित करतील. त्यांना बैठकीची तारीख आता लगेच कशी सांगता येईल.”

सर्व संबंधितांची बैठक झाली

६६. “आम्ही चर्चा करण्यासाठी तयार आहोत” असे मा. शिक्षणमंत्र्यांनी सभागृहातच जाहिर केले होते. मा. उपसभापतींच्या निदेशाप्रमाणे मा. शालेय शिक्षणमंत्र्यांनी ही बैठक दिनांक १५ एप्रिल १९९८ रोजी ४.०० वाजता त्यांच्या विधानभवनातील दालनामध्ये बोलविली. सभागृहामध्ये चर्चा उपस्थित करणारे आम्ही सदस्य या बैठकीला उपस्थित होते. शिक्षण सचिव श्री. कानडे व संचालक श्री. आर.जी.पाटील हे उपस्थित होते. चर्चा झाली आम्ही सर्व मुद्दे मा. शिक्षणमंत्र्यांसमोर तपशिलाने मांडले. प्रवास केल्याच्या वर्षात रजाप्रवासाचे बिल बँकेमार्फत शिक्षकांच्या खात्यात पे युनिट मार्फत जमा करण्याची गोष्ट या चर्चेत मान्य करण्यात आली. याबाबतचा शासननिर्णय तीन महिन्यात निर्गमित केला जाईल असे मा. शिक्षणमंत्र्यांनी या बैठकीत सांगितले.

बरोबर तीन महिन्यांच्या आत सुधारणेचा शासननिर्णय निर्गमित झाला

६७. दिनांक १५ एप्रिल १९९८ रोजी विधानभवनातील त्यांच्या दालनामध्ये झालेल्या बैठकीत शिक्षणमंत्र्यांनी मान्य केल्याप्रमाणे बरोबर तीन महिन्यांच्या काळात याबाबतचा शासननिर्णय निर्गमित झाल्याचे दिसून येते. “राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत” या विषयावरील “एसएसएन २६९५/ (१०९/९८) माशि-२” या क्रमांकाचा शासननिर्णय ८ जुलै १९९८ रोजी शालेय शिक्षण विभागाने निर्गमित केला. हा शासननिर्णय काढत असतांना सभागृहातील चर्चेमध्ये आम्ही मांडलेले सर्वच मुद्दे मा. शिक्षणमंत्र्यांनी मान्य केलेले दिसून येतात.

वेतनेतर नव्हे, वेतन अनुदानाचा भाग

६८. रजा प्रवास सवलत योजनेच्या सुधारीत पद्धतीमुळे या सवलतीवर

होणारा खर्च हा वेतनेतर अनुदानाचा भाग न समजता तो वेतन अनुदानाचा भाग समजल्या जाईल अशा प्रकारची स्पष्ट तरतुद ८ जुलै १९९८ च्या शासन निर्णयाच्या परिच्छेद २ मध्ये अंतर्भूत करण्यात आलेली आहे. ती पुढील शब्दात :-

“रजा प्रवास सवलत” योजनेच्या या सुधारीत कार्यपद्धतीमुळे दि. २५ एप्रिल १९९७ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद - ७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कर्मचाऱ्याने केलेल्या संपूर्ण प्रवास खर्चाची रक्कम वेतनेतर अनुदानात न धरता ती वेतन अनुदानात धरण्यात येईल.”

८ जुलै १९९८ च्या शासननिर्णयातील कार्यपद्धतीची वैशिष्ट्ये

६९. मुळात रजा प्रवास सवलतीची व्यवस्था २५ एप्रिल १९९७ च्या शासननिर्णयाने लागू केली. ही सवलत मिळण्यासाठीच्या त्या शासननिर्णयातील कार्यपद्धतीची वैशिष्ट्ये याच लेखाच्या परिच्छेद ५५ मध्ये नमूद केलेली आहेत. ती कार्यपद्धती अत्यंत गुंतागुंतीची किचकट व कारण नसतांना शाळेच्या ऑडीटशी जोडून दिलेली “दे उसका भला, न दे उसका भी भला” अशा धाटाची होती, असे म्हणावे लागेल. त्यामानाने ८ जुलै १९९८ च्या शासननिर्णयाने विहित केलेली कार्यपद्धती अतिशय सुटसुटीत व स्वच्छ मनाने दिलेल्या सवलतीच्या स्वरूपाची आहे. या कार्यपद्धतीची वैशिष्ट्ये पुढील प्रमाणे :-

१) कर्मचाऱ्याने प्रवास करण्याचे ठिकाण मुख्याध्यापकांकडे लेखी अर्ज करून घोषित करावे व प्रत्यक्षात प्रवास सुरु करण्यापूर्वी त्यांची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.

२) संपूर्ण प्रवास खर्च कर्मचाऱ्याने प्रथम करावा. त्यासाठी प्रवास अग्रिम मंजूर करण्यात येणार नाही.

३) सवलतीचा लाभ घेतल्यानंतर संबंधित कर्मचाऱ्याने या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या विहित नमुन्यात प्रवास भत्ता देयक संबंधित मुख्याध्यापकांकडे सादर करावे.

४) जेथे पति/पत्नी दोघेही शाळेमध्ये अथवा शासकीय, निमशासकीय किंवा शासन अंगिकृत विभागात सेवेत असतील तर सदर सवलतीचा लाभ कोणत्याही एकाच कार्यालयाकडून घ्यावा लागेल. देयकासोबत संबंधित कार्यालय प्रमुखाकडून तसा दाखला प्राप्त करून घेऊन जोडणे आवश्यक राहिल.

५) मुख्याध्यापकांनी रजा प्रवास सवलतीची नोंद कर्मचाऱ्यांच्या मुळ सेवापुस्तकात घेऊन अशी नोंद घेतल्याचे देयकावर लिहिणे आवश्यक आहे.

६) मुख्याध्यापकांकडून संपूर्ण वर्षामध्ये फक्त दोन वेळेस म्हणजे दीपावली व उन्हाळी सुटीनंतर एका महिन्याच्या आत अशी देयके वेतन पथक कार्यालयाकडे सादर करण्यात यावीत.

७) अशी देयके प्राप्त झाल्यानंतर वेतन पथक कार्यालयामार्फत त्यांची तपासणी होऊन किमान दोन महिन्यांच्या आत ते पारित करण्यात येईल.

८) पारित केलेल्या देयकाची रक्कम धनादेशाद्वारे संबंधित कर्मचाऱ्याच्या वैयक्तिक खात्यावर जमा होईल.”

संसदिय कारकिर्दीतील महत्त्वपूर्ण घटना

७०. माध्यमिक व कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांसाठी रजा प्रवास सवलत ही मागणी विचाराधीन असल्याचे शासनाने ७ एप्रिल १९९५ रोजी सभागृहात सांगितले. ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.” असे सांगितले. पण प्रत्यक्ष शासन निर्णय मात्र अनेक महिने उलटून गेले तरी निर्गमित होत नव्हता. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाने बाहेर आंदोलनाचा रेटा वाढविला असतांना सभागृहात “हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यासंबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील.” असे आश्वासन मा. मुख्यमंत्र्यांकडून मिळालेले असतांना व अधिवेशन २७ एप्रिल १९९७ पर्यंत चालणार असतांना, त्यानंतर “शुक्रवार, दिनांक २५ एप्रिल १९९७ पर्यंत शासन निर्णय सभागृहाला सादर केला जाईल” असे आश्वासन मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांकडून सभागृहात मिळविता आले व त्याप्रमाणे शासननिर्णयहि निर्गमित झाला ही माझ्या संसदिय कारकिर्दीतील महत्त्वपूर्ण घटना म्हणून माझ्या सदैव लक्षात राहिल. २५ एप्रिल १९९७ च्या शासननिर्णयाने विहित केलेली किचकट कार्यपद्धती पूर्णपणे बाजूला सारून नविन सोपी व सुटसुटीत कार्यपद्धती अस्तित्वात यावी म्हणून ८ जुलै १९९८ चा शासननिर्णय निर्गमित होण्यासाठी आम्ही प्रतिनिधींनी सभागृहात केलेली यशस्वी धडपड या लेखाच्या उत्तरार्धावर सहज नजर टाकली तरी चटकन लक्षात येईल याची मला खात्री आहे.

१५.११.२००२

- प्रा.वी.टी.देशमुख,
विधानपरिषद सदस्य.

विधानपरिषदेतील चर्चेची अधिकृत प्रतिवेदने

“सर्व स्तरावरील शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे” या मागणीचा सर्वश्री. प्रा.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, सुरेश पाटील, जयवंत ठाकरे या पाच सदस्यांनी विधानपरिषद सभागृहामध्ये ७ एप्रिल १९९५ पासून तर २ एप्रिल १९९८ पर्यंतच्या कालखंडात सातत्याने पाठपुरावा केल्याचे दिसून येते. हा प्रश्न या कालखंडात निरनिराळ्या सांसदिय आयुधांच्या वापरानून १२ वेळा सभागृहात उपस्थित झाला असे दिसून येते. या पाच सदस्यांव्यतिरिक्त इतरही काही लोकप्रतिनिधींनी त्यात काही वेळा या प्रश्नाचा पाठपुरावा केल्याचे दिसून येते, या सर्व वेळेच्या चर्चेची अधिकृत प्रतिवेदने खाली जशीच्या तशी दिलेली आहेत. - संपादक

(१)

माध्यमिक शिक्षकांनी परीक्षांवर घातलेला बहिष्कार या संबंधी माननीय मुख्यमंत्र्यांचे निवेदन

पहिले अधिवेशन १९९५ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
शुक्रवार, दिनांक ७ एप्रिल १९९५
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०४, क्रमांक १२, पृष्ठ ९५ ते ९९

श्री.मनोहर जोशी (मुख्यमंत्री) : अध्यक्ष महोदय, मी नियम ४६ अन्वये पुढील निवेदन करतो.

निवेदन : शालेय शिक्षण विभाग

दिनांक २८ फेब्रुवारी, रोजी राज्यात माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेच्या प्रात्यक्षिक परीक्षा सुरू झाल्यापासून माध्यमिक शिक्षकांनी सुरू केलेले बहिष्काराचे आंदोलन आज दिनांक ७ एप्रिल पासून मागे घेतले आहे. (हे जाहीर करतांना मला आनंद होत आहे). शिक्षकांनी २५ नोव्हेंबर १९९४ रोजी ३२ मागण्यांचे निवेदन तत्कालिन मुख्यमंत्र्यांना दिले होते. त्यापैकी ९ मागण्या फेब्रुवारी ९५ पर्यंत मान्य करण्यात आल्या होत्या. मात्र त्यामुळे शिक्षकांचे समाधान झाले नव्हते व परिणामी बहिष्काराचा निर्णय कायम होता.

१५ मार्च ९५ रोजी म्हणजे शालांत लेखी परीक्षा सुरू होण्यापूर्वीच शासनाने शिक्षकांशी चर्चेची प्रक्रिया पुन्हा सुरू केली. शासन मागण्याबाबत जास्तीत जास्त सहानुभूतीपूर्वक विचार करील व त्यासाठी वचनबद्ध राहील. मात्र त्यासाठी काही कालावधी लागेल. तेव्हा शिक्षकांनी बहिष्कार मागे घ्यावा व दिनांक १६ मार्च पासून सुरू होणाऱ्या लेखी परीक्षामध्ये सहकार्य करावे असे आवाहन या शासनामार्फत करूनही शिक्षकांनी आपली भूमिका बदलली नाही हे मला या ठिकाणी सखेद नमूद करावेसे वाटते.

शालांत परीक्षेला बसणाऱ्या १४ लाख विद्यार्थ्यांचे हित दृष्टीआड करणे शासनास शक्य नसल्यामुळे स्वेच्छेने काम करण्यास तयार असलेले माध्यमिक शिक्षक, प्राथमिक शिक्षक व काही शासकीय कर्मचारी यांच्या सहाय्याने शासनाने परीक्षा अत्यंत चांगल्या पद्धतीने पार पाडल्या आहेत.

१५ मार्च रोजी दिलेल्या आश्वासनाप्रमाणे शिक्षकांच्या प्रश्नांबाबत विधायक भूमिका ठेवून दिनांक ४ एप्रिल १९९५ रोजी मी स्वतः व ५ एप्रिल १९९५ रोजी मा.उपमुख्यमंत्री यांनी खुल्या मनाने संघटनेशी चर्चा केली व चर्चेअंती ३२ पैकी १७ मागण्या मान्य केल्या आहेत. ज्या मागण्या शासनास मान्य करणे शक्य नाही अशा ११ मागण्या अमान्य करण्यात आल्या आहेत. अन्य काही निर्णयावर अवलंबून असलेल्या ४ मागण्या अद्याप शासनाच्या विचाराधीन आहेत.

मान्य मागण्या

१. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना पदव्युत्तर स्तरापर्यंत शिक्षण, प्राथमिक शिक्षकांप्रमाणे विनाशुल्क करण्यात आले आहे. मात्र ही सवलत दोनच मुलांना मर्यादित राहील.

२. महाराष्ट्र राज्य शिक्षण सेवा वर्ग-२ च्या पदोन्नतीसाठी जिल्हा तांत्रिक सेवेतील कर्मचाऱ्यांचे प्रमाण ३० टक्क्यावरून ३७ १/२ टक्के करण्यात आले आहे.

३. माध्यमिक शाळांना जोडलेल्या उच्च माध्यमिक विद्यालयांच्या मुख्याध्यापकांची वेतनश्रेणी रु.२०००-३५०० वरून रु. २२००-४००० वरून रु. २५००-४००० अशी करण्यास मान्यता देण्यात आली.

४. १९८० नंतर नियुक्त झालेल्या अपूर्ण अर्हताधारक कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांनी अर्हता धारण करण्यासाठी दि.१ जून १९९६ पर्यंत मुदतवाढ देण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

५. व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकडील शिक्षकांना द्विस्तरीय वेतनश्रेणी मान्य करून चुटी दूर करण्यात आली.

६. व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकडील निदेशकांना त्रिस्तरीय वेतनश्रेणी मान्य केली.

७. दि.१ जानेवारी ८६ अथवा तदनंतर २४ वर्षांची सेवा केलेल्या

शिक्षकांना निवड श्रेणीला पात्र ठरण्यासाठी वरिष्ठ श्रेणी मध्ये १२ वर्षांची सेवा पूर्ण करण्याची शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग, दि.२.९.८९ मधील अट रद्द करण्यात येईल.

८. महाराष्ट्र खाजगी शाळातील कर्मचारी सेवानियमामधील नियम क्र.२५-अ मध्ये अंशतः बदल करून संस्थेने स्वतःहून शाळा बंद केलेल्या व मान्यता रद्द होण्यास जबाबदार नसलेल्या शिक्षकांना संरक्षण देण्याची तरतूद करण्याचे मान्य करण्यात आले.

९. शाळा न्यायाधिकरणाचे आदेश न मानणाऱ्या व्यवस्थापनाविरुद्ध कडक कारवाई करण्याबाबत नियमामध्ये योग्य ती दुरुस्ती करण्यात येईल.

१०. विना अनुदानित शाळांमधील शिक्षकांना बँकेमार्फत वेतन अदा करण्याचे बंधन संस्थेवर टाकण्यात येईल.

११. माजी शासकीय माध्यमिक शाळांचे खाजगी संस्थांकडे हस्तांतरण करण्यात येणार नाही.

१२. भूकंपग्रस्त भागातील मृत शिक्षक कर्मचाऱ्यांच्या वारसांना अनुकंपा धर्तीवर नोकरी देणे शक्य व्हावे म्हणून आवश्यकतेनुसार वयोमर्यादा शिथिल करण्यात येईल.

१३. भूकंपग्रस्त भागातील विद्यालयाच्या उध्वस्त इमारतीचे काम जागतिक बँक प्रकल्पांतर्गत घेण्यात आले आहे.

१४. भूकंपाच्या आपत्तीमुळे मृत्युमुखी पडलेल्या विद्यार्थ्यांमुळे माध्यमिक शाळांची सरासरी उपस्थितीची अट शिथिल करण्यात आली आहे. ही सवलत आठव्या पंचवार्षिक योजनेच्या अखेरपर्यंत चालू ठेवण्यात येईल.

१५. भूकंपग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांचे माध्यमिक व उच्च माध्यमिक परीक्षांचे शुल्क ऑक्टोबर १९९३ व मार्च १९९४ साठी माफ केले होते ते आता आठव्या पंचवार्षिक योजनेच्या अखेरपर्यंत माफ करण्यात येईल.

१६. भूकंपग्रस्त भागातील शाळांना फर्निचरसह शैक्षणिक साहित्य देण्याची तरतूद जागतिक बँक प्रकल्पांतर्गत करण्यात आली आहे.

१७. परिवर्तीत रजेसाठी केंद्र शासनाच्या नियमांच्या धर्तीवर १० दिवसाची पूर्ण पगारी विशेष रजा देण्यात येईल.

अमान्य मागण्या

१. माध्यमिक शाळांतील शिक्षक, उपमुख्याध्यापक व मुख्याध्यापक यांच्या वेतनश्रेणीची पुनर्रचना करण्यात यावी.

२. पर्यवेक्षक पद उपमुख्याध्यापक पदात परिवर्तीत करण्यात यावे.

३. शिक्षकांना दरमहा रु.१००/- अध्यापन भत्ता व मुख्याध्यापकांना दरमहा रु.१५० विशेष भत्ता देण्यात यावा.

४. विना अनुदान तत्वावर शाळांना मान्यता देण्यात येवू नये. जेथे शाळेची गरज असेल तेथे ती शाळा अनुदान तत्वावरच सुरू करण्यास परवानगी देण्यात यावी.

५. नवीन पुनर्वसित गावात त्या विद्यालयाच्या शिक्षक कर्मचाऱ्यांसाठी विद्यालयाजवळ शासनामार्फत निवासस्थाने बांधण्यात यावीत.

६. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्ती व्यतिरिक्त शिक्षकांना पगाराच्या दरमहा ७.५ टक्के वैद्यकीय भत्ता देण्यात यावा.

७. माध्यमिक शिक्षकांचे सेवानिवृत्तीचे वय ६० वर्ष असावे. तसेच वयाची ६० वर्षे ज्या शैक्षणिक वर्षात पूर्ण होतात त्या शैक्षणिक वर्षाअखेरची तारीख ही या शिक्षकांची सेवानिवृत्तीची प्रत्यक्ष तारीख धरावी.

८. बोनस मिळण्यासाठी वेतनाची मर्यादा असू नये.

९. कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांना १९७५-७६ मध्ये वेतनश्रेणी किंवा त्या ऐवजी श्रेणी भत्ता घेण्याचा विकल्प दिला होता. परिस्थितीत झालेले परिवर्तन विचारात घेता हा विकल्प पूर्वलक्षी प्रभावाने सुधारून घेण्याची संधी देण्यात यावी.

१०. खाजगी माध्यमिक शिक्षकांना शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे गट विमा योजना लागू करावी.

११. कनिष्ठ महाविद्यालयातील एका विषयाचे सर्व तास घेऊन उर्वरित तास माध्यमिक विभागात पूर्ण करणाऱ्या शिक्षकांना कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांचीच वेतनश्रेणी देण्यात यावी.

विचाराधीन असलेल्या मागण्या पुढीलप्रमाणे :-(१) संगीत शिक्षकांची वेतनश्रेणी (२) शारीरिक शिक्षक, चित्रकला, हस्तकला, संगीत हे विषय शिक्षकांच्या शिक्षकांची अडचण (३) **माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत** (४) वरिष्ठश्रेणी व निवडश्रेणी देताना पदोन्नती समजून अनुमानिक वेतनवाढ देण्याबाबत स्वतंत्रपणे विचार करण्यात येईल.

मान्य केलेल्या मागण्यांमध्ये काही मागण्याबाबत शासनावर बराच आर्थिक भार पडणार आहे. तथापि, शिक्षक हा समाजातील एक अत्यंत महत्त्वाचा घटक आहे असे मी मानतो. राज्यामध्ये झपाट्याने होणाऱ्या औद्योगिकरणामुळे व गुंतवणुकीमुळे उपलब्ध होणाऱ्या संधीचा लाभ घेण्याची क्षमता नवीन पिढीमध्ये निर्माण होण्याची आवश्यकता आहे. औद्योगिकरणाच्या आव्हानाला सामोरे जाण्यासाठी जास्तीत जास्त तंत्रज्ञ व अन्य प्रशिक्षित मनुष्यबळ तयार करण्याची जबाबदारी शिक्षक वर्गावरच आहे. आपल्या एकूण कामामध्ये गुणवत्तेबाबतच्या जाणीवेचा अविष्कार दिसला पाहिजे यासाठी शिक्षक कटिबद्ध राहतील असा विश्वास मी व्यक्त करतो. शिक्षकांचे कार्य अधिक परिणामकारक व्हावे म्हणून त्यांच्या अडचणी सोडविण्याच्या कामाला माझ्या शासनाने अग्रक्रम देऊन अडचणी सोडविल्या आहेत. म्हणून आता समाजाच्या प्रती असलेले उत्तरदायित्व स्वीकारून परीक्षांचे निकाल आणि शिक्षणाची एकूण गुणवत्ता वर्धित करण्याची जबाबदारी शिक्षकांनी स्वीकारली पाहिजे. तसेच या पुढे विद्यार्थ्यांच्या हिताला अग्रक्रम देवून शिक्षक परीक्षेवरील बहिष्काराचा मार्ग अवलंबिणार नाहीत अशीही मी अपेक्षा करतो.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, आम्ही नियम १०१ अन्वये एक लक्षवेधी सूचना दिली होती.

सभापती : ही लक्षवेधी सूचना मी घेतली नव्हती. आता ही लक्षवेधी सूचना घेण्यात येणार आहे. सन्माननीय मुख्यमंत्र्यांनी नियम ४६ खाली निवेदन केल्यानंतर सन्माननीय सदस्यांना प्रश्न विचारणे सोयीचे व्हावे म्हणूनच मुख्यमंत्र्यांच्या निवेदनांतर ही लक्षवेधी सूचना घेण्यात येणार आहे. आता पहिली लक्षवेधी सूचना घेण्यात येईल.

माध्यमिक शिक्षकांनी एस.एस.सी. परीक्षेवर टाकलेला बहिष्कार यासंबंधी सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, पी.जी.दस्तुरकर, सुरेश पाटील, जयवंत ठाकरे, रामदास तडस, वसंतराव मालधुरे, वसंत बापट, श्रीमती संजीवनी रायकर यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे (नागपूर विभाग पदवीधर) : अध्यक्ष महाराज, मी नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय उपमुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे अशी विनंती करतो.

“महाराष्ट्रातील सर्व माध्यमिक शिक्षकांनी एस.एस.सी.परीक्षेवर बहिष्कार टाकल्याने ७० टक्के विद्यार्थ्यांच्या प्रात्यक्षिक परीक्षा न होणे, लेखी परीक्षा प्राथमिक शिक्षकांकडून नियमबाह्य पद्धतीने उरकल्या जाणे, या शिक्षकांच्या अनेक वर्षांपासूनच्या प्रलंबित मागण्यांकडे शासनाचे झालेले दुर्लक्ष, परिणामतः त्यांच्यात पसरलेला तीव्र असंतोष यासंबंधात शासनाने केलेली वा करावयाची कारवाई.”

श्री.गोपीनाथ मुंडे (उपमुख्यमंत्री) : अध्यक्ष महाराज, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरीत केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाच्या सात विभागीय मंडळातर्फे मार्च, १९९५ मधील माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेची (इयत्ता दहावी) प्रात्यक्षिक परीक्षा दिनांक २८ फेब्रुवारी, १९९५ ते ९ मार्च १९९५ या कालावधीत आयोजित केली होती. तसेच, लेखी परीक्षा दिनांक १६ मार्च, १९९५ ते २९ मार्च, १९९५ या कालावधीत आयोजित केली आहे. उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेची (इयत्ता बारावी) प्रात्यक्षिक परीक्षा दिनांक २१ फेब्रुवारी, १९९५ ते ३ मार्च, १९९५ या कालावधीत आयोजित केली होती आणि लेखी परीक्षा दिनांक ७ मार्च, १९९५ ते २४ मार्च १९९५ या कालावधीत आयोजित केली होती. माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेसाठी एकूण १३,२०,९१८ आणि उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेसाठी एकूण ७,८१,५०० विद्यार्थ्यांची नावे नोंदविली आहेत.

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षक महामंडळाने त्यांच्या मागण्यांसंबंधीचे निवेदन शासनास देऊन माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेच्या कामावर बहिष्कार टाकत असल्याची नोटीस दिनांक २५ नोव्हेंबर, १९९४ रोजी शासनास दिली. त्यानंतर शिक्षण मंत्री यांनी संघटनेने परीक्षांवरील बहिष्कार मागे घेण्याबाबत संघटनेस दिनांक ११ जानेवारी, १९९५ च्या पत्रान्वये आवाहन केले. त्यानंतर दिनांक २० फेब्रुवारी, १९९५ रोजी शिक्षणमंत्री यांचेकडे संघटनेच्या पदाधिकार्यांची बैठक झाली व शासन त्यांच्या मागण्याबाबत करीत असलेल्या कार्यवाहीबाबत संघटनेस माहिती दिली. निवडणूकानंतर मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी शिक्षकांच्या मागण्याबद्दलचा प्रश्न त्वरीत सोडवावा यासाठी दिनांक १५ मार्च, १९९५ रोजी संघटनेच्या पदाधिकार्यांशी चर्चा केली. या चर्चेत त्यांनी शिक्षकांच्या प्रलंबित मागण्यांवर शासन एक महिन्याच्या

आत सहानुभूतीपूर्वक विचार करील असे स्पष्ट केले. त्यांनी असेही स्पष्ट केले की, विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक हित पाहता संघटनेने त्यांचा बहिष्कार मागे घ्यावा. विधान परिषदेतील दिनांक २५ मार्च, १९९५ रोजी प्रश्नाला उत्तर देतांना त्यांनी असे स्पष्ट केले की, विद्यार्थ्यांचे हित लक्षात घेऊन परीक्षा सुरळीत पार पाडणे ही शासनाची जबाबदारी असल्यामुळे शिक्षकांनी प्रथम बहिष्कार मागे घेतल्यास, त्यानंतर शासन त्यांचेविरुद्ध अधिसूचनेतील तरतूदीनुसार कारवाई न करण्याचा विचार करील. शासनाचे सहानुभूतीपूर्वक धोरण असून देखील आणि मा.उपमुख्यमंत्री यांचे आवाहानंतर देखील संघटनेने बहिष्कार मागे घेण्याबाबत कोणताही प्रतिसाद दिलेला नाही. तथापि, विद्यार्थ्यांचे हित लक्षात घेता शासन त्यांचेशी चर्चा करण्यास तयार आहे.

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा सुरु होण्यापूर्वी शिक्षक संघटनेने परीक्षेच्या कामावरील आपला बहिष्कार तसाच कायम ठेवल्याने आणि या परीक्षा वेळीच व सुरळीतपणे पार पाडणे ही शासनाची वैधानिक जबाबदारी असल्याने पुढीलप्रमाणे उपाययोजना केली आहे -

या परीक्षांकरिता लागणारे पर्यायी मनुष्यबळ उपलब्ध करून देण्याबाबतची आणि या परीक्षा सुरळीतपणे पार पाडण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली विभागीय समन्वय समिती आणि जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा समन्वय समिती स्थापन करून त्यांचेवर सोपविण्यात आली.

या परीक्षेच्या संचालनासाठी सक्षम पर्यायी मनुष्यबळ विभागीय व जिल्हा समित्यांनी वेळीच उपलब्ध करून दिले आणि या परीक्षा पूर्व नियोजित वेळापत्रकाप्रमाणे पार पाडण्याचे प्रभावीपणे संनियंत्रण केले आणि त्यामुळे ही परीक्षा आतापर्यंत सुरळीतपणे पार पडली आहेत याबाबतच्या आतापर्यंत प्राप्त झालेल्या अहवालावरून असे दिसून येते की, केंद्र प्रमुख व उपकेंद्र प्रमुख या कामाकरिता मुख्याध्यापक किंवा उपमुख्याध्यापक यांनी बहिष्कारात भाग न घेता त्यांच्यापैकी सुमारे ९५ टक्के शिक्षकांनी परीक्षेचे काम प्रथमपासून स्वीकारले आहे व सुरळीतपणे पार पडली आहे. पर्यवेक्षणाच्या कामाकरिता जिल्हानिहाय व काही ठिकाणी ५ टक्के तर काही ठिकाणी २० टक्क्यांपर्यंत पर्यायी व्यवस्थेचा वापर करावा लागला.

याप्रमाणे शासनाने वेळीच उपाययोजना करून पूर्व नियोजित वेळापत्रकानुसार १३ लाखांहून अधिक विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक हित जपले आहे. वेळीच व सुनियोजित कार्यवाही केल्यामुळे राज्यातील कोणत्याही जिल्ह्यात परीक्षेच्या संचालनाचे कामात गोंधळ झालेला नाही किंवा विद्यार्थ्यांत गोंधळ उडालेला नाही. परीक्षा सुरळीतपणे पार पडली आहे. माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षेची प्रात्यक्षिक परीक्षा ही अंतर्गत परीक्षा आहे.सुमारे १५ टक्के विद्यार्थ्यांची प्रात्यक्षिक परीक्षा व्हावयाची आहे व ती दिनांक ३० व ३१ मार्च व ३ एप्रिल, १९९५ या तारखांना संबंधित शालांनी आयोजित करावी अशा सूचना विभागीय मंडळांमार्फत दिलेल्या आहेत.

या पूर्वी स्पष्ट केल्याप्रमाणे परीक्षेच्या संचालनाच्या कामावर बहिष्कार जाहीर करून देखील बहुतांशी शिक्षकांनी प्रथमपासून हे काम स्वीकारले आहे व ते काम करीत आहेत. परीक्षा झालेल्या विषयांच्या उत्तरपत्रिका संबंधित विभागीय मंडळाकडून त्यांच्या विहित कार्यपद्धतीनुसार व वेळापत्रकानुसार परीक्षकांकडे पाठविण्याची प्रक्रिया सुरु झाली असून, बहुसंख्य शिक्षकांनी हे काम स्वीकारलेले आहे. विद्यार्थ्यांचे निकाल वेळेवर लागण्यासाठी उत्तरपत्रिकांची तपासणी नियमानुसार आणि वेळीच पूर्ण करण्यासाठी शासन प्रयत्नशील आहे.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, सन्माननीय मुख्यमंत्र्यांनी आताच नियम ४६ अन्वये या ठिकाणी निवेदन केले असून त्या संदर्भात आम्हाला फक्त एक दोनच प्रश्न विचारता येतात. मात्र लक्षवेधी सूचनेच्या निवेदनावर अधिक प्रश्न विचारता येतात तेव्हा लक्षवेधी सूचनेमध्ये जे मुद्दे उपस्थित करण्यात आले होते ते त्या मुद्द्याच्या बाबतीत आणि मुख्यमंत्र्यांच्या निवेदनाच्या बाबतीत एकत्र प्रश्न विचारण्यास परवानगी देण्यात यावी.

सभापती : दोन्हीही बाबतीत सन्माननीय सदस्यांनी प्रश्न विचारावेत. परंतु सन्माननीय सदस्यांनी एक एकच प्रश्न विचारावा.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, माझा पहिला प्रश्न असा आहे की, माननीय मुख्यमंत्र्यांनी मघाशी निवेदन वाचले होते. त्यामध्ये एका गोष्टीचा उल्लेख करण्यात आलेला नाही. ज्या अत्यावश्यक सेवा अधिनियमान्वये नोटिफिकेशन काढण्यात आले होते ते मागे घेण्यात येईल आणि सूडबुद्धीने या शिक्षकांविरुद्ध कारवाई करण्यात येणार नाही याबाबतीत वारंवार सांगण्यात आले होते तेव्हा तशा प्रकारचे आदेश दिले जातील काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, होय

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, माननीय मुख्यमंत्र्यांनी या ठिकाणी जे निवेदन वाचले होते त्या निवेदनाची प्रत आम्हाला मिळाली पाहिजे. सिलेक्शनग्रेडच्या बाबतीत अमूक एक अट रद्द केली असे सांगण्यात आलेले आहे. १ जानेवारी १९८६ ला ज्यांची सेवा २४ वर्षे झालेली आहे त्यांना १ जानेवारी १९८६ पासून सिलेक्शन ग्रेड देण्याबाबतीत निर्णय झाला आहे काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, ज्यांनी २४ वर्षे पूर्ण केलेली आहेत त्यांना सिलेक्शन ग्रेड देण्याच्या बाबतीत निर्णय घेतलेला आहे.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महाराज, माननीय मुख्यमंत्री महाश्री शिक्षकांच्या मंजूर झालेल्या मागण्या या ठिकाणी वाचत होते परंतु त्यामध्ये एक अट रद्द केल्याचा काही उल्लेख आल्याचे दिसत नाही त्यामुळे मी पुन्हा प्रश्न विचारतो की लागल्याच्या म्हणजे नियुक्तीच्या दिनांकापासून त्यांना १ जानेवारी १९८६ पासून निवडश्रेणी मिळेल काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, तेव्हा पासून त्यांना मिळेल असे मी म्हटलेले नाही. २४ वर्षे झाल्यानंतर त्यांना निवडश्रेणी मिळेल.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महाराज, शिक्षकांच्या प्रश्नाच्या बाबतीत दोन दिवस चर्चा सुरू आहे त्या चर्चेमध्ये इ-२० मागणी शिक्षकांना प्रवास रजा सवलती मिळण्याच्या बाबतीत जी होती ती मागणी मंजूर केली होती परंतु आता जे निवेदन करण्यात आले होते त्या निवेदनामध्ये त्याचा काहीच उल्लेख करण्यात आलेला नाही. म्हणून ही रजा प्रवासाची महाराष्ट्रापुरती मर्यादित मागणी यामध्ये आलेली नाही कदाचित ती राहून गेली असे वाटते. म्हणून मी त्याबद्दल विचार इच्छितो की, त्याबद्दल आपला विचार काय आहे? आणि दोन दिवसात जी.आर.काढण्यात येतील म्हणून म्हटले होते ते अद्याप निघाले नाहीत, तेव्हा ते ७ दिवसात तरी निघतील काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, कालच कॅबिनेटचा याबाबत निर्णय झालेला आहे आणि आज या सभागृहामध्ये तो आलेला आहे. तेव्हा यानंतर लवकरात लवकर ते काढण्यात येतील.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महाराज, माझ्या पहिल्या प्रश्नाचे उत्तर आलेले नाही. माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत कालच्या चर्चेमध्ये मान्य करण्यात आली होती. मात्र आजच्या या निवेदनामध्ये ती बाब आलेली नाही त्याबद्दल आपला खुलासा काय आहे?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, माननीय मुख्यमंत्र्यांनी या संदर्भात जे निवेदन केले आहे ते शिक्षक संघटनेशी आणि आपणा शिक्षक प्रतिनिधींशी बोलूनच झालेले आहे आणि ज्या अर्थी ती मागणी यामध्ये नाही त्या अर्थी ती मान्य झालेली नाही.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महाराज, हा सरळ सरळ ** आहे. काल यासंबंधात चर्चा होऊन...

सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी हेत्वारोप करणारा शब्द मागे घ्यावा.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महाराज, मी तो शब्द मागे घेतो. पण कालच्या चर्चेमध्ये जी मागणी मान्य केलेली आहे ती आज निवेदन करताना मात्र अमान्य केली जाते हे बरोबर नाही. तेव्हा ती मागणी मान्य करण्यात येईल काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, पहिली गोष्ट ही की, गेली ३ वर्षे मागील सरकारशी याबाबत चर्चा चालू होती आणि आता या सरकारने त्यावर निर्णय घेतला आहे. चांगला निर्णय घेतलेला आहे असे असताही त्याला 'विश्वासघात' म्हणावयाचे असेल तर त्यास माझी हरकत नाही. असो, अध्यक्ष महाराज, माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवासाच्या सवलती संबंधात जो प्रश्न विचारला आहे त्याबाबत मी इतकेच सांगेन की, शासकीय कर्मचाऱ्यांना या बाबतीत सवलत काय आहे हे पाहून त्यावर निर्णय करता येईल म्हणून ही मागणी विचाराधीन आहे.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : अध्यक्ष महाराज, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना पदव्युत्तर स्तरापर्यंत शिक्षण मोफत मिळावे ही मागणी मान्य करण्यात आली आहे पण ही सवलत केवळ २ मुलांसाठीच ठेवली आहे. बाकीची जी मुले आहेत त्यांच्याबाबत आपण ही सवलत देण्याचा विचार करणार काय ?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, एकूणच शासनाच्या ज्या ज्या सवलती आहेत त्या २ मुलांपुरत्याच आहेत आणि त्यामुळेच याही ठिकाणी ती अट ठेवलेली आहे. ज्यांना दोनपेक्षा जास्त मुले असतील त्यांनी जास्तीच्या मुलांची जबाबदारी स्वतःच उचलली पाहिजे. अध्यक्ष महाराज, वास्तविक शासनाच्या या भूमिकेचे सर्वांनी स्वागत करायला पाहिजे होते.

श्री.सुरेश पाटील : अध्यक्ष महाराज, वेतन पुनर्रचनेची मागणी शासनाने आता अमान्य केलेली आहे. पण लवकरच पाचवा वेतन आयोग वसणार आहे त्यावेळी तरी या मागणीचा विचार आपण कराल काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, त्यासंबंधीची चर्चा त्यावेळीच तुमच्याशी करण्यात येईल.

श्री.वसंतराव मालधुरे : अध्यक्ष महाराज, रजा प्रवास सवलतीच्या संदर्भातील मागणीबाबत माननीय उपमुख्यमंत्र्यांनी म्हटले की, शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे आम्ही एलटीसीची सवलत देऊ तर त्यांनी हे जे सांगितले त्याबद्दल आम्हाला आनंद झाला. पण, मग शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी दि.२८ मार्च १९९५ ला या एलटीसी च्या संदर्भात जो शासकीय आदेश निर्गमित झाला आहे. तो आदेश जसाच्या तसा शिक्षकांनाही ८ दिवसात लागू होईल काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, २८ मार्च १९९५ चा आदेश काय

आहे याची मला माहिती नाही, तो तपासून घेऊनच मगच त्याबद्दल निर्णय घेता येईल.

श्री.वसंतराव मालधुरे : अध्यक्ष महाराज, शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे देऊ म्हटले

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महाराज, तसे असेल तर मी आता सांगितलेलेच आहे की, ते तपासून पाहून निर्णय घेण्यात येईल.

श्री.वसंतराव मालधुरे : अध्यक्ष महाराज, महाराष्ट्रातील शिक्षकांच्या बऱ्याच वर्षांपासूनच्या प्रलंबित मागण्यांच्या बाबतीत शासनाने चर्चेमध्ये जे दिले ते पूर्णांशाने दिलेले नसले तरी बऱ्याच अंशी दिलेले आहे त्याबद्दल मी शासनाला धन्यवाद देतो. पण एक मागणी प्रामुख्याने राहिली आहे तिचा उल्लेख मला येथे करायचा आहे. शिक्षकांच्या वेतनश्रेणीमध्ये अनेक वर्षांपासून त्रुटी राहिलेल्या आहेत पण कदाचित जादा आर्थिक भारामुळे शासनाने ती मागणी अमान्यतेच्या यादीत घातली असेल, पण.. आता ते शक्य नसेल तर यापुढे तरी याचा विचार करणार आहात काय? हा विषय आपण यापुढेही ओपन ठेवणार आहात काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : अध्यक्ष महोदय, याबाबत वेळोवेळी चर्चा झाली आहे. म्हणून त्याबाबतचे वेगळे मत मी सभागृहात व्यक्त करीत नाही. आताच बहिष्कार मागे घेतला आहे आणि ताबडतोबीने मागणी करण्यात येत आहे.

श्रीमती संजिवनी रायकर : सभापती महोदय, दि.१ जानेवारी १९८६ रोजी ज्यांची २४ वर्षे नोकरी झाली आहे, त्यांना निवडश्रेणी मिळणार आहे. परंतु ही निवड श्रेणी २० टक्के लोकांनाच मिळणार आहे, अशी जी अट या ठिकाणी घालण्यात आली आहे ती काढून टाकण्यात येईल काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : दि.१जानेवारी १९८६ रोजी ज्यांची सेवा २४ वर्षे झाली आहे, त्यांना ही निवडश्रेणी मिळेल.

श्रीमती संजिवनी रायकर : सभापती महोदय, या ठिकाणी असलेली अट दूर केली आहे काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : २० टक्के लोकांनाच ही निवडश्रेणी मिळणार आहे.

श्री.दि.बा.पाटील : सभापती महोदय, या ठिकाणी शिक्षकांनी बहिष्कार मागे घेतला आहे. यानंतर आपण एक्झामिनर, मॉडरेटर म्हणून नेमणार आहात. ही सगळी प्रोसेस अतिशय मोठी आहे. यामध्ये बराचसा कालावधी जाण्याची शक्यता आहे. माझा या ठिकाणी असा प्रश्न आहे की, एस.एस.सी. परीक्षेचे निकाल या राज्यातील कॉलेजेस सुरू होण्यापूर्वी लावण्यात येतील काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : सभापती महोदय, एस.एस.सी.चे निकाल वेळेवर लावले जातील. शिक्षकांनी जरी बहिष्कार टाकला असला तरी त्याबाबतचे प्लॅनिंग केलेले आहे. म्हणून वेळ लागणार नाही. म्हणून हे निकाल वेळेवर लागतील.

श्री.दि.बा.पाटील : सभापती महोदय, आता शासन एक्झामिनर, मॉडरेटर नेमणार आहे. आणि आता या शिक्षकांकडे हजारो पेपर्स द्यावयाचे आहेत. म्हणून एस.एस.सी.चे रिझल्ट लवकर लागण्याची शक्यता आहे काय?

श्री.गोपीनाथ मुंडे : एस.एस.सी. चा निकाल लागण्यास वेळ लागणार नाही. कारण परीक्षा नुकत्याच झालेल्या आहेत. ६० ते ७० टक्के शिक्षक पेपर्स तपासण्याचे काम करीत होते ३० टक्के शिक्षक पेपर्स तपासण्याचे काम करीत नव्हते. आता ते देखील हे काम करणार आहेत.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : आम्हाला निवेदन मिळालेले नाही.

श्री.गोपीनाथ मुंडे : सभागृहाचे कामकाज संपण्यापूर्वी त्याची प्रत मिळेल.

** आदेशानुसार विलोपित

(२)

“रजा प्रवास सवलत” लागू करतांना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना त्यापासून वंचित ठेवण्याबाबत

दुसरे अधिवेशन १९९५ : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०५, क्रमांक २५, पृष्ठ ५४

(८) १३७२ सर्वश्री. पी.जी.दस्तुरकर, वी.टी.दे शमुखा, व्ही.यु.डायगव्हाणे, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील : सन्माननीय मुख्यमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

१. २३ ऑक्टोबर १९६३ च्या शासननिर्णयाने लागू केलेली “स्वग्राम रजा प्रवास सवलत” शासकीय कर्मचाऱ्यांबरोबर सर्व स्तरावरील (माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय) शिक्षकांना लागू होती, मात्र स्वग्राम रजा प्रवास सवलतीला विकल्प म्हणून २८ मार्च १९९५ च्या शासन निर्णयाने लागू करण्यात आलेल्या “रजा प्रवास सवलतीच्या” सुविधेपासून सर्व स्तरावरील शिक्षकांना वंचित ठेवण्यात आले आहे हे खरे आहे काय?

२. खरे असल्यास असा भेदभाव करण्याचे कारण काय?

३. हा भेदभाव दूर करण्यासाठी शासनाने काय उपाययोजना केलेली आहे

वा करण्याचे योजिले आहे?

श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षणमंत्री) : (१) शासन निर्णय वित्त विभाग दि. २३.१०.१९९३ अन्वये फक्त शासकीय कर्मचाऱ्यांना दोन वर्षातून एकदा स्वग्रामी जाण्यासाठी रजा प्रवास सवलत लागू करण्यात आली आहे. यामध्ये खाजगी शाळांतील तसेच महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांचा समावेश नसल्याने शासन निर्णय, वित्त विभाग, दि. २८.३.१९९५ अन्वये शासकीय कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी लागू केलेल्या रजाप्रवास सवलतीच्या आदेशामध्ये खाजगी शाळांतील तसेच महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांचा समावेश करण्यात आला नाही हे खरे आहे.

२) प्रश्न उद्भवत नाही.

३) अ) उपरोक्त रजा प्रवास सवलत अकृषी विद्यापीठे व संलग्नीत महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याची बाब तपासण्यात येत आहे.

ब) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील.

(३)

सर्व स्तरावरील शिक्षकांना “रजा प्रवास सवलत” लागू करतांना भेदभावपूर्ण दिलेली वागणूक

तिसरे अधिवेशन १९९५ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
बुधवार, दिनांक १३ डिसेंबर १९९५
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०६, क्रमांक ७, पृष्ठ २४

(१५) ४५२८ सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील : तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात सन्माननीय मुख्यमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

१. खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना रजाप्रवास सवलत लागू करण्याचा जो निर्णय शासनाने घेतला आहे त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत काय व केंव्हा?

२. तसेच महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याच्या विचाराधीन बाबीवरील शासनाचा विचार पूर्ण झालेला आहे काय?

३. असल्यास याबाबत शासनाने घेतलेल्या निर्णयाचे स्वरूप काय आहे ?

४. अद्यापहि विचार पूर्ण झालेला नसल्यास याबाबत होणाऱ्या विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुधीर जोशी : १) नाही.

(२). नाही.

३) व ४) चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठी रजाप्रवास सवलत अकृषी विद्यापीठे व संलग्नीत महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांना तसेच खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याच्या संदर्भात अधिक तपासणी करण्यात येत आहे.

(४)

महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे

दुसरे अधिवेशन १९९६ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
मंगळवार, दिनांक ६ ऑगस्ट १९९६
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०८, क्रमांक १८, पृष्ठ २३०

(९) ७६३३ (१४.३.९६) सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील : तारांकीत प्रश्न क्रमांक ४५२८ ला दिनांक १३ डिसेंबर १९९५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात सन्माननीय उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याच्या विचाराधीन बाबीवरील शासनाचा विचार पूर्ण झालेला आहे काय;

(२) विचार पूर्ण झालेला असल्यास याबाबत शासनाने घेतलेल्या निर्णयाचे स्वरूप काय आहे;

(३) अद्यापही विचार पूर्ण झालेला नसल्यास याबाबत होणाऱ्या विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री.दत्ता राणे (९.५.९६) : (१) नाही.

(२) प्रश्न उद्भवत नाही.

(३) ही बाब अद्यापही शासनाच्या विचाराधीन आहे.

(५)

महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे

तिसरे अधिवेशन १९९६ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
बुधवार, दिनांक ११ डिसेंबर १९९६
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड १०९, क्रमांक ३, पृष्ठ ३६

(२९) ११९१३ सर्वश्री.बी.टी.देशमुख, व्ही.यु.डायगव्हाणे, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील : दिनांक ६ ऑगस्ट १९९६ रोजी सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आलेल्या अतारांकीत प्रश्नोत्तराच्या दुसऱ्या यादीतील प्रश्न क्रमांक ७६३३ ला दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात सन्माननीय उच्च व तंत्रशिक्षणमंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

१. महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याच्या विचाराधीन बाबीवरील शासनाचा विचार पूर्ण झालेला आहे काय?

२. विचार पूर्ण झालेला असल्यास याबाबत शासनाने घेतलेल्या निर्णयाचे स्वरूप काय आहे ?

३. अद्यापहि विचार पूर्ण झालेला नसल्यास याबाबत होणाऱ्या विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.दत्ता राणे : (१) होय

(२) शासकीय सेवकांप्रमाणे विद्यापीठे व संलग्नीत अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना चार वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यास रजा प्रवास सवलतीचा लाभ देण्याबाबतचे आदेश शासन निर्णय, क्रमांक एनजीसी-१२९५/५७८१७/प्रकरण क्रमांक ३१०९ विशि-५ दि. २८.११.९६ अन्वये निर्गमित करण्यात आले आहेत.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

(६)

रजा प्रवास सवलत लागू करताना सर्व स्तरावरील शिक्षकांना मिळत असलेली भेदभावपूर्ण वागणूक

पहिले अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १४, पृष्ठ ६ ते ८

* १५५६८. सर्वश्री पी. जी. दस्तुरकर, बी. टी. देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्ही. यु. डायगव्हाणे : तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात सन्माननीय शालेय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांनाही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे काय, असल्यास, त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत काय;?

(२) आदेश निर्गमित करण्यात आले नसल्यास विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री.सुधीर जोशी : (१) व (२) राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांबरोबरच राज्यातील खाजगी प्राथमिक, उच्च माध्यमिक व कनिष्ठ अध्यापक विद्यालयातील कर्मचाऱ्यांनाही ही रजा प्रवास सवलत योजना लागू करता येईल किंवा कसे याबाबत तपासणी करण्यात येत आहे.

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, खरे म्हणजे मी या ठिकाणी हरकतीचा मुद्दा किंवा औचित्याचा प्रश्न उपस्थित करणार होतो. परंतु तसे न करता आपल्या परवानगीने मी सरळ प्रश्नच विचारीत आहे. सभापती महोदय, या ठिकाणी असे उत्तर देण्यात आले आहे की, “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांबरोबर राज्यातील खाजगी प्राथमिक, उच्च माध्यमिक व कनिष्ठ विद्यालयातील कर्मचाऱ्यांनाही ही रजा प्रवास सवलत योजना लागू करता येईल किंवा कसे याबाबत तपासणी करण्यात येत आहे.” सभापती महोदय, आमचा आजचा प्रश्न असा होता की, “राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांनाही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे काय, असल्यास त्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले

आहेत काय?" माननीय मुख्यमंत्र्यांबरोबर दोन वर्षापूर्वी या प्रश्नाबाबत चर्चा झाली होती. आता सभागृहाच्या बाहेर कोणती चर्चा झाली होती, हे मी या ठिकाणी सांगत नाही. परंतु या सभागृहात मा.मंत्रिमहोदय श्री.सुधीर जोशी यांनी कोणते उत्तर दिले होते ते मात्र मी सभागृहामध्ये नमूद करीत आहे. ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ विचारण्यात आला होता. त्यावेळी असा प्रश्न विचारण्यात आला होता की, "२८ मार्च १९९५ च्या शासन निर्णयाने लागू करण्यात आलेल्या रजा प्रवास सवलतीच्या सुविधेपासून सर्व स्तरावरील शिक्षकांना वंचित ठेवण्यात आले आहे, हे खरे आहे काय? खरे असल्यास, असा भेदभाव करण्याचे कारण काय? हा भेदभाव दूर करण्यासाठी शासनाने काय उपाययोजना केलेली आहे वा करण्याचे योजिले आहे?" त्याला असे उत्तर देण्यात आले आहे की, "उपरोक्त रजा प्रवास सवलत अकृषि विद्यापीठे व संलग्नित महाविद्यालयातील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याची बाब तपासण्यात येत आहे. राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील." म्हणजे जे तपासण्यात येत आहे सांगितले होते, त्याबाबतचे आदेश दिनांक २८ नोव्हेंबर १९९६ रोजी निर्गमित झाले आहेत. या प्रश्नाबाबत राज्यातील शिक्षकांनी महामंडळाच्या नेतृत्वाखाली परीक्षा बहिष्कार केला होता. मा.मुख्यमंत्र्यांनी नंतर याबाबत असे सांगितले की, "सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांना ही सवलत देणार आहोत. त्याप्रमाणे तुम्हालाही देण्यात येईल." म्हणून मी या ठिकाणी बाहेरचे काही सांगत नाही. या प्रश्नाबाबत राज्यातील शे-पाचशे शिक्षक आणि येथील चार आमदार आता बाहेर उपोषणाला बसले आहेत. कां? तर दोन वर्षापूर्वी जे कबूल केले होते ते तुम्ही केले नाही म्हणून आता याबाबतचे बजेट अॅलोकेशन झाल्यानंतरसुद्धा जी.आर.निघालेला नाही. म्हणून माझा प्रश्न असा आहे की, माध्यमिक शिक्षकांना ही सवलत देण्याबाबतचे आदेश येत्या तीन दिवसात निर्गमित करण्यात येतील असे मा.शिक्षणमंत्री सांगतील काय? तसेच हा आदेश मा.सभापतींना सादर करतील काय?

श्री.सुधीर जोशी : तावडतोव करणे कठीण आहे. वित्त विभागाकडे ही बाब गेल्यानंतर वित्त विभागाने असे सांगितले आहे की, "यांच्याबरोबर इतर कोणाला अशी सवलत द्यावी लागेल काय?" याबाबतची माहिती काढण्यासाठी सांगितले आहे. म्हणून याबाबतची सर्व माहिती घेऊन ही बाब मंत्रिमंडळासमोर ठेवण्याबाबतचे आदेश दिले आहेत.

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, याबाबत बजेट अॅलोकेशन झाले आहे. ते सभागृहाने मान्यदेखील केले आहे. इतरही कोणाला ही सवलत द्यावयाची असेल तर आपण जरूर द्या. त्याला आमची ना नाही. जी बाब तपासावयाची होती, त्याबाबत २८ नोव्हेंबर १९९६ या तारखेला जी.आर.काढला आहे. त्याची कॉपी मजजवळ आहे. सभापती महोदय, मा.मंत्रीमहोदय श्री.सुधीर जोशी यांनी या ठिकाणी स्वतः कबूल केले आहे. ९ ऑगस्ट १९९५ ला विचारण्यात आलेल्या तारांकित प्रश्न क्रमांक १३७२ ला उत्तर देताना त्यांनी स्पष्टपणाने सांगितले आहे की, "राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना ही रजा प्रवास सवलत लागू करण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला असून याबाबतचे आदेश लवकरच निर्गमित करण्यात येतील" हे दिलेले उत्तर मी वाचून दाखविले. माझा प्रश्न एवढ्याचसाठी आहे की, बाकीच्या गावाला तुम्ही नंतर द्या, त्याचा विचार नंतर करा पण जे दोन वर्षापूर्वी मान्य केले त्याबाबतचा शासन निर्णय तीन दिवसात काढा. तो काढाल काय?

उपसभापती : शासनाने जे मान्य केले आहे त्याबद्दल मंत्रीमहोदयांनी सांगावे.

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, त्यासंबंधीचे आदेश शासन दोन दिवसात काढणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, जे मान्य केले होते त्याबाबत वित्त विभागाकडून संमत होईल असे गृहीत धरून सांगितले होते. परंतु त्याचबरोबर इतर लोकांनाही त्या सवलतीचा लाभ होतो काय, यादृष्टीने आर्थिक जबाबदारी किती वाढते याची तपासणी वित्त विभागाकडून होत आहे...

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, शासनाने एकदा निर्णय घेतल्यानंतर त्यावर वित्त विभाग निर्णय घेऊ शकतो काय? तो शासनाच्या वर आहे काय? वित्त विभाग?

उपसभापती : शासनाने सभागृहामध्ये मान्य केले आहे व माननीय मुख्यमंत्र्यांनी सभागृहाच्या बाहेरही मान्य केले आहे. तेव्हा त्याच्या अंमलबजावणीचा हा प्रश्न आहे. खरे म्हणजे या प्रश्नाची अंमलबजावणी यापूर्वीच व्हावयास पाहिजे होती. ती अंमलबजावणी किती दिवसात करणार?

श्री.मनोहर जोशी : सभापती महोदय, या सभागृहामध्ये जे आश्वासन दिले आहे त्यांचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र या ठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहितीसंबंधी माहिती घेवून हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यासंबंधीचे आवश्यक ते

आदेश काढले जातील.

श्री.अरुण मेहता : सभापती महोदय, माझा हरकतीचा मुद्दा आहे. या सदनमध्ये माननीय शिक्षणमंत्री व माझे मित्र श्री.सुधीरभाऊ जोशी यांनी असे सांगितले आहे की, आम्ही जे आश्वासन दिले आहे त्याची तपासणी वित्त विभाग करणार. मंत्री महोदयांनी याठिकाणी दिलेला निर्णय हा अंतिम शब्द असतो....

उपसभापती : माननीय मुख्यमंत्र्यांनी त्यासंबंधी सांगितले आहे.

श्री.अरुण मेहता : प्रश्न तो नाही. तशा प्रकारचे उत्तर सभागृहाच्या रेकॉर्डवर राहणे बरोबर नाही. तो भाग आपण कामकाजातून काढून टाकला पाहिजे. नाही तर वित्त विभाग आणखीन डोक्यावर बसेल.

उपसभापती : इतिवृत्त तपासून त्याबाबत निर्णय घेण्यात येईल.

श्रीमती संजीवनी रायकर : सभापती महोदय, मला जर पहिल्यांदा संधी दिली असती तर बरे झाले असते. याठिकाणी प्रश्नकर्त्यांनी हा प्रश्न विचारला आहे तसाच प्रश्न मी देखील विचारला होता परंतु यामध्ये माझे नाव छापण्यात आले नाही. उलट आपल्या कार्यालयाकडून माझा प्रश्न त्याच्या कारणमीमांसेसह परत पाठविण्यात आला आहे. त्यामध्ये म्हटले आहे की, "प्रश्नाधीन विषय प्रशासकीय स्वरूपाचा आहे" माझा प्रश्न "प्राथमिक शिक्षकांना शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे प्रवास भत्ता देण्यासंबंधी शासनाने एप्रिल ९४ मध्ये आश्वासन दिले होते हे खरे आहे काय? असल्यास, आश्वासनाची पूर्ती केली काय? असल्यास कधी? आणि नसल्यास, विलंबाची कारणे काय?" केवळ प्रशासकीय स्वरूपाचा विषय असल्याचे सांगून माझा प्रश्न नाकारून मला प्रश्न विचारण्याची संधी दिलेली नाही...

श्री.मनोहर जोशी : सभापती महोदय, केवळ माननीय सदस्या श्रीमती संजीवनी रायकर यांनी प्रश्न विचारला होता म्हणून त्याबाबत जास्त कॅसिडर केले आहे.

श्रीमती संजीवनी रायकर : सभापती महोदय, नागपूरच्या अधिवेशनामध्ये माननीय शिक्षणमंत्र्यांनी स्वतः सांगितले होते की, याबाबत लवकरात लवकर निर्णय घेऊन कॅबिनेट पुढे नेवू. या गोष्टीला आज पाच महिने झाले तरी त्याचा निर्णय अजून का झाला नाही?

उपसभापती : माननीय मुख्यमंत्र्यांनी हे अधिवेशन संपेपर्यंत त्याबाबतचा निर्णय घेण्यात येईल असे सांगितले आहे ही आनंदाची गोष्ट नाही का?

श्री.दिवाकर पांडे : माध्यमिक शिक्षकांच्या रजा सवलतीबाबतचा निर्णय आतापर्यंत लागू न झाल्यामुळे शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे त्यांनाही चार वर्षांचा एक ब्लॉक मिळणार नसल्यामुळे त्यांचे आर्थिक नुकसान होणार आहे. त्याकरिता आपण यासंबंधी निर्णय घेताना त्यांना मागील ब्लॉक यामध्ये देणार काय?

श्री.अनिल देशमुख : माननीय सदस्यांनी विचारल्याप्रमाणे १ जानेवारी ९३ ते ३१ डिसेंबर ९६ पर्यंत ब्लॉक होता त्याबाबतची सुद्धा त्यांना सवलत देण्याचा शासन नक्कीच विचार करील.

(७)

नियम ९३ ची सूचना

पहिले अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
बुधवार, दिनांक ९ एप्रिल १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १४, पृष्ठ २४

उपसभापती : ... मा. सदस्य श्री.बी.टी.देशमुख यांनी "महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षण महामंडळाने मॅट्रिकच्या परीक्षेवर मार्च १९९५ मध्ये टाकलेला बहिष्कार, त्या वेळेला मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनाप्रमाणे १७ मागण्यांवर अद्याप निर्णय न होणे" या विषयावर नियम ९३ अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम ९३ चा विषय होत नाही.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महाराज, यामध्ये २५ (अ) ची गोष्ट रद्द करण्याबाबत लेखी कबूल करूनसुद्धा आणि या सभागृहामध्ये अनेकदा सांगूनसुद्धा अद्यापपर्यंत निर्णय झालेला नाही. कबूल केलेल्या गोष्टी शासनाने का केल्या नाहीत यावर आपण शासनास निवेदन करण्यास सांगावे. अशी मी आपल्याला विनंती करतो.

उपसभापती : या सूचनेस मी अनुमती नाकारीत आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

(८)

माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांच्या संदर्भात

श्री.बी.टी.देशमुख यांनी दिलेली नियम ९३ अन्वये सूचना.

पहिले अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही

सोमवार, दिनांक २१ एप्रिल १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक १८, पृष्ठ ६१ ते ६५

श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) : अध्यक्ष महोदय, श्री.वी.टी.देशमुख यांनी माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांच्या संदर्भात या विषयावर नियम ९३ अन्वये जी लक्षवेधी सूचना दिली होती तिला अनुलक्षून आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांच्या संदर्भात माध्यमिक शिक्षक संघटनांनी शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा, मार्च, १९९५ वर बहिष्कार टाकला होता. या संदर्भात संघटनांबरोबर चर्चा करून मा.मुख्यमंत्री यांनी दोनही सभागृहात माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्याबाबत दि.७ एप्रिल ९५ ला निवेदन केले. त्यानुसार माध्यमिक शिक्षकांच्या ३२ मागण्यांपैकी १७ मागण्या मान्य करण्यात आल्या. ११ मागण्या अमान्य करण्यात आल्या व ४ मागण्या विचाराधीन ठेवण्यात आल्या.

मान्य १७ मागण्यांपैकी १६ मागण्याबाबत आदेश निघाले असून एका मागणीबाबत (सेवेच्या शर्ती नियमावली, १९९१ मधील नियम २५(अ) मध्ये सुधारणा) अद्यापि आदेश काढण्यात आलेले नाहीत. त्याची वस्तुस्थिती खालीलप्रमाणे :-

खाजगी अनुदानित शाळा बंद पडल्यास किंवा शाळेची मान्यता शासनाने रद्द केल्यास अतिरिक्त ठरलेल्या मात्र अशा कारवाईस जबाबदार नसलेल्या कर्मचाऱ्यांना अन्यत्र सामावून घेण्यासाठी महाराष्ट्र खाजगी शाळा कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील नियम २५(अ) मध्ये अंशतः बदल करण्याचा प्रस्ताव शासनाने मान्य केला असून सुधारित नियमांचे अंतिम प्रारूप अवलोकनार्थ व अभिप्रायार्थ विधिमंडळाच्या उपविधान समितीस दिनांक २९ जानेवारी, १९९७ रोजी पाठवले आहे.

उपरोक्त विचाराधीन मागण्यांमध्ये माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत देण्याची मागणी होती. शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करताना दिनांक ६ एप्रिल, १९९५ च्या बैठकीत घेतला होता. या निर्णयास अनुसरून व शासकीय कर्मचाऱ्यांना प्रवास सवलत लागू केली असल्याने दिनांक ९ ऑगस्ट, १९९५ ला विधान परिषदेत एका प्रश्नाचे उत्तर देताना हा निर्णय घेतला असल्याचे सांगण्यात आले. तथापि, माध्यमिक शिक्षकांना ही सवलत लागू करीत असताना इतर सर्व गटातील कर्मचाऱ्यांना ही सवलत लागू करण्यासाठी आवश्यक असलेला आर्थिक अधिभार तपासण्यात येत आहे. याच संदर्भात विधान परिषद तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ च्या चर्चेच्या वेळी मा.मुख्यमंत्री यांनी सभागृहास असे आश्वासन दिले की, “याबाबत चालू अधिवेशन संपण्यापूर्वी आदेश निर्गमित करण्यात येतील.” या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे.

राज्यातील अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळातील तसेच उच्च माध्यमिक स्तरावरील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना शिक्षणाच्या सर्व स्तरावर (इ.१ ली ते पदव्युत्तर स्तर) निःशुल्क शिक्षण देण्याबाबत शासनाने शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक ए.फ.ई.डी. १०९५/५४७८६/(१७७९/९५)/साशि-५, दिनांक १९ ऑगस्ट १९९५ अन्वये आदेश निर्गमित केले आहेत. काही शिक्षण संस्थांनी १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षाची आधीच फीची वसुली केली व तिचा संबंधित पाल्यांना परतावा मिळाला नाही अशा तक्रारी प्राप्त झाल्यामुळे उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन परिपत्रक, क्रमांक : संकीर्ण १०९६/(१४४ /९६)/माशि-४, दिनांक ११ जुलै, १९९६ व ११ सप्टेंबर, १९९६ अन्वये परिपत्रक निर्गमित केले असून त्यानुसार माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांकडून कोणतेही शैक्षणिक शुल्क आकारण्यात येऊ नये व आकारले असल्यास ते संबंधितांना तात्काळ परत करावे अशा सूचना निर्गमित केल्या आहेत. या योजनेच्या अंमलबजावणीच्या संदर्भात शिक्षण संचालक, पुणे यांनी दिनांक २५/०१/१९९७ च्या पत्रानुसार सर्व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) व शिक्षण निरीक्षक, बृहन्मुंबई यांना सविस्तर सूचना निर्गमित केल्या असून त्यानुसार शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) यांचेकडून कार्यवाही करण्यात येत आहे.

श्री.वी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, या निवेदनाच्या पहिल्या पानावरील शेवटच्या ओळीत असे म्हटले आहे की, “शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास भत्ता देण्यात आल्यास शिक्षकांनाही तो लागू करण्यात येईल असा निर्णय मंत्रिमंडळाने माध्यमिक शिक्षकांच्या मागण्यांचा विचार करताना दि.६ एप्रिल, १९९५ च्या बैठकीत घेतला होता. या निर्णयास अनुसरून व शासकीय कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलत लागू केली असल्याने दि. ९ ऑगस्ट १९९५

ला विधान परिषदेत एका प्रश्नाचे उत्तर देताना हा निर्णय घेतला असल्याचे सांगण्यात आले.... याच संदर्भात विधान परिषद तारांकित प्रश्न क्रमांक १५५६८ च्या चर्चेच्या वेळी मा.मुख्यमंत्री यांनी सभागृहात असे आश्वासन दिले की, या बाबत चालू अधिवेशन संपण्यापूर्वी आदेश निर्गमित करण्यात येतील. या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे.” सभापती महोदय मा. मुख्यमंत्र्यांनी ९ एप्रिल १९९७ रोजी या ठिकाणी असे सांगितले होते की, “या सभागृहात जे आश्वासन दिले आहे, त्याचे तंतोतंत पालन केले जाईल. मात्र या ठिकाणी तीन दिवसात आपण आदेश काढा असे सांगितले जात आहे. त्या आश्वासनासंबंधी वाचून दाखविलेल्या माहिती संबंधी, माहिती घेऊन हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी या संबंधीचे आवश्यक ते आदेश काढले जातील.” यासंबंधी आता मा.मंत्रीमहोदयांनी माहिती घेतली असणार. शालेय शिक्षण विभागाने आता उत्तरही असे दिले आहे की, मा. मुख्यमंत्र्यांनी दिलेल्या आश्वासनानुसार विभागामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे. मला या ठिकाणी असा प्रश्न विचारायचा आहे, याबाबतचे आदेश आता तरी निदान येत्या शुक्रवारपर्यंत मा. सभापतींना सादर केले जातील काय?

श्री.सुधीर जोशी : होय.

उपसभापती : दिनांक ९ ऑगस्ट १९९५ रोजी मा. मुख्यमंत्र्यांनी या सभागृहात सांगितले आहे. परंतु त्याबाबतची कार्यवाही अजून होऊ शकली नाही. तेव्हा मा. मंत्रीमहोदय हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी म्हणजेच शुक्रवारी या बाबतची घोषणा सभागृहात करतील.

श्री.वी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महोदय, माझे यामुळे समाधान झाले आहे, म्हणून मी रजा प्रवास सवलत यावर आता उपप्रश्न विचारत नाही. पहिला परिच्छेद पहा २५ अ ची मागणी मान्य केली आहे. परंतु यासाठी आता किती कालावधी गेला आहे. जवळ जवळ २५ महिन्यांचा कालावधी गेला आहे. म्हणजेच ज्या रजा प्रवास सवलत या विषयाची मागणी विचाराधीन होती त्यासंबंधीचा शासन निर्णय मंत्रीमहोदय आता शुक्रवारी सादर करणार आहेत आणि जी मागणी एप्रिल १९९५ मध्ये मान्य झाली होती तिच्याबद्दल दिशाभूल करणारे उत्तर मा.मंत्रीमहोदयांनी या सभागृहात दिले आहे. ते असे आहे “खाजगी अनुदानित शाळा बंद पडल्यास किंवा शाळेची मान्यता शासनाने रद्द केल्यास अतिरिक्त ठरलेल्या मात्र अशा कारवाईस जबाबदार नसलेल्या कर्मचाऱ्यांना अन्यत्र सामावून घेण्यासाठी महाराष्ट्र खाजगी शाळा कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली, १९८१ मधील नियम २५(अ) मध्ये अंशतः बदल करण्याचा प्रस्ताव शासनाने मान्य केला असून सुधारित नियमांचे अंतिम प्रारूप अवलोकनार्थ व अभिप्रायार्थ विधिमंडळाच्या उपविधान समितीस दिनांक २९ जानेवारी १९९७ रोजी पाठवले आहे”. प्रश्न असा आहे की, उपविधान समितीकडे पाठविण्याअगोदर फायनल नोटिफिकेशन काढायला आपणास मनाई आहे का? आणि अशा प्रकारची अनेक फायनल नोटिफिकेशन अनेक बाबतीत उपविधान समितीकडे पाठविण्यापूर्वी काढण्यात आली आहेत हे खरे आहे काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, उपविधान समितीकडे पाठवून समितीकडून मान्यता येईपर्यंत काही करू नये असे माझे म्हणणे आहे.

श्री.वी.टी.देशमुख : आपले म्हणणे आपण लेखी स्वरूपामध्ये दिले, नियम ४६ खालील निवेदनाद्वारे या सभागृहाला आपण सांगितले व ही मागणी मान्य केली. आपण विना अनुदानित पद्धतीने अनेक शाळा नव्याने देता, त्यामुळे इतर ठिकाणी सरप्लस झालेल्या कर्मचाऱ्यांना काढून टाकले जाते. अशा कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत नियम २५(अ) मध्ये अंशतः बदल करण्याचा प्रस्ताव शासनाने मान्य केला आहे आणि म्हणून समितीकडून आल्यानंतर त्याबाबत निर्णय करण्यासंबंधीचे दिलेले उत्तर बरोबर नाही. आपण हे तत्त्व मान्य केले आहे, ड्राफ्ट नोटिफिकेशन काढलेले आहे. फक्त अंतिम नोटिफिकेशन काढण्याची प्रक्रिया राहिली आहे आणि म्हणून उपविधान समितीकडे हे प्रकरण पाठवण्यापूर्वी आपल्याला अंतिम नोटिफिकेशन काढता येत नाही अशी नियमांची परिस्थिती आहे का? आणि यापूर्वी अनेक बाबतीत अशा प्रकारची फायनल नोटिफिकेशन्स काढण्यात आली आहेत हे खरे आहे काय?

श्री.सुधीर जोशी : अशा प्रकारचे फायनल नोटिफिकेशन काढता येते की नाही हे पाहिले जाईल आणि त्याप्रमाणे कारवाई केली जाईल आणि शक्य तितक्या लवकर उपविधान समितीकडून मान्यता आल्यानंतर यासंबंधी लवकरात लवकर निर्णय घेण्यात येईल.

उपसभापती : उपविधान समितीकडे प्रकरण न पाठविता यापूर्वी अशा काही प्रकरणांमध्ये निर्णय झाला आहे काय? यासंबंधीची माहिती मंत्रीमहोदयाजवळ आता उपलब्ध नाही.

श्री.वी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, मंत्रीमहोदय उपविधान समिती ही सबब सांगून ती आमच्या तोंडावर फेकत आहेत. उपविधान समितीचे रुल्स ऑफ प्रोसिजर माझ्याजवळ आहे. ते वाचून दाखवण्यामध्ये सभागृहाचा वेळ जाईल. उपविधान समितीकडे पाठवण्यापूर्वी फायनल नोटिफिकेशन आपल्याला

काढता येत नाही अशी परिस्थिती आहे का? तशी परिस्थिती नसेल तर याबाबतीत आपण आदेश निर्गमित करणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : उपविधान समितीकडे पाठवण्यापूर्वी फायनल नोटिफिकेशन काढता येते की नाही याची माहिती घेऊन त्यासंबंधीचा निर्णय घेण्यात येईल.

श्री.अरुण मेहता : सभापती महोदय, माझा औचित्याचा मुद्दा आहे. ज्यावेळी शासन एखादे कमिटमेंट इन रायटिंग एखाद्या संघटनेला देत असेल आणि त्याविषयी नोटिफिकेशन काढण्यापूर्वी नियमात दुरुस्ती होणे आवश्यक असेल तर ही बाब नंतर सांगून कशी चालेल? ज्यावेळी एखाद्या नियमाला दुरुस्ती करून लेखी स्वरूपाचे कमिटमेंट त्या संस्थेला कळविता त्यावेळी Sir, then the responsibility lies on the government as to how to get it amended. आणि म्हणून एस.एल.सी. कडून ते मान्य होवून आल्यानंतर त्याची अंमलबजावणी करू हा या कमिटमेंटचा अर्थ होत नाही.

उपसभापती : ते करून घेण्याची जबाबदारी शासनाची आहे.

श्री.अरुण मेहता : म्हणून माननीय सदस्य श्री.बी.टी.देशमुख यांचा प्रश्न सरळ आहे की, काही वेळा शासन एस.एल.सी. ची मान्यता घेण्यापूर्वी नोटिफिकेशन काढते. म्हणून कमिटमेंट इन रायटिंग यासाठी शासनाने ते केले पाहिजे. Sir, if the commitment is given in writing or in black and white then they must honour it. ब्लॅक अँड व्हाईटमध्ये झाले असले तरी इथे तुम्हाला सबब किंवा बाब या कारणाने टाळता येणार नाही. म्हणून याबाबत स्पष्ट नोटीस दिली पाहिजे की, याबाबत जर लेखी स्वरूपाची मान्यता शासनाने शिक्षक संघटनेस दिली असेल तर २५ व्या नियमाला दुरुस्ती करण्याची जबाबदारी शासनाची आहे. उपविधान समितीचा प्रश्न त्यात अंतर्गत आहे. यावर आपण निदेश देणे उचित ठरेल असा माझा औचित्याचा मुद्दा आहे.

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महोदय, मा. सदस्यांनी उपस्थित केलेल्या औचित्याच्या मुद्यात मी एक गोष्ट अँड करू इच्छितो. १७ मागण्यांपैकी १६ मागण्या मान्य झाल्या आहेत पण यातील या एका मागणीचा शासन निर्णय काढला नाही. ह्यासंबंधी ह्या सभागृहात सांगितल्यानंतर आता उपविधान समितीचा अशा प्रकारे ढाल म्हणून वापर करता येतो काय?

श्री.सुधीर जोशी : अध्यक्ष महोदय, जरी या ठिकाणी ते मान्य केलेले असेल तरी त्याची प्रोसिजर आहे ती पूर्ण करावी लागेल. ती बाब उपविधान समितीकडे गेली आहे. आणि याबाबत नोटिफिकेशन काढली तर उपविधान समितीकडे पाठविण्याची गरज काय रहाते?

श्री.बी.टी.देशमुख : अध्यक्ष महोदय, मा.मंत्री महोदयांनी याबाबतचे नियम दाखवावेत.

उपसभापती : ह्या प्रश्नासंबंधी सभागृहात एकूण जी चर्चा झाली आहे व मला जे समजले आहे ते लक्षात घेता मी यावर निर्णय देतो. तो निर्णय झाल्यानंतर या विषयावरील चर्चा संपेल, शासनाने शासन म्हणून कोणत्याही वर्गाच्या किंवा कर्मचाऱ्यांच्या मान्यताप्राप्त संघटनेबरोबर वाटाघाटी करून लिखित स्वरूपात किंवा अहवालाच्या स्वरूपात ज्या मागण्या मान्य केलेल्या आहेत त्याची अंमलबजावणी शासनाने करावयाची आहे. ती त्या तारखेपासून करण्यासाठी जी प्रशासकीय व्यवस्था करावयाची असते ती करण्याची शासनाची जबाबदारी असते, ती जबाबदारी शासनाने पूर्ण करावी. ह्या बाबतीत प्रशासकीय बाबी काय आहेत त्याची परवानगी घेणे आवश्यक आहे. काही कालमर्यादित ते ठीक आहे. सभागृहात ह्याबाबतीत एकदा घोषणा झाल्यानंतर उपविधान समितीची परवानगी घेणे व मान्यता घेणे ही सुद्धा शासनाची जबाबदारी आहे. ती परवानगी योग्य काळात घेणे आवश्यक आहे ह्या बाबीमध्ये ती घेतलेली नाही. ती परवानगी घ्यावी. तो शासन व उपविधान व समितीच्या अखत्यारीतील प्रश्न आहे. ती सबब पुढे करता येणार नाही. ज्या ज्या गोष्टी संघटनेच्या समोर मान्य केल्या, सभागृहात मान्य केल्या त्याची अंमलबजावणी शासनाने करावी.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : अध्यक्ष महोदय, माझा प्रश्न पाल्यासंबंधी आहे.

उपसभापती : मी अगोदरच सांगितले आहे. तो प्रश्न पाल्यासंबंधी असो अगर पालकासंबंधी असो किंवा चालकासंबंधी असो. शासनाने ज्या ज्या गोष्टी मान्य केल्या आहेत त्याची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी शासनाची आहे आणि शासनाने त्याची अंमलबजावणी करावी.

(९)

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करणे याबाबत मा. शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे निवेदन

पहिले अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
शुक्रवार, दिनांक २५ एप्रिल १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११०, क्रमांक २२, पृष्ठ ९८ व ९९

श्री. सुधीर जोशी (शालेय शिक्षणमंत्री) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील निवेदन करतो. सभापती महोदय, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षकांना रजा प्रवास सवलत लागू करण्याबाबतचे आदेश आजच शासनाने निर्गमित केले आहेत.

श्री. पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, मी मा. मुख्यमंत्र्यांचा तसेच मा. शिक्षणमंत्र्यांचा आभारी आहे. मागील वर्षी जिल्हा परिषदेच्या शाळांना हा आदेश लागू होता. खाजगी माध्यमिक शाळांवर हा अन्याय झाला आहे. म्हणून याचा पूर्वलक्षी प्रभावाने फायदा देण्यात येईल काय? (उत्तर देण्यात आले नाही)

श्री.बी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, महाविद्यालयीन तसेच शासकीय कर्मचाऱ्यांना जशी ही सवलत लागू होती, तशीच या ठिकाणीही लागू करण्यात आली आहे काय? तसेच आदेश या ठिकाणी देखील काढण्यात आले आहेत काय? की काही फरक आहे?

श्री. सुधीर जोशी : ते मला पहावे लागेल.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : हे आदेश पूर्वलक्षी प्रभावाने लागू होतील काय? या बाबतचा निर्णय दिनांक ९ मे, १९९५ रोजीच झाला आहे. आज खाजगी माध्यमिक शाळांतील शिक्षकांना ही रजा प्रवास सवलत दिलेली आहे. तसा आज निर्णय घेतला आहे. म्हणजे हा निर्णय १९९५ साली घेतला होता. त्याचा जी.आर. आज काढला. त्यामुळे आमची संधी गेली, ती संधी पुन्हा दिली जाईल काय? पूर्वलक्षी प्रभावाने आमची हूकवली गेलेली संधी पुन्हा दिली जाईल काय?

श्री. सुधीर जोशी : हे कठीण आहे.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, जिल्हा परिषद शाळेतील शिक्षकांचे कुटूंब दोनदा जावून आले. त्यामुळे आमच्या कुटूंबामध्ये भांडणे होवू लागली आहेत. तेव्हा आम्हाला ही संधी देणार काय?

श्री. सुधीर जोशी : आपल्या कुटूंबाला एकदा तरी स्वतःच्या पैश्याने घेवून जा.

(१०)

खाजगी माध्यमिक शाळेतील शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत मिळणेबाबत

तिसरे अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही
सोमवार, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११३, क्रमांक ६, पृष्ठ ४६ ते ५०

खाजगी माध्यमिक शाळेतील शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत मिळणेबाबत या संबंधी सर्वश्री व्ही.यु.डायगव्हाणे, बी.टी.देशमुख, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, व्यंकटपा पतकी, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री वसंत बापट, धरमचंद चोरडिया यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे (नागपूर विभाग शिक्षक) : अध्यक्ष महोदय, मी नियम १०१ अन्वये तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करतो.

“राज्यातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत ३१ डिसेंबर १९९७ पर्यंत उपभोगता येण्याबाबतचे शासन निर्णय २५ एप्रिल १९९७ रोजी निर्गमित होणे, शिक्षक संचालकांनी जून १९९७ मध्ये सर्व शाळा प्रमुखांना शासन निर्णय कळवावा असे शिक्षणाधिकार्यांना लेखी निदेश देवूनही २० ऑक्टोबर १९९७ पर्यंत अंमलबजावणी न होणे, दरम्यान दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्याने विदर्भातील ९५ टक्के शिक्षक, कर्मचारी या योजनेपासून वंचित राहणे यामुळे पसरलेला असंतोष, तो दूर करण्यासाठी शासनाने केलेली वा करावयाची कारवाई.”

श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

शालेय शिक्षण विभागाच्या दिनांक २५ एप्रिल १९९७ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली “४ वर्षातून एकदा महाराष्ट्रात कोठेही जाण्यासाठीची रजा प्रवास सवलत” ही योजना

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळातील, माध्यमिक शाळातील, उच्च माध्यमिक शाळातील तसेच, अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात आलेली आहे. या रजा प्रवास सवलतीसाठीच्या पहिल्या गट वर्षाची सुरुवात १९९३ या कॅलेंडर वर्षापासून झाली आहे व ही गट वर्षे १९९३-९६ व १९९७-२००० अशी असतील.

सदर शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या सहपत्रातील अटी व शर्तीपैकी अट क्र.५ नुसार कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबीय त्या लागतच्या मागील गटवर्षात रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेऊ शकले नसल्यास, त्या गटवर्षाची रजा प्रवास सवलत चालू गटवर्षाचे पहिले वर्ष संपण्याच्या आत उपभोगण्यासाठी परवानगी देण्यात आलेली आहे. त्यानुसार सन १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत दिनांक ३१ डिसेंबर १९९७ च्या आत उपभोगता येईल. या तारखेच्या आत रजा प्रवास सवलत उपभोगली न गेल्यास १९९३-९६ या गटवर्षाची प्रवास सवलत व्यपगत होईल. याबाबत शाळा प्रमुखांना संबंधित शिक्षणाधिकाऱ्यांनी सदर शासन निर्णय उशिरा कळविल्याने व दरम्यान दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्याने दिनांक ३१ डिसेंबर १९९७ या मुदतीमध्ये सन १९९३-९६ या गटवर्षाची रजा प्रवास सवलत कर्मचारी व त्यांचे कुटुंबियांना उपभोगता आली नसल्याने, **सदर कर्मचारी या योजनेपासून वंचित राहिले असल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आणण्यात आली आहे. त्यामुळे ही मुदत वाढवून देण्यात यावी किंवा कसे, हा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन आहे.**

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, हा रजा प्रवास सवलतीचा प्रश्न आहे. माध्यमिक शिक्षकांनी या प्रश्नाचा पाठपुरावा करण्यासाठी अनेक मोर्चे काढले आहेत. शासनाने दिनांक २५-४-१९९७ रोजी या बाबतचा जी.आर. निर्गमित केला आहे, तो अजूनपावेतो शाळांपर्यंत पोहोचलेला नाही. शिक्षण खात्याकडून म्हणजेच मंत्रालयातून डायरेक्टरांकडे, डायरेक्टरांकडून डेप्युटी डायरेक्टरांकडे आणि डेप्युटी डायरेक्टरांकडून इ.ओ.कडे हा जी.आर.जातो. हा जी.आर.शाळांपर्यंत पोहोचला नसल्यामुळे शिक्षकांना कोणताही लाभ मिळाला नाही. सभापती महोदय, ही लक्षवेधी सूचना लागल्यानंतर आता डायरेक्टरांकडून परवा म्हणजे दिनांक १६-१२-१९९७ रोजी याबाबतचे एक पत्र पाठविण्यात आले आहे. त्यानुसार ही प्रवास सवलत दिनांक ३१.१२.१९९७ च्या अगोदर उपभोगता येईल. आता ३१ डिसेंबर येण्यासाठी फार काही कालावधी राहिलेला नाही. सभापती महोदय, दिवाळीची १४ ते १५ दिवसांची सुट्टी निघून गेली आहे. शिक्षकांनी भांडून मोर्चे काढून ही सवलत मिळविली होती. परंतु ती सवलत देखील या प्रकारे हिरावून घेण्यात आली आहे. म्हणून या सवलतीसाठी अजून एका वर्षाची मुदतवाढ देण्यात येणार आहे काय? या ठिकाणी आता सांगण्यात आले आहे की, ही बाब विचाराधीन आहे. सभापती महोदय, आपल्याला याची जाणीव आहे. आपण प्राध्यापक आहात.दुसरी बाब अशी की, या योजनेसाठी वेतनेत्तर अनुदान दिले जाते. ५० टक्के शाळा या वेतनेत्तर अनुदान घेत नाहीत. ५० टक्केच शाळा हे वेतनेत्तर अनुदान घेत असतात. म्हणून मेडिकल रिटर्न्समॅटच्या धर्तीवर, त्या योजनेप्रमाणे या योजनेचा आम्हाला लाभ मिळू शकेल काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, माननीय सदस्यांवरुन मारजी याबाबत चर्चा झाली आहे. माननीय सदस्य अजून यासाठी एक वर्षाची मुदतवाढ मागीत आहेत. मला त्यांना हे सांगावयाचे आहे की, याबाबत वित्त मंत्र्यांशी चर्चा करून निर्णय घेण्यात येईल. याबाबत शासनाकडून उशीर झाला आहे ही गोष्ट खरी आहे. म्हणून याबाबत वित्तमंत्र्यांशी चर्चा करून हा प्रश्न सोडविला जाईल.

श्री.व्ही.यु.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, शासनाचा जो निर्णय झाला आहे, तो शाळांपर्यंत पोहोचलेला नाही. तसेच मुदतवाढ देण्याबाबत विचार करण्यात येईल असे म्हटले आहे. हा विचार एक महिन्यात पूर्ण होणार आहे काय? सभापती महोदय, याबाबत बजेटमध्ये तरतूद झाली आहे. पैशाची व्यवस्था झाली आहे. असे असताना १९९३-९६ या योजनेचा लाभ शिक्षकांना मिळत नाही. म्हणून याबाबतचे आदेश आता एक महिन्यात निर्गमित होतील काय?

श्री.सुधीर जोशी : होय.

उपसभापती : याठिकाणी सरकारने एक चांगला निर्णय घेतलेला आहे. शिक्षकांनी याबाबत आंदोलने केली आहेत, चळवळ केली आहे. हा निर्णय एप्रिल १९९७ मध्ये घेतलेला आहे. परंतु हा निर्णय अजून शिक्षकांपर्यंत पोहोचलेला नाही. शिक्षकांबाबत शासनाने जो चांगला निर्णय घेतला आहे तो शिक्षकांपर्यंत पोहोचत नसेल तर याला जे कोणी जबाबदार असतील त्यांच्यावर पहिल्यांदा कारवाई करण्याची आवश्यकता आहे. शासनाने याठिकाणी अतिशय चांगला निर्णय घेतला आहे. हा निर्णय शिक्षकांपर्यंत आठ-आठ महिने उलटून गेल्यानंतरही पोहोचत नसेल तर चांगला निर्णय घेणाऱ्या या शासनाला त्याचे श्रेय मिळणार नाही आणि म्हणून शिक्षकांपर्यंत हा निर्णय पोहोचला नाही याबद्दल त्यांना आपण स्पष्टीकरण विचारावे आणि आपल्या नियमानुसार जे योग्य असेल ते शासन करण्याची गरज असेल तर ते सुद्धा केले पाहिजे.

तिसरी गोष्ट अशी जर आपली कल्पना असेल तर ती व्यवहारापलिकडे आहे. म्हणून त्यांना मुदतवाढ दिली पाहिजे. ती किती देणार एवढे घोषित करण्याची गरज आहे आणि म्हणून मंत्रिमहोदयांनी एक-दोन दिवसात, शक्य तितक्या लवकर हे अधिवेशन संपण्याच्या शेवटच्या दिवसांपर्यंत घोषित केली तर ते चांगले होईल असे मला वाटते. तशी माझी सूचना आहे.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, याठिकाणी दोन गोष्टी मान्य आहेत. लवकरात लवकर हे अधिवेशन संपण्याआधी करता येत असेल तर बघू.

उपसभापती : ३१ डिसेंबरपर्यंत ही सवलत शिक्षक घेवू शकत नाही. त्यादृष्टीने शासनाने मुदतवाढ देण्याचा विचार करावयास पाहिजे आणि म्हणून हे अधिवेशन संपण्याच्या अखेरच्या दिवसापर्यंत आपण घोषणा करावी.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, संस्थाचालक शिक्षकांना प्रवासाला जावू नका आणि जे काही बिल असले ते अर्धे आम्हाला घ्या असा आग्रह करतात. त्यामुळे खऱ्या अर्थाने शिक्षकांच्या पदरात काहीच पडत नाही. तेव्हा त्यांच्या पदरात या सवलतीचा लाभ पडण्यासाठी मेडिकल रिटर्न्समॅटप्रमाणे या सवलतीचे पैसे शिक्षकांच्या खात्यात जमा होतील अशाप्रकारचा निर्णय अधिवेशन संपण्यापूर्वी घेतला जाईल काय?

श्री.सुधीर जोशी : शिक्षकांना लवकरात लवकर पैसे कसे मिळतील यादृष्टीने व्यवस्था करण्यात येईल. परंतु त्याचा निर्णय हे अधिवेशन संपण्याच्या आत करू असे काही सांगता येणार नाही. त्यामध्ये बरेच लक्ष घालावे लागेल. त्यांना लवकरात लवकर मिळेल अशी व्यवस्था करू.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, माझ्या प्रश्नाचे उत्तर आले नाही.

उपसभापती : शिक्षकांपर्यंत पैसे पोहोचले पाहिजेत अशी आपली सूचना आहे, ती मंत्रिमहोदयांनी लक्षात घेतली आहे अशी माझी धारणा आहे.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : त्यामध्ये एक मार्ग आहे तो म्हणजे त्यांना पे-युनिटमार्फत पैसे मिळाले पाहिजेत. त्याशिवाय दुसरा मार्ग नाही. त्यामार्गाने पैसे मिळतील अशी व्यवस्था शासन करील काय?

(उत्तर देण्यात आले नाही)

श्री.जयवंत ठाकरे : सभापती महोदय, अशा प्रकारची सवलत ज्या ज्या क्षेत्रातील कर्मचाऱ्यांना मिळते त्यांना रिपेमेंट करण्याची सोयदेखील त्या ठिकाणी उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. याठिकाणी आपण पूर्वी नसलेली सोय शिक्षकांना उपलब्ध करून दिली आहे त्याबद्दल अभिनंदन. परंतु रिपेमेंट करण्याची जी सोय आहे ती प्रत्यक्षात अंमलात येणार नाही. याची अनेक उदाहरणे आहेत. शिक्षण क्षेत्रामध्ये शिक्षकांना ज्या ज्या सोयी दिल्या गेल्या आहेत त्या सर्वच सोयी सर्वच शाळा अंमलात आणीत नाहीत. त्या सोयी फक्त कागदोपत्रीच राहिलेल्या आहेत. तेव्हा मेडिकल रिटर्न्समॅटप्रमाणे असलेली तरतूद याठिकाणी लागू करणे आवश्यक आहे. शिक्षकांच्या खात्यामध्ये ते पैसे गेले पाहिजेत. तसेच त्यांना मुदतवाढही दिली पाहिजे आणि या अधिवेशन काळामध्ये त्यासंबंधीची घोषणा केली पाहिजे असा आमचा आग्रह आहे. आज शिक्षण क्षेत्रामध्ये जिल्हा परिषदेच्या शाळांमध्ये, जिल्हा पातळीवरील शाळांमध्ये खात्याकडून पाठविण्यात येणारे परिपत्रक त्या शाळांपर्यंत पोहोचत नाहीत. शिक्षण संचालकांकडून किंवा शासनाकडून पाठविण्यात येणारे शासकीय आदेश कित्येक महिने शाळांना कळविले जात नाहीत.

उपसभापती : ते चौकशीत निष्पन्न होईल.

श्री.जयवंत ठाकरे : तेव्हा त्याची व्यवस्था देखील केली पाहिजे आणि मेडिकल रिटर्न्समॅटप्रमाणे शिक्षकांना पैसे दिले पाहिजेत. ते देणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, शिक्षकांना पैसे देण्यासंबंधीचा हाच एक मार्ग आहे काय, यासंबंधी मी बोलत नाही. परंतु माननीय सदस्यांचे तसे म्हणणे असेल तर त्याबद्दल सुद्धा निर्णय घेण्यात येईल.

श्रीमती संजीवनी रायकर : सभापती महोदय, या जी.आर.मध्ये अनेक त्रुटी आहेत. एकाच वेळी शिक्षकांना मुख्याध्यापक रजा घेण्याची परवानगी देत नाहीत. शिक्षकांना रजा मिळत नाही त्यामुळे या सवलतीपासून ते वंचित राहतात. आताच सांगण्यात आले की, मेडिकल रिटर्न्समॅटची रक्कम डायरेक्ट शिक्षकांच्या खात्यात जमा करण्यासंबंधी उल्लेख झाला पण तसा उल्लेख जी.आर.मध्ये करावा. तसेच मुख्यालयाने १९९५ ला जी.आर.काढला त्यास दोन वर्षे विलंब झाला आहे. आम्ही त्यासाठी आंदोलने केल्यानंतर शासनाने सांगितले की, आम्ही तातडीने जी.आर.काढू. पण जो जी.आर.काढला त्यात पाहिजे तो उल्लेख नाही. गावी जाण्यासाठी मिळणाऱ्या सवलतीचा फायदा शिक्षकांना होत नाही. हाच जी.आर.जर १९९५ साली काढला असता तर तीन वर्षे वाढ शिक्षकांना मिळाली असती. म्हणून अशा प्रकारचा जी.आर.मधील त्रुटी दूर कराव्यात. तसेच पाचव्या वेतन आयोगाच्या वेतनश्रेणीनुसार.

उपसभापती : पाचव्या वेतन आयोगाचा उल्लेख नको.

श्रीमती संजीवनी रायकर : अध्यक्ष महोदय, सेकंड क्लासचा क्लेम किंवा ए.सी.ने प्रवास करण्याचा लाभ पाचव्या आयोगानंतर मिळाला पाहिजे.

श्री.अनिल देशमुख : अध्यक्ष महोदय, मा.सदस्यांनी एकूण पाच प्रश्न

विचारलेले आहेत. पहिला प्रश्न पे युनिटसंबंधी होता. या युनिटकडे कामाचा फार मोठा बोजा आहे. त्यांच्याकडे हे एल.टी.सी.चे काम देण्याचा मोठा प्रश्न आहे. म्हणून मेडिकल रिडिम्बर्समेंट हे काम पे युनिटकडून होणार नाही.

उपसभापती : मा. मंत्री महोदयांनी उत्तर दिले आहे की हाच काही एकमेव मार्ग नाही. इतरही मार्ग आहेत. कोणताही मार्ग असो शिक्षकांचे पैसे शिक्षकांपर्यंत पोहोचले पाहिजेत या दृष्टीने शासन दखल घेईल. म्हणून मा.मंत्री महोदयांनी जे उत्तर दिलेले आहे त्यावर मा.सदस्यांनी समाधान मानावे आणि मा.सदस्यांनी सुचविल्याप्रमाणेच जर तो एकमेव मार्ग असेल तर त्याचाही विचार करता येईल.

श्री.वी.टी.देशमुख : ह्या प्रश्नाच्या बाबतीत स्वतः मा.अध्यक्ष महोदयांनी सांगितल्यामुळे प्रश्न विचारण्याची आवश्यकता नाही. पण १९९३-९६ चे गटवर्ष गेले. त्यानंतर शासनाने निर्णय निर्गमित केला. एप्रिल मध्ये निर्गमित झालेला शासन निर्णय डिसेंबरपर्यंत शाळांना पोचला नाही. यात शिक्षकांचा काही दोष नाही. मा. मंत्री महोदयांनी ही कारवाई करू असे सांगितले आहे. डिसेंबरमध्ये परिपत्रक पाठविले गेले. म्हणून हे आदेश हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी जातील काय? मा.अध्यक्ष महोदयांनी यावर निर्णय दिला आहे. तरी देखील मी प्रश्न विचारत आहे, कारण शिक्षकांची काहीही चूक नाही. १९९३-९६ या गटवर्षाची मुदत संपल्यानंतर जे आदेश काढले आहेत. तो निर्णय अजून शाळांपर्यंत गेला किंवा नाही? आता आता गेला. चर्चा झाल्यानंतर धावपळ करून निर्णय पाठविण्यात आला. म्हणून या सवलतीचा उपयोग आणि मुदतवाढ देण्याच्या दृष्टीने हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी शासन निर्णय निर्गमित होणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, आदेश निर्गमित होतील असे आश्वासन देत नाही. पण यासंबंधीचा निर्णय होईल.

उपसभापती : यासंबंधीचा निर्णय होईल. म्हणजे या सभागृहाच्या माध्यमातून हा निर्णय संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यामध्ये पोहोचेल. मात्र त्याची प्रशासकीय जी प्रक्रिया आहे त्याला थोडा वेळ लागेल.

श्री.वी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, हे अधिवेशन संपण्याच्या आत हा निर्णय होईल ना?

उपसभापती : हे अधिवेशन संपण्याच्या शेवटच्या दिवसांपर्यंत, शेवटच्या तासापर्यंत हा अधिकृत निर्णय होईल आणि तो झाला पाहिजे आणि प्रत्यक्ष परिपत्रकाद्वारे जेव्हा पोहोचायचा आहे तेव्हा पोहोचेल.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, निर्णय होईल. परंतु परिपत्रक पोहोचणे वगैरे. हे तोपर्यंत होणार नाही.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, प्राध्यापकांना सुद्धा एलटीसी मंजूर झालेली आहे. त्याचा समावेश त्यामध्ये व्हावा.

उपसभापती : ठीक आहे.

श्रीमती संजीवनी रायकर : सभापती महोदय, मुख्यालयी जाण्याच्यासंबंधी मी मघाशी प्रश्न विचारला होता, त्याचे उत्तर आले नाही.

उपसभापती : तो प्रश्न याच्याशी संबंधित नाही.

श्री.अनिल देशमुख : सभापती महोदय, यासंबंधीचा जी.आर.तपासून पाहण्यात येईल.

श्री.व्यंकाप्पा पतकी : सभापती महोदय, ज्याप्रमाणे बँका, एमएसईबी, मधील कर्मचाऱ्यांना प्रवासाला निघण्यापूर्वी अग्रिम देण्याची तरतूद आहे.तेव्हा शिक्षण खात्यातील हे कर्मचारी विचारात घेता यांना प्रवास करून आल्यानंतर विल सादर करण्याऐवजी यांना उत्तेजन देण्यासाठी अग्रिम रक्कम देण्याबाबत शासन विचार करील का? तसेच आज कुटुंबाची जी व्याख्या आहे, ती बदलावी आणि कुटुंबातील एवढ्या व्यक्ती असे त्यामध्ये घालावे अशा प्रकारची शिक्षण संघटनांची मागणी आहे. त्याबाबत शासनाची काय भूमिका आहे?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, या सगळ्यांचा विचार करण्यात येईल. संस्थांची किती जबाबदारी काढून घेवून ती शासनाने घ्यावी याच्यावर विचार करण्याची वेळ आली आहे.

(११)

शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलतीस मुदतवाढ देणे या संबंधी माननीय शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे निवेदन.

तिसरे अधिवेशन १९९७ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही बुधवार, दिनांक २४ डिसेंबर १९९७
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११३, क्रमांक ८, पृष्ठ १३५

श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) : अध्यक्ष महोदय, मी आपल्या अनुमतीने नियम ४६ अन्वये पुढील निवेदन करतो. :-

राज्यातील मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९९३-९६ या गटवर्षाकरिता रजा प्रवास सवलत उपभोगणेकरिता एक वर्षाची मुदतवाढ देण्यात आलेली आहे.

(१२)

विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना प्रवास सवलतीचा लाभ न मिळणे

पहिले अधिवेशन १९९८ : : महाराष्ट्र विधानपरिषद कार्यवाही गुरुवार, दिनांक २ एप्रिल १९९८
अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ११४, क्रमांक १४, पृष्ठ ३८ ते ४४

विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना प्रवास सवलतीचा लाभ न मिळणे यासंबंधी सर्वश्री व्ही.यू.डायगव्हाणे, वी.टी.देशमुख, पी.जी.दस्तुरकर, जयवंत ठाकरे, सुरेश पाटील, दिवाकर पांडे, श्रीमती संजीवनी रायकर, सर्वश्री. वसंत बापट, व्यंकाप्पा पतकी यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे (नागपूर विभाग शिक्षक) : सभापती महोदय, मी नियम १०१ अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे अशी विनंती करतो.

“विदर्भातील खाजगी माध्यमिक शाळा शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना सन १९९३-९६ या गटातील रजा प्रवास सवलत उपभोगणाऱ्या कर्मचाऱ्यांस प्रवास भत्ता त्याच शैक्षणिक सत्रात मिळेल अशी व्यवस्था करण्याचे आश्वासन दिनांक २२ डिसेंबर १९९७ ला सभागृहात देणे, ज्या शाळांचे अनेक वर्षापासून ऑडीट झाले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ न मिळणे, दिनांक ३१ मार्च १९९८ पर्यंत प्रवास भत्ता मंजूर न झाल्यास आर्थिक लाभापासून कर्मचारी वंचित राहणार असल्याने सर्व शिक्षक, कर्मचारी वर्गात पसरलेले असंतोषाचे व चिंतेचे वातावरण याबाबत शासनाने केलेली वा करावयाची कारवाई.”

श्री.सुधीर जोशी (शालेय शिक्षण मंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

राज्यातील मान्यता प्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांतील/माध्यमिक शाळांतील/ उच्च माध्यमिक शाळांतील तसेच अध्यापक विद्यालयातील कायम शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना रजा प्रवास सवलतीची योजना शासन निर्णय, दि.२५.४.१९९७ अन्वये लागू करण्यात आलेली आहे. १९९३-९६ या गटवर्षाकरिता या सवलतीचा लाभ डिसेंबर १९९७ पर्यंत घेता येत होता परंतु, शासनाचे आदेश एप्रिल १९९७ मध्ये निघाल्यामुळे व ते शाळांना उशिरा पोचल्यामुळे १९९३-९६ या गटवर्षाचा लाभ बऱ्याचशा शिक्षक व इतर कर्मचाऱ्यांना घेता आला नाही म्हणून ही मुदत एक वर्षांनी वाढवावी अशी विनंती शासनाकडे करण्यात आली होती. या मागणीचा विचार करून शासनाने दि.१ जानेवारी १९९८ च्या शासन निर्णयान्वये १९९३-९६ या गटवर्षाकरिता रजा प्रवास सवलतीचा लाभ घेण्याकरिता ही मुदत ३१ डिसेंबर १९९८ पर्यंत वाढवून दिलेली आहे.

२. या योजनेनुसार संपूर्ण प्रवास खर्च प्रथम कर्मचाऱ्यांनी करावयाचा असून त्याबाबतचे प्रवास खर्चाचे देयक मुख्याध्यापकांमार्फत संस्थेला सादर करावयाचे आहे. त्यानंतर संस्थेने या खर्चाची खातरजमा करून संबंधित प्रवास देयकाची रक्कम संबंधित कर्मचाऱ्यांस अदा करावयाची आहे. कर्मचाऱ्याने केलेला संपूर्ण प्रवास खर्च संस्थेच्या वेतनेतर अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल व तो प्रचलित देय वेतनेतर अनुदानाव्यतिरिक्त असेल व तो पुढील शैक्षणिक वर्षात संस्थेला देय होईल. या योजनेनुसार संबंधित कर्मचाऱ्याला प्रथम प्रवास देयकाची रक्कम संस्थेने अदा करावयाची असून त्या खर्चाची प्रतिपूर्ती नंतर शासनाकडून संस्थेस करण्यात येणार आहे.

३. ज्या शाळांचे अनेक वर्षापासून ऑडीट झालेले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ मिळणार नाही हे म्हणणे वस्तुस्थितीस धरून नाही. कारण शासन निर्णयातील तुरतूदीप्रमाणे कर्मचाऱ्यांना प्रवास देयक संस्थेने मुख्याध्यापकांमार्फत सादर केल्यानंतर त्याची खातरजमा करून संबंधित कर्मचाऱ्यांस अदा करावेत अशा सूचना आहेत. एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही. परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून

वंचित राहणार नाही.

श्री.दिवाकर पांडे : सभापती महोदय, ही लक्षवेधी सूचना मी स्वतः, माननीय सदस्या श्रीमती संजीवनी रायकर आणि माननीय सदस्य श्री.वसंत बापट यांनी मिळून दि.१० मार्च १९९८ रोजी आपल्या कार्यालयाला दिलेली आहे. तसेच मी फोन करुनही आपल्या कार्यालयाला या संदर्भात सांगितले होते. तरी सुद्धा या लक्षवेधी सूचनेवर आमची नावे आलेली नाहीत.

उपसभापती : तशी नावे जर दिलेली असतील तर तपासून ती या लक्षवेधी सूचनेमध्ये घालण्यात येतील.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, ही लक्षवेधी सूचना दुसऱ्यांदा या सभागृहामध्ये येत आहे. ही दुःखाची बाब आहे. मागच्या वर्षी १५-१६ कोटी रुपयांची तरतूद या योजनेसाठी केली होती. या निवेदनात तिसऱ्या परिच्छेदात असे म्हटले आहे की, ऑडीट झाले नाही तरी त्या कर्मचाऱ्यांना सवलत देण्याचीच जबाबदारी मॅनेजमेंटवर आहे. खरे तर शासनाने ही सवलत कशी द्यायची याबाबत अजूनही वस्तुस्थिती किंवा प्रॅक्टिकली समजून घेतले नाही. कर्मचाऱ्यांनी प्रवास केल्यानंतर त्यांचे टी.ए. बिल मार्चपूर्वी मिळाल्याचे लिहून दिल्याशिवाय त्याचे ऑडीट होणार नाही. कारण ३१ मार्चला ऑडीट होते. ३१ मार्चपर्यंत झालेला खर्च लिहून घ्यावा लागेल तेव्हा कॅशबुकामध्ये तो येईल. त्यानंतर १२ टक्के वेतनेतर अनुदान पुढच्या वर्षी मिळेल. जर तुमची बरोबर ही सवलत देण्याची इच्छा असेल तर, वर्षांनी दोन वर्षांनी ती मिळेल. मागच्या वेळेलाही मी हा प्रश्न विचारला होता. त्यावेळेला माननीय मंत्रिमहोदयांनी असे उत्तर दिले होते की, शिक्षकांना पैसे देण्यासंबंधी हा एक मार्ग आहे. दि.२२ डिसेंबर १९९७ ला हे उत्तर दिले आहे. यासंबंधी मी जास्त काही बोलत नाही, परंतु तसे असेल तर त्यासंबंधी लवकरात लवकर निर्णय घेण्यात येईल. त्यावेळेस प्रश्न असा विचारला होता की, वैद्यकीय विलाची प्रतिपूर्ती ज्याप्रमाणे केली जाते त्याप्रमाणे यासंबंधीची पद्धत अवलंबिल्याशिवाय सगळ्या शिक्षकांना हे पैसे मिळू शकत नाही.तेव्हा तीच एक पद्धत आहे किंवा दुसरी काही पद्धत असेल तर आपण ती सांगावी. पण ही व्यवस्था दोन महिन्यात पूर्ण करुन वैद्यकीय विलाच्या प्रतिपूर्तीच्या धर्तीवर किंवा दुसऱ्या पद्धतीने ती रक्कम या शिक्षकांच्या खात्यावर जमा होईल अशी तरतूद केली जाईल का?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी जो मुद्दा मांडला आहे, वैद्यकीय विलाच्या प्रतिपूर्तीप्रमाणे ही सवलत देता येईल असे त्यांनी म्हटले आहे. परंतु वैद्यकीय विले ही सिव्हील सर्जन संमत करतात, अशा प्रकारचा अधिकार येथे देता येईल असे दिसत नाही. त्यामुळे ती पद्धत यासाठी वापरता येईल असे वाटत नाही.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, या योजनेसाठी १५-१६ कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे हे खरे आहे. पण ३१ मार्च १९९८ पर्यंत यातील खर्च हा लाखात तरी झाला आहे का? २-४ लाख कर्मचाऱ्यांवर १ लाख रुपये तरी खर्च झालेले आहेत का? एखाद्या तरी संस्थेने या शिक्षकांना ही सवलत दिलेली आहे का? आपल्या मुंबई, पुण्याच्या या संस्था नाहीत. ग्रामीण भागातील या संस्था आहेत. त्या कुठला पैसा आणणार? ही व्यवस्था शासनाने दिल्याशिवाय त्या संस्था देवू शकणार नाहीत, ही बाब शासन समजून घ्यायला तयार नाही, प्रॅक्टिकली समजून घ्यायला तयार नाही. तेव्हा ही रक्कम शिक्षकांच्या खात्यात जमा होईल का? २-३ महिने वेळ लागला तरी हरकत नाही, पण ती शिक्षकांच्या खात्यात जमा झाली पाहिजे. मॅनेजमेंट ही रक्कम देवू शकत नाही. त्यांच्याकडे काही व्यवस्था नाही, पैसे नाहीत. म्हणून येणारा खर्च हा त्यांच्या खात्यात जमा होईल याची व्यवस्था करण्यात येईल का?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, यासाठी नव्याने सगळा स्टाफ नेमून त्यांच्या खात्यात ही रक्कम जाईल असे करावे लागेल. त्याच्यापेक्षा संस्थांनी ती द्यावी. थोडा वेळ जाईल, पण नंतर आपण त्यांना लवकरात लवकर देवू.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : सभापती महोदय, मार्च १९९८ पर्यंत या महाराष्ट्र राज्यामध्ये या योजनेचा लाभ घेणारे लाखात तरी आहेत का? किती लोकांनी या सवलतीचा लाभ घेतला आहे, हे कुठेच येत नाही.

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, ही माहिती सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येईल.

श्री.वी.टी.देशमुख : सभापती महोदय, ही सवलत आपण दिलेली आहे, पण व्यवस्थापकांवरील डिसिप्लिनरी मेजर्सशी ही गोष्ट अकारणच जोडून दिलेली आहे. व्यवस्थापन अनेक ठिकाणी अनेक दिवसांपासून अनेक चुका करीत असेल तर त्यांच्याशी दुर्दैवाने हे जोडले गेले आहे. या निवेदनातील परिच्छेद क्र.३ मध्ये असे म्हटले आहे की, शासन निर्णयातील तरतुदीप्रमाणे कर्मचाऱ्यांना प्रवास देयक संस्थेने मुख्याध्यापकांपर्यंत सादर केल्यानंतर त्याची खातरजमा करुन संस्थेने संबंधित कर्मचाऱ्यास अदा करावेत अशा सूचना आहेत. एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही. परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून वंचित राहणार नाही. असेही निवेदनात आहे. दानधर्म करायला निघाल्यासारखी ही गोष्ट आहे. ऑडीट झाले

पाहिजे, ते झाले नाही तर शिक्षकांच्या गळ्याला झोंबले पाहिजे. कशासाठी? हे बरोबर नाही. मा.मंत्रिमहोदयांनी सांगितले की, अशी काहीतरी यंत्रणा पाहिजे. प्रामाणिकपणाने शिक्षकांनी बिल सबमीट केल्यानंतर व मुख्याध्यापकांनी प्रतिस्वाक्षरीत केल्यानंतर ते बिल पास करण्याचा अधिकार आपल्या अधिकाऱ्यांना द्या आणि त्यांच्या, शिक्षकांच्या खात्यावर ते पैसे जमा करा, असा प्रश्न आहे. माझे एकच म्हणणे आहे की, त्यांच्या ऑडीटशी ही सवलत जोडली गेली तर दुर्दैवाने याचा लाभ फार कमी लोकांना होईल. गैरप्रकार जादा होतील. निवेदनाच्या परिग्राफ ३ मध्ये म्हटलेले आहे की, "ज्या शाळांचे अनेक वर्षांपासून ऑडीट झालेले नाही किंवा होण्याची शक्यता नाही अशा शाळांना वेतनेतर अनुदान मिळत नसल्याने त्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांना सवलतीचा लाभ मिळणार नाही हे म्हणणे वस्तुस्थितीस धरुन नाही" याच परिग्राफमध्ये पुढे असे म्हटलेले आहे की, "एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही." एकाच परिग्राफमध्ये ही दोन वेगवेगळी मासलेवाईक वाक्ये आहेत. ही सवलत त्या ऑडीटमध्ये कशाला घुसडली जाते, हे समजत नाही. आपण ही सवलत दिलेली आहे, १० मार्ग आहेत. ते मार्ग मी या ठिकाणी सांगणे बरोबर होणार नाही. ज्याप्रमाणे आपण मेडिकल रिऍवर्समेंट बिल त्यांना देतो तसे त्यांना ही सवलत मिळाली पाहिजे. या सवलतीचा संबंध ऑडीटशी जोडू नका. माझे असे म्हणणे आहे की, ही सवलत डायरेक्ट त्यांना मिळेल या दृष्टीने यंत्रणा स्थापन कराल काय?

श्री.सुधीर जोशी : वेतनेतर अनुदानातून न देता ऑडीटच्या बाहेर काढून ही सवलत देता येईल काय याबाबत तपासून घेण्याचे काम चालू आहे परंतु ते तसे सोपे दिसत नाही. तसे करता आले तर करता येईल. मागच्या वेळेलाही याबाबत सांगितलेले होते, परंतु अजूनही त्याबाबतचा प्रश्न सुटलेला नाही, चर्चा चालू आहे. ऑडीटच्या बाहेर ही सवलत कशी काढता येईल यासाठी जरूर प्रयत्न करू.

श्री.दिवाकर पांडे : सभापती महोदय, यामध्ये अनेक दोष आहेत. वेतनेतर अनुदानाच्या संबंधातील एखादी केस कोर्टामध्ये असेल तर कोर्ट असे आदेश देते की, वेतनेतर अनुदानातून रक्कम द्यावी. रजा प्रवास सवलतीची वेगळी अशाप्रकारची व्यवस्था करावी अशाप्रकारच्या शासनाच्या सूचना नाहीत. त्यामुळे वेतनेतर अनुदानाची बरीचशी प्रकरणे कोर्टामध्ये आहेत. ज्यांच्या बाजूने कोर्टाला निकाल लागला अशांची गळती होऊ शकते. शिक्षक त्या सवलतीपासून वंचित होऊ शकतो. म्हणून देयक मंजूर करुन याबाबतची रक्कम बँकेच्या खात्यातच मंजूर करणे आवश्यक आहे. तशाप्रकारचा शासन निर्णय घेणार आहे काय?

श्री.सुधीर जोशी : मेडिकल रिऍवर्समेंट जसे दिले जाते तसे देता येईल असे वाटत नाही.

....अडथळा....

(अनेक सन्माननीय सदस्य एकाचवेळी प्रश्न विचारण्यासाठी उभे राहतात.)

उपसभापती : आता सन्माननीय सदस्य श्री.दस्तुरकर प्रश्न विचारतील.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : सभापती महोदय, यापूर्वी यासंबंधात बरीच चर्चा झालेली आहे. त्यानंतर शासनाने घोषणाही केली. त्यावर आमचे शिक्षक आनंदी झाले. रजा प्रवास सवलत देण्याबाबतची घोषणा झाली परंतु प्रत्यक्षात अजून कोणालाही तसे पैसे मिळालेले नाहीत. संस्थाचालक असे करायला लागलेले आहेत की, शिक्षकांना सांगतात की तू नुसते जाऊन आले असे दाखव असे त्यांना सांगितले जाते... ज्या संस्था बँड मॅनेजमेंटच्या आहेत त्या ठिकाणी असे सांगितले जाते की, आपण दोघे मिळून बिल घेऊ, तुला अर्धे, मला अर्धे पैसे घेऊ असे सांगितले जाते. अशाप्रकारच्या केसेस माझ्याकडे आलेल्या आहेत. त्या ठिकाणच्या संस्थाचालक शिक्षकाला प्रवास करू देत नाहीत. संस्था चालकांच्या हातून शिक्षकांना सवलतीचे पैसे मिळणे शक्य नाही.

श्री.प्रकाश जावडेकर (बसून) : ही सवलत बंद करा.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : आपल्या शासनाने सवलत दिलेली आहे. त्याबाबतचे क्रेडीट त्यांनी घेतलेले आहे. याबाबत मी शासनाचे बाहेरही अभिन्नदन केलेले आहे, अजूनही करतो. प्रश्न असा आहे की, शिक्षकांच्या पदरात पडले पाहिजे. मागच्या नागपूरच्या हिवाळी अधिवेशनामध्ये मेडिकल रिऍवर्समेंटप्रमाणे या सवलतीचे पैसे देण्याचा दोन महिन्यात विचार करण्यात येईल असे सांगितलेले होते. तशा प्रकारच्या ऑर्डर्स एक महिन्यामध्ये काढल्या जातील काय?

श्री.सुधीर जोशी : अध्यक्ष महाराज, दोन महिन्यात तसे देण्यात येईल असे सांगितलेले नव्हते. त्यावर विचार करू असे सांगितलेले होते. मेडिकल रिऍवर्समेंटप्रमाणे ही रक्कम देता येत नाही असा निर्णय झाला.

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : विचार करू असे सांगितलेले होते. मंत्रीमहोदय मान्य करतात.

....अडथळा....

श्रीमती संजीवनी रायकर : एखादी सवलत ग्रेसफूल दिली तर जसे औत्सुक्य आहे तसे कौतुक आहे. रक्कम संस्थांनी अदा करावयाची आहे परंतु संस्था रक्कम

देत नाही. एवढेच नाही तर मघाशी मा. सदस्यांनी सांगितल्याप्रमाणे अर्धे तुला अर्धे मला अशी सुद्धा परिस्थिती आहे. काही संस्था म्हणतात आम्ही देणार नाही. तुम्ही जावू नका. एखादा कर्मचारी रजा प्रवास भत्ता घेवून जात असेल तर त्याला रजा मंजूर केली जात नाही आणि जावूही देत नाही. म्हणून त्यांना हा भत्ता मेडीकल रिएम्बर्समेंट प्रमाणे दिला पाहिजे. तेव्हा आपण ही मागणी मान्य करणार की नाही?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, जर संस्था आपण म्हणता तसे करत असतील तर कधी तरी त्यांना विचारावेच लागेल. यापेक्षा दुसरा मार्ग नाही, अशी परिस्थिती आहे.

श्री.वसंत बापट : सभापती महोदय, आपण ही सवलत जाहीर केल्याबद्दल आपले अभिनंदन केलेलेच आहे.परंतु डायरेक्ट द्यावयाचे नसेल आणि संस्था चालकांचा भ्रष्टाचार वाढवावयाचा नसेल तर ज्याप्रमाणे आपण मेडिकल रिएम्बर्समेंट देतो त्याप्रमाणे यांनाही द्यायला काय हरकत आहे?

श्री.सुधीर जोशी : मेडीकल बाबत सिव्हील सर्जनचे सर्टिफिकेट वगैरे असते परंतु यामध्ये तशी कोणावरही जबाबदारी टाकता येत नाही.

श्री.अशोक मोडक : सभापती महोदय, सध्याची ही स्कीम दोषपूर्ण आहे, शिक्षकांवर अन्याय करणारी आहे, हे दुर्दैवाने आपल्याला दिसून येत आहे.कारण या निवेदनातील शेवटले जे वाक्य आहे त्या वाक्यामुळे मला चिंता वाटते. यात म्हटले आहे की, एखाद्या संस्थेचे ऑडीट झाले नसल्यास अशा संस्थेला त्याची प्रतिपूर्ती होणार नाही, परंतु कर्मचारी या सवलतीपासून वंचित राहणार नाही जर संस्थेचे ऑडीट होणार नसेल आणि त्यामुळे त्यांना प्रतिपूर्ती होणार नसेल तर शिक्षक योजनेपासून वंचित राहणारच. म्हणून या सगळ्या निर्णयाचा सरकार विचार करणार आहे काय?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, यावर विचारच चालू आहे. ही योजना पूर्णपणे निर्दोष आहे असे माझे म्हणणे नाही. परंतु याबाबत योग्य उपाय करून त्यांना लवकरात लवकर फायदा देता येईल.

श्री.जयवंत ठाकरे : सभापती महोदय, शासनाने असे म्हटले आहे की, ज्या संस्थांचे ऑडीट झाले नसेल त्यांना प्रतिपूर्ती होणार नाही. असे झाले तर कर्मचारी वंचित राहणार आहे. म्हणून एखाद्याने प्रवास केल्यानंतर संस्थेकडे विलाची मागणी केल्यानंतर त्यांना विल मिळण्याबाबत महाराष्ट्र शासनाने शासनाच्या शाळातील शिक्षकांसाठी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी सवलत यापूर्वी लागू केलेली आहे. शासनाने उत्तर दिले आहे की, सिव्हील सर्जनचे प्रमाणपत्र मेडिकल रिएम्बर्समेंटच्या संदर्भात दिले जाते. परंतु याही बाबत संस्थांनी तशाप्रकारचा तपशील सादर केल्यानंतर त्यांना ग्रॅन्ट मिळेल आणि त्यामुळे शिक्षकांना ही सवलत घेता येईल. तेव्हा याबाबत मेडिकल रिएम्बर्समेंट सारखे का होऊ नये?

श्री.सुधीर जोशी : सभापती महोदय, आधी एका मा. सदस्यांनी असेही सांगितले की, हेडमास्टर एकत्र बसून ठरवितात की, तू गेला नाही तरी तुला देतो...

श्री.पी.जी.दस्तुरकर : ही मोडस ऑपरेंडी आहे. ही पद्धत बरोबर नाही असेच आम्हाला सांगावयाचे आहे.

श्री.जयवंत ठाकरे : सभापती महोदय, जर शासनाने ही पद्धत स्वीकारली की, मुळ विल सादर केल्यानंतर पेड करावे तेव्हा त्यांना अनुदान मिळेल. तेव्हा मेडिकल रिएम्बर्समेंट सारखी पद्धत यासंबंधी का असू नये? ऑडीट न झाल्यामुळे अनुदान मिळत नसेल तर ही पद्धत का अंमलात येवू शकत नाही? यासंबंधी जे उत्तर दिलेले आहे ते न पटण्यासारखे आहे.

श्री. सुधीर जोशी : मा.सदस्यांचे म्हणणे आहे की, मोडस ऑपरेंडी आहे. त्यामध्ये हेडमास्टर असे करतात. अनेक लोक त्या ठिकाणी असताना जर हेड मास्टर असे करीत असतील तर मग त्यांच्या एकट्याकडे अधिकार दिले तर ते काय करतील?

श्री.प्रकाश जावडेकर : शिक्षकांना चार वर्षांमध्ये एकदा प्रवास सवलत मिळाली पाहिजे हे आपल्या सर्वांचेच म्हणणे आहे. दुसऱ्या बाजूने आपण हे देखील मान्य करतो की, प्रवास न करता कोणालाही प्रवासाचे विल मिळू नये. यामध्ये आपण कसा मार्ग काढायचा? बँकापासून सर्व ठिकाणी जेथे लिव्ह ट्रॅव्हल कन्सेशन मिळते तेथे विलाला प्रत्यक्ष तिकिट जोडावे लागते. त्यांना फक्त प्रवास खर्च दिला जातो. बाकीचा खर्च दिला जात नाही. प्रत्यक्ष प्रवास खर्चाची जोडलेली विले मंजूर करणे ही सुटसुटीत पद्धत होईल. यामध्ये कोणतीही अडचण येणार नाही. ओरीजीनल विले दिल्यानंतर त्यांना पैसे देण्यात यावे ही पद्धत सोपी आहे. या बाबतीत शासन विचार करील काय? रेल्वेचे तिकिट देखील आपल्याला विलाला जोडता येते. टि.सी.ने तिकिट विचारले व त्यांना आपण सांगितले की, हे तिकिट आम्हाला कार्यालयाला द्यायचे आहे तर ते तिकिट चेक करून आपल्याला परत देतात. त्या तिकिटावर आपले नाव, वय सर्व काही असते...

उप सभापती : अशाच पद्धतीने आमदारांनी विले सबमीट केल्यानंतर

त्याचे देखील पैसे मिळतात.

श्री.सुधीर जोशी : मा. सदस्य श्री.जावडेकर यांनी मला भेटावे आणि मला या पद्धतीसंबंधी सविस्तर सांगावे. योग्य असेल तर ती पद्धत तातडीने अंमलात आणली जाईल.

श्री.बी.टी.देशमुख : या संदर्भातील शासन निर्णयामध्ये या बाबतच्या तरतुदी दिलेल्या आहेत त्या पुढीलप्रमाणे आहेत. “१) संपूर्ण प्रवास खर्च कर्मचाऱ्यांने प्रथम करावा. २) त्यांनी देयके मुख्याध्यापकांमार्फत संस्थेस सादर करावी ३) कर्मचाऱ्यांने सादर प्रवास सवलत उपभोगण्या आधी त्याची सूचना सक्षम अधिकाऱ्यास द्यावी व नियंत्रण अधिकाऱ्यांने सादर प्रवास सवलतीचा खरेपणा तपासून आपली खात्री करून घ्यावी.” नियंत्रण अधिकारी म्हणून या कामासाठी पे युनीटच्या प्रमुख अधिकाऱ्याकडे याची आपण जबाबदारी सोपवावी. मघाशी काही जे सांगण्यात आले की, अर्धे माझे आणि अर्धे तुझे हे फेकून द्या. ओरीजीनल बिल सोबत जोडायला सांगा. नियंत्रण अधिकाऱ्याला असे सांगा की, त्याचा खाते नंबर लिहून द्या. आणि शिक्षकाच्या खात्यांत पैसे भरा. शासन निर्णयाच्या परिशिष्टातील परिच्छेद क्रमांक १२ मधील नियंत्रण अधिकाऱ्याने तपासून घेऊन शिक्षकांना थेट पेमेंट करावे. असे करण्यात येणार आहे का? नियंत्रण अधिकाऱ्यांकडे सोपविण्यात येणार आहे का? प्रवासाचे तिकिट सादर केल्यानंतर त्याची खात्री करून घेतल्यानंतर थेट पेमेंट करणार काय?

श्री.सुधीर जोशी : याचा विचार मला करावा लागेल. आताच काही सांगता येणार नाही. ही बाब तपासून पहावी लागेल. मा.सदस्यांकडून ही बाब मी प्रथम समजावून घेतो आणि नंतर याबाबत निर्णय घेतो.

श्री.सुरेश पाटील : निवेदनामध्ये परिच्छेद २ मध्ये असे म्हटलेले आहे की, “कर्मचाऱ्यांने केलेला संपूर्ण प्रवास खर्च संस्थेच्या वेतनेतर अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल व तो प्रचलित देय वेतनेतर अनुदाना व्यतिरिक्त असेल.” या ठिकाणी शासनाने स्पष्ट केले आहे की, प्रचलित अनुदानाची पद्धत आहे तिच्या शिवाय वेगळा खर्च हा प्रवास खर्चांमध्ये दिला जाईल. ऑडीटचा आणि या रजा प्रवास सवलतीच्या विलाचा संबंध न जोडता रजा प्रवास सवलतीचे विल सादर केल्याबरोबर पैसे मिळाले पाहिजेत. तरी त्या पद्धतीने पैसे देण्यात येतील काय?

उपसभापती : मी मंत्री महोदयांना या ठिकाणी सांगू इच्छितो की, शिक्षकांच्या बाबतीत काही द्यावयाचे झाले तर ते त्यांच्या तोंडापर्यंत सरळ येऊन पोहोचते अशी स्थिती नाही. रजा प्रवास सवलतीचा विषय मागच्या नागपूर अधिवेशनामध्ये आला होता. त्यावर चर्चा झाली त्यावेळी मला निदेश द्यावे लागले. शासन शिक्षकांच्या हिताचे निर्णय घेते. पण ते त्यांच्यापर्यंत योग्य वेळी पोचावेत असे जी.आर. निघत नाहीत. “देवीचा रोगी कळवा आणि हजारो रुपये मिळवा” याप्रमाणे “त्रुटी नसलेला विसंगती नसलेला जी.आर.दाखवा आणि...” असे म्हणावे लागत आहे. मागच्या नागपूर अधिवेशनामध्ये हा विषय झाला होता त्यावेळी मी हस्तक्षेप केला होता. त्यानंतर जी.आर. काढण्यात आला. शिक्षकांच्या हिताचे निर्णय करीत असताना ते त्यांच्यापर्यंत जाण्यामध्ये अनंत अडचणी येत आहेत. सन्माननीय सदस्य श्री.प्रकाश जावडेकर आणि श्री.बी.टी.देशमुख यांनी या ठिकाणी सांगितले की, त्यांनी प्रवास केलेला आहे. त्यासंदर्भात तिकिट पाहिजे असतील किंवा ५-१० रुपयांच्या स्टॅम्प पेपरवर ऑफिडेव्हीट पाहिजे असेल तर तसे सांगा. पण त्यांनी प्रवास केल्यानंतर, स्वतःचे पैसे खर्च केल्यानंतर ते पैसे त्यांना ताबडतोब मिळाले पाहिजे. दोन वर्षे ऑडीट होणार नसेल तर तोपर्यंत प्रवास भत्त्याचे पैसे देण्याचे थांबवून चालणार नाही. आपल्याला शिक्षकांना जे काही द्यावयाचे असेल ते देण्यासाठी बाकीच्या अडचणी असतील तर त्या दूर केल्या पाहिजेत. तरी मी मंत्री महोदयांना सूचना करतो की, या ठिकाणी जे शिक्षक प्रतिनिधी आहेत यांची एक बैठक बोलाविण्यात यावी आणि त्या बैठकीमध्ये या विषयावर चर्चा करण्यात यावी. हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी यामध्ये मार्ग काढावा. या विषयावर सभागृहामध्ये अधिक चर्चा होऊ शकणार नाही. म्हणून या ठिकाणचे सर्व शिक्षक प्रतिनिधी आणि ज्यांनी या चर्चेमध्ये भाग घेतला आणि काही विधायक सूचना केल्या ते सन्माननीय सदस्य आहेत त्यांची एक बैठक आपण बोलवावी, चर्चा करावी आणि ते अधिवेशन संपण्यापूर्वी आपला निर्णय या सभागृहामध्ये आपण घोषित करावा.

श्री.सुधीर जोशी : अध्यक्ष महोदय, यासंदर्भात चर्चा करण्यासाठी आम्ही तयार आहोत.

श्री.व्ही.यू.डायगव्हाणे : मंत्री महोदय किती तारखेला बैठक बोलाविणार आहेत ती तारीख या ठिकाणी सांगावी.

उपसभापती : मंत्री महोदयांनी बैठक घेऊन चर्चा करण्याचे मान्य केले आहे. ते आपला निर्णय हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी घोषित करतील. त्यांना बैठकीची तारीख आता लगेच कशी सांगता येईल.

NUTA BULLETIN (Official Journal of NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION) **CHIEF EDITOR** : Prof. A.G.Somvanshi, Shankar Nagar, AMRAVATI-444 606. **EDITOR** : Prof. S.S. Gawai 1, Abhinav State Bank Colony, Chaprashi Pura, Camp, AMRAVATI 444 602. **PUBLISHER** : Prof. S.R. Kalmegh, Lahari Apartment, Keshao Colony, Camp, AMRAVATI 444 602. Type Setting at NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, Amravati-444 601. **PRINTED AT** Bokey Printers, Gandhi Nagar, Amravati. (M.S) **REGD NO. MAHBIL/2001/4448** Licenced to post without prepayment **LICENCE NO. NR/ATI/78/2002**
Name of the Posting office : **R.M.S. Amravati.**
Date of Posting : **23.11.2002**

If Undelivered , please return to : NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, **Amravati-444 601.**

To,.....
.....
.....
.....
.....